

ЕВРОПЕЙСКИ ИНСТИТУТ ЗА
РАВЕНСТВО МЕЖДУ ПОЛОВЕТЕ

EUROPEAN INSTITUTE
FOR GENDER EQUALITY

РЕЧНИК НА ТЕРМИНИТЕ

GLOSSARY OF TERMS

Съдържание

аборт	1
анализ по пол	1
атипична заетост	1
баланс между половете	2
баланс между професионалния и личния живот	3
Баланс между работата и семейството	3
балансирано участие по пол	3
безопасно майчинство	4
безопасно подслоняване	4
бисексуален	4
бифобия	4
бременност	4
бюджетиране, включващо перспективата „пол“	5
вертикална сегрегация	5
взаимовръзка	5
виктимизиране/ виктимизация	5
властови отношения между половете	6
вреден стереотип	6
вредни практики	6
вредни традиционни практики	7
временни специални мерки	7
вторична виктимизация	8
възлагане на обществени поръчки, съобразено с равенството между половете	8
възрастни работнички	8
въпрос, свързан с половете	9
генитално осакатяване на жени	9
гражданско общество	10
грижи за детето	10
грижи за зависими членове на семейството	10
грижи за семейството	10

Content

abortion	1
gender analysis	1
atypical work employment	1
gender balance	2
work–life balance	3
work–family balance	3
gender-balanced participation	3
safe motherhood	4
safe housing	4
bisexual	4
biphobia	4
pregnancy	4
gender budgeting	5
vertical segregation	5
intersectionality	5
victimisation	5
gender power relations	6
harmful stereotypes	6
harmful practices	6
traditional harmful practices	7
temporary special measures	7
secondary victimisation	8
gender procurement	8
older women workers	8
gender issue(s)	9
female genital mutilation	9
civil society	10
provision of public, private, individual or collective services to meet the needs of parents and children	10
dependant care	10
family care	10

Съдържание

грижовна мъжественост	11
група в неравностойно положение	11
гъвкавост на договореностите относно работното време	11
двоен подход в прилагането на политики за равенството между половете	12
двойни стандарти	12
демократичен дефицит	12
десегрегация на пазара на труда	12
детски брак	13
динамика на отношенията между половете	13
дискриминация въз основа на пола	13
дискриминация по отношение на жените	14
дискриминация, основана на пола	14
дихотомия: публично - частно	15
добра практика за интегриране на равнопоставеността на половете	15
договор за социалните роли на половете	15
доказателствена тежест	15
домакинска работа	16
домакинства, оглавявани от жени	16
домашни отговорности	16
домашно насилие	16
домашно разпределение на труда	17
достоеен труд	17
дължима грижа	17
език, чувствителен по отношение на пола	17
еманципация на жените	18
емоционално насилие	18
етика на полагането на грижи	18
жена	18
жена бежанец	19

Content

caring masculinity	11
disadvantaged groups	11
flexibility of working time arrangements	11
dual approach to gender equality	12
double standards	12
democratic deficit	12
desegregation of the labour market	12
early marriage	13
gender dynamics	13
sex- and gender-based discrimination	13
discrimination against women	14
gender discrimination	14
public/private dichotomy	15
good practice for gender mainstreaming	15
gender contract	15
burden of proof	15
housework	16
female-headed households	16
domestic responsibilities	16
domestic violence	16
domestic division of labour	17
dignity at work	17
due diligence	17
gender-sensitive language	17
emancipation of women	18
emotional abuse	18
care ethics	18
woman	18
refugee women	19

Съдържание

жена без гражданство	19
жена мигрантка	20
жена работник	21
жени и развитие	21
женски	21
женско тяло	21
женствености	22
жертва	22
заетост на непълно работно време	22
заповед за защита	23
защита на майчинството	23
защитници на човешките права на жените	24
значимост по отношение на пола	24
изграждане на капацитет	24
измерение на равенството	25
изнасилване	25
изнасилване от познат, по време на среща	26
изнасилване от съпруг	26
използване на не сексистки език	26
изразяване на половата идентичност	27
изследване на бюджета на времето/ изследване на използването на времето	27
изследвания за жените	27
икономика на грижите	27
икономическа злоупотреба	28
икономическо насилие	28
индекс за равнопоставеност на половете	28
индекс на човешко развитие в зависимост от пола	28
индикатори по пол	28
институционален капацитет за интегриране на равнопоставеността на половете	29

Content

stateless women	19
migrant women	20
woman worker	21
women in development (WID)	21
female	21
woman's body	21
femininities	22
victim	22
part-time employment	22
protection order	23
maternity protection	23
women's human rights defenders (WHRDs)	24
gender relevance	24
capacity building	24
equality dimension	25
rape	25
date rape	26
marital rape	26
non-sexist use of language	26
gender expression	27
time use survey	27
women's studies	27
care economy	27
economic abuse	28
economic violence	28
gender Equality Index	28
gender Development Index (GDI)	28
gender indicators	28
institutional capacity for gender mainstreaming	29

Съдържание

институционална трансформация, отчитаща аспектите на пола	29
институционални механизми за равенство между половете	30
инструмент за интегриране на принципа на равенство между половете	30
интегриране на равнопоставеността на жените и мъжете	30
интегриране на равнопоставеността на жените и мъжете в статистиката	31
интерсексуалност	31
категоризирана по пол статистика	32
квота по пол	32
кибер преследване/ онлайн преследване	33
кибер/ онлайн насилие над жени и момичета	33
кибертормоз/ онлайн тормоз	34
комбинирани стереотипи	34
компетентност в областта на равенството между половете	34
консултации със заинтересовани страни	34
косвено насилие	35
кризисен център за жертвите на изнасилване	35
куиър	35
култура, насърчаваща изнасилването	36
културно насилие	36
ЛГБТК	36
лепкав пог	36
лесбийка	37
лесбофобия	37
лични права	37
малтретиране на възрастни хора	37
маргинализирана група	37

Content

gender-sensitive institutional transformation	29
institutional mechanisms for gender equality	30
tools for gender mainstreaming	30
gender mainstreaming	30
gender mainstreaming in statistics	31
intersex	31
sex-disaggregated statistics	32
gender quotas	32
cyber stalking	33
cyber violence against women and girls	33
cyber harassment	34
compounded stereotypes	34
gender equality competence	34
stakeholder consultations	34
indirect violence against women	35
rape crisis centre	35
queer	35
rape culture	36
cultural violence	36
LGBTQ	36
sticky floor	36
lesbian	37
lesbophobia	37
individual rights	37
elder abuse	37
marginalized groups	37

Съдържание

маргинализирана позиция	38
медиация, отчитаща аспектите на пола	38
медикаментозен аборт	38
междусекторна дискриминация	38
мерки за овластяване по пол	38
методи за интегриране на равнопоставеността на половете	39
миграция поради брак	39
минимална работна заплата	40
множествена дискриминация	40
мъж	40
мъжествености	40
мъжки	41
наблюдение и оценка от гледна точка на пола	41
нагомна работа	41
най-добри практики за равенство между половете	41
налагане на стереотипи, свързани с пола	41
насилие в семейството	42
насилие на работното място	42
насилие над жени	42
насилие над жени в ситуации на конфликт	43
насилие над жени, които се намират под принудителен надзор/лишени са от свобода	44
насилие над жените, основано на пола	44
насилие над интимния партньор	45
насилие, основано на пола	45
насилствен аборт	45
насилствена порнография	46
насилствена стерилизация	46
насилствено забременяване	47
Наставничество/менторство	47

Content

marginalised position	38
gender-sensitive mediation	38
medical abortion	38
intersectional discrimination	38
gender empowerment measures (GEM)	38
methods for gender mainstreaming	39
marriage migration	39
minimum wage	40
multiple discrimination	40
man	40
masculinities	40
male	41
gender monitoring and evaluation	41
home-based work	41
best practices for gender equality	41
gender stereotyping	41
family violence	42
violence at work	42
violence against women	42
violence against women and girls in armed conflict	43
custodial violence against women	44
gender-based violence against women	44
intimate partner violence	45
gender-based violence	45
forced abortion	45
non-consensual pornography	46
forced sterilisation	46
forced pregnancy	47
mentoring	47

Съдържание

Национални институции по правата на човека (НИПЧ)	47
невидими бариери	48
невъзнаграден труд	48
неопределен пол	48
неплатен труд	48
неправителствена организация (НПО)	49
непряка дискриминация	49
неравенства по пол	50
неравнопоставеност на половете	50
нередовна и/ или несигурна заетост	50
неутрален по отношение на пола език	51
неутрални по пол политики	51
неутрално по пол законодателство	51
неутралност спрямо пола	51
неформална икономика	52
нечувствителност към пола	52
нова икономика на домакинството	52
норми, свързани с пола	52
нужди на жените от гледна точка на пола им	53
обособен/а по пол	53
образование по въпросите на пола	53
обучение за равнопоставеност на половете	54
обучения, свързани с въпросите на половете	54
овластяване на жените	54
одит по пол	55
одит по пол, основан на участието	55
омбудсман	56
опасен аборт	56
определяне на стандарти/критерии (бенчмаркинг)	56
органи за предотвратяване и защита от дискриминация и осигуряване на равенство	56

Content

National Human Rights Institutions (NHRIs)	47
invisible barriers	48
unremunerated work	48
the third gender	48
unpaid work	48
non-governmental organisations (NGOs)	49
indirect discrimination	49
gender disparities	50
gender inequality	50
irregular and/or precarious employment	50
gender-neutral language	51
gender-neutral policies	51
gender-neutral legislation	51
gender-neutral	51
informal economy	52
gender blindness	52
new household economics	52
gender norms	52
gender needs of women	53
gendered	53
gender education	53
gender equality training	54
gender training	54
empowerment of women	54
gender audit	55
participatory gender audit	55
ombudsperson	56
unsafe abortion	56
benchmarking	56
equality bodies	56

Съдържание

органи по равното третиране на половете	57
организационна култура	57
осведоменост по въпросите на равенството между половете	58
отмъстително порно	58
отношения между половете	58
отпуск за бременност и раждане	58
отпуск по бащинство	59
отпуск по семейни причини	59
отчетност, чувствителна към аспектите на пола	59
охранителни мерки	59
оценка на въздействието по пол	59
оценка по пол	60
паритет	60
паритетна демокрация	61
паритетно участие на жените и мъжете	61
патриархат	61
планиране от гледна точка на социалния пол	61
повишаване на осведомеността по въпросите на равенството между половете	61
подбор на пола преди раждането	62
позитивна дискриминация	62
позитивна мярка	63
позитивно действие/утвърдителни действия	63
позиция от гледна точка на пола	63
пол	64
пол и развитие	64
полза	64
политики на преразпределяне по отношение на половете	64
полова идентичност	64
полова социализация	65

Content

governmental gender equality body	57
organisational culture	57
gender awareness	58
revenge porn	58
gender relations	58
maternity leave	58
paternity leave	59
family leave	59
gender-sensitive accountability	59
protective measures	59
gender impact assessment	59
gender evaluation	60
parity	60
parity democracy	61
gender parity	61
patriarchy	61
gender planning	61
gender awareness raising	61
pre-natal sex selection	62
positive discrimination	62
positive measures	63
positive action	63
gender position	63
sex	64
gender and development	64
benefits	64
gender redistributive policies	64
gender identity	64
gender socialisation	65

Съдържание

помагащи съпрузи	65
правна помощ	65
правно регулиране на непълно работно време	65
праг на паритета	66
практически нужди на жените от гледна точка на пола	66
предприемаческа дейност на жените	66
предразсъдъци	66
предразсъдъци по отношение на пола	67
предубеждения по отношение на пола при събирането на данни	67
прекъсване на трудовата дейност	67
преследване	67
престъпления на честта	68
претенции за ресурси	68
преференциално третиране	68
признаване и остойностяване на неплатения труд	69
принудителен брак	69
принудителна проституция	70
приют за жени	70
проактивна мярка	70
проверка от гледна точка на пола	71
производни права	71
промяна на пола	71
проучвания в областта на равенството между половете	71
проучвания за мъжете	72
професионална сегрегация, основана на пола	72
пряка дискриминация	72
пряко насилие над жени	73
психологическо нападение	73
психологическо насилие	73
работа по полагането на грижи	74

Content

assisting spouses	65
legal aid	65
regulation of part-time work	65
parity threshold	66
practical gender needs of women (PGNs)	66
women's entrepreneurship	66
prejudices	66
gender bias	67
sex bias in data collection	67
career breaks	67
stalking	67
crimes committed in the name of so-called honour	68
claims to resources	68
preferential treatment	68
recognition and valuation of unpaid work	69
forced marriage	69
forced prostitution	70
women's shelter	70
proactive measures	70
gender proofing	71
derived rights	71
gender reassignment	71
gender studies	71
men's studies	72
occupational gender segregation	72
direct discrimination	72
direct violence against women	73
psychological assault	73
psychological violence	73
care work	74

Съдържание

равен достъп до правосъдие за жените и мъжете	74
равен достъп до ресурси за жените и мъжете	75
равенство в резултатите	75
равни възможности за жените и мъжете	76
равно заплащане за равностоен труд	76
равно споделяне на домашните отговорности	76
равно третиране на жените и мъжете	76
равнопоставеност на половете	77
равноправие на половете	77
развитие на компетентност в областта на равенството между половете	78
разделение на труда по пол	78
разлика в заплащането на жените и мъжете	78
разлика по пол	79
разнообразие	79
разпределяне на ресурси в домакинството	79
ранен брак	79
реално равенство	80
репродуктивна работа	80
репродуктивни права	81
репродуктивно здраве	81
родителски отпуск	82
родителски права	82
роли по пол	82
самотен родител	83
сателитна сметка	83
сегрегация въз основа на пола	83
сегрегация на пазара на труда	83
сексизъм	83
сексуален тормоз	84
сексуална експлоатация	84

Content

equal access to justice for women and men	74
equal access to resources for women and men	75
equality of outcome	75
equal opportunities for women and men	76
equal pay for work of equal value	76
equal sharing of domestic responsibilities	76
equal treatment of women and men	76
gender equality	77
gender equity	77
gender equality competence development	78
gender division of labour	78
gender pay gap	78
gender gap	79
diversity	79
intra-household resource distribution	79
child marriage	79
substantive gender equality	80
reproductive work	80
reproductive rights	81
reproductive health	81
parental leave	82
parental rights	82
gender roles	82
lone parent	83
satellite account	83
gender segregation	83
segregation of the labour market	83
sexism	83
sexual harassment	84
sexual exploitation	84

Съдържание

сексуална експлоатация с цел печалба	84
сексуална идентичност	85
сексуална ориентация	85
сексуална търговия	85
сексуални права	85
сексуално здраве	86
сексуално нападение над жени	86
сексуално насилие	86
сексуално насилие	86
сексуално робство	87
сексуалност	87
секторен подход към интегрирането на равнопоставеността на половете	87
семеен работник	88
семеен отговорности	88
семеенно планиране	88
семеенно положение	88
система, основана на социалния пол	89
скрита безработица	89
социален пол	89
социализация според пола	90
социално измерение на пола	90
специфично действие	90
спешна контрацепция	91
споделяне на работното място	91
статистика за равенството между половете	91
статистически предубеждения по пол	92
стереотипи, свързани с пола	92
стереотипизиране в съдебни производства	92
стратегически интереси на половете	93
стратегически нужди на жените от гледна точка на половете	93

Content

commercial sexual exploitation of children	84
sexual identity	85
sexual orientation	85
sex trade	85
sexual rights	85
sexual health	86
sexual assault on women	86
sexual violence	86
sexual abuse	86
sexual slavery	87
sexuality	87
sectoral approach to gender mainstreaming	87
family worker	88
family responsibilities	88
family planning	88
marital status	88
gender system	89
hidden unemployment	89
gender	89
gendering	90
gender dimension	90
specific action	90
emergency contraception	91
job sharing	91
gender statistics	91
statistical gender bias	92
gender stereotypes	92
judicial stereotyping	92
strategic gender interests (SGIs)	93
strategic gender needs of women (SGNs)	93

Съдържание

структурно неравенство	93
структурно приспособяване/ структурна корекция	94
стъклен таван	94
стъклена скала	94
съвместяване на професионален и семеен живот/ съчетаване на професионалния и семейния живот	95
съвместяване на професионалния, семеен и личния живот	95
съжителство на семейни начала	95
теория на понятието „куиър“	95
техника или инструмент за консултиране и участие	95
токенизъм	96
тормоз, на основата на пола	96
трансгендър	96
транссексуално лице	96
трансфобия	97
трафик на жени и момичета	97
трафик на хора	97
тройна роля на жените	98
търсеци убежище жени или момичета	98
убежище	99
убийство на новородено бебе от женски пол	99
уязвима група	99
феминизация на бедността	100
феминизация на миграцията	100
феминизъм	100
феминистки изследвания	101
фемидиг	101
физическо насилие	102
формално равенство между половете	102
хегемонна мъжественост	102

Content

structural inequality	93
structural adjustment	94
glass ceiling	94
glass cliff	94
reconciliation of work and family/household life	95
reconciliation of work, family and private life	95
cohabitation	95
queer theory	95
consultative and participatory techniques and tools	95
tokenism	96
harassment	96
transgender	96
transsexual	96
transphobia	97
trafficking in women and girls	97
trafficking in human beings	97
women's triple role	98
asylum-seeking women and girls	98
refuge	99
female infanticide	99
vulnerable groups	99
feminisation of poverty	100
feminisation of migration	100
feminism(s)	100
feminist studies	101
femicide	101
physical violence	102
formal gender equality	102
hegemonic masculinity	102

Съдържание

хетеронормативност	103
хетеросексизъм	103
хетеросексуален	103
хетеросексуалност	103
хипермъжественост	103
хомосексуален	103
хомосексуалност/хомосексуализъм	103
хомофобия	104
хоризонтална сегрегация	104
център за жени	104
център за жертвите на сексуално насилие	104
човешки права на жените и момичетата	105
чувствителен към аспектите на пола	105
чувствителност по отношение на пола – наблюдение и оценка	106
чувствителност към пола	106

Content

heteronormativity	103
heterosexism	103
heterosexual	103
heterosexuality	103
hypermasculinity	103
homosexual	103
homosexuality	103
homophobia	104
horizontal segregation	104
women's centre	104
sexual violence referral centre	104
human rights of women and girls	105
gender-sensitive	105
gender-sensitive monitoring and evaluation	106
gender sensitivity	106

аборт

Прекратяване на бременността, поради спонтанно възникване на процеса (спонтанен аборт) или умишлено прекратяване на нежелана бременност или на бременност, която застрашава живота или здравето на бременната жена, включително нейното социално и душевно благосъстояние (предизвикан аборт).

Условията за извършване на законен аборт се различават в отделните държави. В някои държави достъпът е силно ограничен; в други прекратяването на бременността е възможно на широки медицински и социални основания, като например бременността да е в резултат на изнасилване или кръвосмешение; когато е поставена медицинска диагноза за сериозно увреждане на плода; или по желание, което представлява свободния избор на жената по въпроси, свързани с репродукцията.

анализ по пол

Критично изследване как различията по пол по отношение на социалните роли, дейностите, нуждите, възможностите и упражняването на правата, засягат жените, мъжете, момичетата и момчетата в дадена област на политика, ситуация или контекст.

В анализа по пол се изследват отношенията между жените и мъжете и ограниченията, които те срещат в постигането на равенство между половете в дадена област на политика, ситуация или контекст. Анализ по пол може да се прави въз основа на качествена информация и методи и/или въз основа на количествена информация, събрана чрез използването на статистика по пол.

атипична заетост

Работа, която не е на пълно работно време или на постоянен трудов договор, извършва се вечер и в почивните дни, за определен период от време, временна или подизпълнителска работа от дома, както и с помощта на модерните комуникационни средства или на домна работа.

Тази категория обхваща голямо и разрастващо разнообразие от форми на труд и заетост, характеризиращи се с гъвкавост и по-малка сигурност. Тези форми включват дейности като рабо-

abortion

Termination of pregnancy due to the process started spontaneously (spontaneous abortion) or a deliberate termination of an unintended pregnancy, or a pregnancy that threatens the life or health of the pregnant woman, including her social and mental well-being (induced abortion).

The conditions under which abortion is legally permitted differ from country to country. In some countries, access is highly restricted; in others, pregnancy termination is available on broad medical and social grounds, such as pregnancy being a result of rape or incest, where serious malformation of the fetus is medically diagnosed, or on request, the latter recognising the woman's free choice in matters related to reproduction.

gender analysis

Critical examination of how differences in gender roles, activities, needs, opportunities and rights/entitlements affect women, men, girls and boys in a given policy area, situation or context.

See also: gender dimension

Gender analysis examines the relationships between women and men and the constraints they face relative to each other in achieving gender equality in a given policy area, situation or context. Gender analysis may be conducted on the basis of qualitative information and methods and/or based on quantitative information provided by gender statistics.

atypical work employment

Work arrangements that fall outside the realm of the standard employment relationship, understood as work that is full-time and of indefinite duration, as well as part of a subordinate, but bilateral, employment relationship.

This category covers a large and growing variety of forms of work and employment characterised by flexibility and reduced security. These forms include part-time work, casual and seasonal work, job sharing, fixed-term contracts, temporary agency work, home-based work, remote working, self-employment, and the work of unpaid spouses or family members in small family-run enterprises. Certain forms of atypical work lack adequate regulation and thus

та на непълно работно време, временна и сезонна работа, споделен труд, срочни договори, агенции за временна заетост, надомна работа, дистанционна работа; самостоятелна заетост, както и работата на неполучаващи възнаграждение съпрузи или членове на семейството в малки семейни предприятия. Някои форма на нетипична заетост не са адекватно регулирани и следователно накърняват безопасността на работното място и социалната закрила. Статистиката относно труда като цяло не дава ясно определение и описание за „нетипичните“ форми на заетост, характеризиращи се с това, че са неофициални, на непълно работно време, неформални, недеklarирани пред данъчните органи, незаплатени, извършваният или в близост до дома, и често редувани с домакински дейности. Тенденцията е жените да изпадат по-често от мъжете в такива „нетипични“ работни ситуации и резултат на това са недооценени или няма достатъчно изчерпателно определение за тях, колкото за мъжете. Освен това статистиката относно труда не винаги е представена по начин, който е задължително полезен за определяне на разликите или сходствата между мъжете и жените работници.

Струва си да се има предвид, че Международната организация на труда (МОТ) предприема мерки за подобряване на категоризацията на нетипичните форми на труд в статистиката относно труда.

баланс между половете

Човешки ресурси и равно участие на жените и мъжете във всички области на труда, проекти или програми.

Когато говорим за равенство на половете, очакванията са, че жените и мъжете би трябвало да участват във всички области пропорционално на своя дял от населението. В много области, обаче, жените участват в по-малка степен (по-слабо представителство на жените), докато мъжете участват повече от очакваното (по-силно представителство на мъжете).

militate against job security and social protection.

Labor statistics are generally weak in identifying and describing 'atypical' forms of employment. Women are more likely than men to be found in such 'atypical' work situations, and, as a result, their situation is often underestimated and less well-described than that of men. Furthermore, labor statistics are not always presented in a way that is necessarily useful in terms of identifying differences or similarities between women and men workers.

It is worth bearing in mind that the International Labour Organisation (ILO) is leading work to improve the categorisation of atypical forms of work in labor statistics.

gender balance

Human resources and equal participation of women and men in all areas of work, projects or programmes.

In a scenario of gender equality, women and men are expected to participate proportionally to their share of the population. In many areas, however, women participate less than what would be expected based on the sex distribution in the population (underrepresentation of women), while men participate more than expected (overrepresentation of men).

баланс между професионалния и личния живот

Постигане на баланс не само между домакинските задачи и полагането на грижи за зависими роднини, но и между извън учебния план и други приоритети в живота.

Условията на работа следва да бъдат достатъчно гъвкави, за да могат работниците и от двата пола да се включват в дейности по учене през целия живот и дейности, свързани с бъдещото им професионално и лично развитие, не задължително пряко свързано с работата на работника. Въпросите, свързани с подобряването на кариерните възможности, ученето през целия живот и други дейности за лично и професионално развитие се считат за вторични спрямо целта за насърчаване на по-равно споделяне между жените и мъжете на отговорностите в семейството и домакинството, както и на работното място.

Баланс между работата и семейството

Двойна отговорност за поддържане на дома и семейството, и извършване на платен труд.

Постигането на баланс между професионалния и семейния живот е от централно значение за принципа и целите на насърчаване на равните възможности. Майчинството и разпределянето на труда по пол поставя тази отговорност главно върху жените. Това положение е важен фактор в неравенствата, основани на пола, между половете, и в неравенствата между жените. Конфликтът между тези семейни отговорности и изискванията в работата значително допринасят за неравнопоставеното положение на жените на пазара на труда и слабия напредък към равни възможности и равно третиране на жените и мъжете в заетостта.

балансирано участие по пол

Представителство или на жените, или на мъжете в орган, вземащ решения в обществения и политическия живот, което не спада под 40% като праг на паритета.

Съществуват различни определения. В строгия смисъл на думата балансираното по пол участие предполага равно представителство, което често се нарича паритет на участието на жените и мъжете по препоръка на Европейския парламент.

work–life balance

Achieving balance between not only domestic tasks and caring for dependent relatives, but also extracurricular responsibilities or other important life priorities.

Work arrangements should be sufficiently flexible to enable workers of both sexes to undertake lifelong learning activities and activities related to their further professional and personal development, not necessarily directly related to the worker's job.

Issues related to the improvement of career opportunities, lifelong learning and other personal and professional development activities are considered to be secondary to the objective of promoting the more equal sharing between women and men of responsibilities in the family and household, as well as in the workplace.

work–family balance

Dual responsibility for maintaining the home and family and carrying out paid work.

See also: reconciliation of work, family and private life

Achieving balance between work and family life is central to the principle and objectives of promoting equal opportunity. Motherhood and the gender division of labour places this responsibility primarily on women. This situation is an important determinant of gender-based inequalities between the sexes and of inequalities among women. Conflict between these family responsibilities and the demands of work contributes significantly to women's disadvantage in the labor market and the slow progress towards equal opportunity and equal treatment of women and men in employment.

gender-balanced participation

Representation of either women or men in any decision-making body in public and political life not falling below 40 % as a parity threshold.

Differing definitions exist.

In a strict sense, gender-balanced participation implies equal representation, which is often referred to as the parity of participation of women and men, as recommended by the European Parliament.

безопасно майчинство

Концепция и гарантиране на жените, че ще получават подходящи услуги във връзка с бременността, раждането и следродилния период, включително семейно планиране и спешна акушерска помощ.

безопасно подслоняване

Извънреден, преходен или постоянен подслон/настаняване, чието местоположение е поверително, така че да е безопасен при критични ситуации, обикновено свързани с домашно насилие.

бисексуален

Жени или мъже, които изпитват привличане и към двата пола – и женския, и мъжкия.

бифобия

Ирационален страх или омраза спрямо бисексуалността или бисексуалните лица.

бременност

Девет месеца, през които жена носи развиващ се ембрион и зародиш в тялото си

По време на бременността жената и развиващото се в нея дете могат да са изложени на различни рискове за здравето. Заболяванията и усложненията, свързани с бременността, които могат да доведат до неработоспособност, представляват част от присъщия за бременността риск и по-малко благоприятното лечение, поради тази причина или вероятно дори отказът от лечение, представляват пряка дискриминация срещу жените. Докато тези права в миналото са считани за изключение от принципа на равно третиране, в днешни дни те се считат за средство за гарантиране на прилагането на принципа на равно третиране на жените и мъжете по отношение както на достъпа до заетост, така и до условия на труд. Всъщност те имат за цел отчитане на основната биологична разлика между жените и мъжете.

safe motherhood

Concept and conditions for ensuring that women receive the appropriate services in connection with pregnancy, childbirth and the post-natal period, including family planning and emergency obstetric care.

safe housing

Emergency, transitional or permanent shelter/housing that is confidentially located to respond to critical situations, usually related to domestic violence.

bisexual

Women or men who are attracted to both sexes, female and male.

biphobia

Irrational fear of, and aversion to, bisexuality or bisexual persons.

pregnancy

Nine months during which a woman carries a developing embryo and fetus in her body.

During pregnancy, both the woman and her developing child may face various health risks. Disorders and complications related to pregnancy, which may result in incapacity to work, form part of the risks inherent in pregnancy and less favourable treatment on that ground, or perhaps even dismissal, amount to direct discrimination against women.

While such rights have been seen in the past as an exception to the principle of equal treatment, nowadays they are rather considered as a means to ensure the implementation of the principle of equal treatment of women and men, regarding both access to employment and working conditions. In fact, they aim to accommodate the main biological difference between women and men.

бюджетиране, включващо перспективата „пол“

Интегриране на равнопоставеността на половете в процеса на бюджетиране, което включва оценка на бюджетите по пол, включване на перспективата „пол“ на всички нива от процеса по бюджетиране и реструктуриране на приходите и разходите с цел насърчаване на равенство между половете.

Вертикална сегрегация

Концентрацията на жени и мъже на различни позиции или нива на отговорност.

Тя е показател за недостатъчното (или прекомерното) представителство на жените или на мъжете работници в йерархията, в различни професии или сектори, въз основа на „желателни“ характеристики (доходи, престиж, стабилност на работата и др.), независимо от сектора на дейността.

Взаимовръзка

Аналитичен инструмент за изследване, разбиране и даване на отговор на начините, по които полът, свързан с други лични характеристики/идентичност, има отношение към индивидуалния опит от дискриминация.

Корени се в идеята, че хората имат множествени и многослойни идентичности, формиращи се през социалните отношения, историята и функционирането на властовите структури. Междусекторният анализ има за цел да открива множествените идентичности, различните видове междусекторна и множествена дискриминация и вредите, които възникват в следствие на комбинацията на идентичности, и взаимовръзката на пола с други основания.

Виктимизиране/виктимизация

Всяко неблагоприятно третиране, включително освобождаване от работа в случаите на неравно третиране на работното място като реакция на внесено оплакване.

Това се извършва от предполагаемия извършител на акт на дискриминация (акт на насилие).

Gender budgeting

Application of gender mainstreaming in the budgetary process. It entails a gender-based assessment of budgets, incorporating a gender perspective at all levels of the budgetary process, and restructuring revenues and expenditures in order to promote gender equality.

vertical segregation

Concentration of women and men in different grades, levels of responsibility or positions.

See also: horizontal segregation

It indicates the under- (or over-) representation of women and men workers in occupations or sectors at the top of an ordering based on 'desirable' attributes (income, prestige, job stability, etc.), independent of the sector of activity.

intersectionality

Analytical tool for studying, understanding and responding to the ways in which sex and gender intersect with other personal characteristics/identities, and how these intersections contribute to unique experiences of discrimination.

See also: intersectional discrimination, multiple discrimination

It starts from the premise that people live multiple, layered identities derived from social relations, history and the operation of structures of power. Intersectional analysis aims to reveal multiple identities, exposing the different types of intersectional and multiple discrimination and disadvantage that occur as a consequence of the combination of identities and the intersection of sex and gender with other grounds.

victimisation

a person's experience of suffering a rights violation by a criminal offence; offences against the person are understood as violating individuals' rights protected by criminal law.

This tends to be carried out by the alleged perpetrator of an act of discrimination (including forms of violence).

Властови отношения между половете

Начини, по които социалният пол предопределя разпределението на властта на всички нива в обществото.

Един от най-устойчивите модели в разпределението на властта е този на неравенството между жените и мъжете. Наборът от роли, поведения и нагласи, определяни от обществата като подходящи за жените и мъжете, съобразно техния пол, може да бъде причина, последствие и механизъм на властовите отношения от интимната сфера в домакинството до най-високите равнища на вземането на политически решения. По-големите структури и институции също могат да играят роля в разпределението на властта, като укрепват и разчитат на стереотипни роли по пол.

Вреден стереотип

Стереотип, свързан с пола, който ограничава развитието на личните способности на жените, развитието на техните професионални кариери и вземането на решения относно техния живот и плановете за него.

Вредните стереотипи могат да бъдат както враждебни, така и негативни (напр. жените са ирационални), или привидно безвредни (напр. жените са грижовни).

Вредни практики

Практики спрямо жени или момичета, в чиято основа стои дискриминация въз основа на пол, възраст или друго, често обоснована чрез позоваване на социално-културни и религиозни обичаи и ценности, както и погрешни схващания, свързани с някои групи на жени и момичета в неравностойно положение.

Този термин се използва, за да се подчертае, че насилието, нагласите и стереотипите, основани на пола, дисбалансът във властта, неравенствата и дискриминацията по пол, подпомагат широкото разпространение на такива практики, които сами по себе си са форма на насилие, основано на пола или принуждаване. Овен това тези практики често се прилагат, за да се оправдае насилието, основано на пола като форма на „защита“ или контрол над жените и децата. В допълнение към свързаните с традицията вредни практики в западния свят съществуват и вредни практики, свързани със со-

gender power relations

Ways in which gender shapes the distributions of power at all levels of society. One of the most persistent patterns in the distribution of power is that of inequalities between women and men. The set of roles, behaviours and attitudes that societies define as appropriate for women and men ('gender') can be the cause, consequence and mechanism of power relations, from the intimate sphere of the household to the highest levels of political decision-making. Wider structures and institutions can also shape the distribution of power by reinforcing and relying on gender roles.

harmful stereotypes

Gender stereotype that limits women's gaining of personal abilities, pursuing their professional careers and making choices about their lives and life plans. Harmful stereotypes can be both hostile and negative (e.g. women are irrational) or seemingly benign (e.g. women are nurturing).

harmful practices

Persistent practices and behaviors that are grounded on discrimination based on sex, gender, age and other grounds as well as multiple and/or intersecting forms of discrimination that often involve violence and cause physical and/or psychological harm or suffering.

The harm that these practices cause to the victims surpasses the immediate physical and mental consequences and often has the purpose or effect of impairing the recognition, enjoyment and exercise of the human rights and fundamental freedoms of women and children. There is also a negative impact on their dignity, physical, psychosocial and moral integrity and development, participation, health, educational, economic and social status. To be regarded as harmful, practices should meet the following criteria:

- They constitute a denial of the dignity and/or integrity of the individual and a violation of human rights and fundamental freedoms enshrined in the two Conventions;
- They constitute discrimination against women or children and are harmful insofar as they result in negative consequences for them as individuals or groups, including physical, psychological, economic and social harm and/or violence and limitations on their capacity to participate fully in society or develop and reach their full potential;

циално утвърдени понятия за красотата. Много жени и деца често се излагат на значителен риск за тяхното физическо здраве, поради спазване на подобни социални норми по отношение на вида на тялото си. Много често жените и момичетата са подложени на натиск, поради фикс идеи за слабо тяло като културен и сексуален идеал и по този начин излагат здравето си на риск като значително ограничават приема си на храна. Това довежда до епидемия от хранителни разстройства и увреждане на здравето им.

Вредни традиционни практики

Вредни спрямо жените и момичетата практики, които се коренят в дискриминацията и се свързва с „традицията“.

Терминът не е препоръчителен, защото предполага, че такива практики възникват и се извършват почти изключително и само в западни културни традиции. Той може да предполага също, че в западните общества не се практикуват вредни за момичетата и жените практики или дори, че наличието им в западните общества е пренебрегнато в текстовете на международните договори за правата на човека. Затова и терминът „вредна практика“ е предпочитаният термин.

Временни специални мерки

Мерки, насочени към ускоряване на процеса на подобряване на позицията на жените с оглед постигането на реално равенство с мъжете и предизвикване на структурните, социалните и културните промени, необходими за коригиране на минали и настоящи форми и ефекти на дискриминацията срещу жените, както и на компенсирането им за претърпяното неравенство и вреди.

Терминът е използван в Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените. С този термин изрично се посочва „временният“ характер на тези специални мерки, докато значението на термина „специални“ е, че мерките са предназначени за постигането на специфична цел, а не за представяне на подложените на дискриминация жени като слаби, уязвими и нуждаещи се от допълнителни „специални“ мерки, за да участват и да се конкурират в обществото. Използването на специални мерки не предполага специална полза, а по-скоро право. Специалните мерки са от съществено

- They are traditional, re-emerging or emerging practices that are prescribed and/or kept in place by social norms that perpetuate male dominance and inequality of women and children, based on sex, gender, age and other intersecting factors;
- They are imposed on women and children by family, community members, or society at large, regardless of whether the victim provides, or it can provide, full, free and informed consent.

traditional harmful practices

The term is not recommended, because it tends to suggest that such practices originate and persist almost exclusively within non-western cultural traditions. It may also suggest that, in western societies, practices harmful to girls and women are not practiced, or even that their existence in western societies is overlooked by international human rights treaty bodies. Thus, the term ‘harmful practices’ is the preferred term.

temporary special measures

Measures aimed at accelerating the improvement of the position of women with a view to achieve substantive equality with men, and to affect structural, social and cultural changes necessary to correct past and current forms and effects of discrimination against women, as well as to provide them with compensation for inequalities and harm suffered.

The term used in the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

This term explicitly states the ‘temporary’ nature of such special measures, while the meaning of the term ‘special’ is that the measures are designed to serve a specific goal and not to cast women subjected to discrimination as weak, vulnerable and in need of extra or ‘special’ measures to participate or compete in society.

The use of special measures does not suggest a special favour but rather an entitlement. Special measures are essential to secure equal opportunities in participation and competition in various fields of social life, where social,

Вено значение за гарантиране на равните възможности за участие и конкуриране в различни области на социалния живот, където е възможно жените да понесат социални, здравни и икономически тежести в резултат на стереотипите, свързани с половете, или тяхната роля в майчинството.

Вторична виктимизация

Повторно виктимизиране на жертвата на насилие и трафик на хора. За да се ограничи или избегне рискът от вторична виктимизация на жертвите, трябва да им се предоставят редица специфични услуги за консултация, подкрепа и съдействие, както и общи процедурни права и права на услуги, включително права на информация, зачитане на достойнството на жертвите по време на разпит (въздържање от действия, които могат да доведат до допълнителни страдания на жертвата по време на разследването), анонимност за някои жертви, съдебен процес при затворени врата при определени дела, скрининг на извършителя по време на даване на показания, служители, специализирани по въпросите на жертвите и др.

Възлагане на обществени поръчки, съобразено с равенството между половете

Въвеждане на изисквания относно равенството между половете при възлагането на обществени поръчки, така, че те да могат да се използват като инструмент за насърчаване на равенството между половете.

Това е въпрос, както за гарантирането на равен достъп до услуги за всички граждани, независимо от пола им, така и за увеличаване на ефективността и качеството на услугите, тъй като интегрирането на принципа на равнопоставеност на жените и мъжете като изискване в процедурите за обществени поръчки, би насърчило кандидатите – доставчици да разработват и предлагат услуги, които са в съответствие с целите на политиките за равенство между половете.

Възрастни работници

Работещи жени, които са по-уязвими на множествена дискриминация въз основа на пол, възраст и други основания, като например

health and economic burdens may be placed on women as a result of gender stereotypes or their role in maternity.

secondary victimisation

Secondary victimisation occurs when the victim suffers further harm not as a direct result of the criminal act but due to how institutions and other individuals deal with the victim. Secondary victimisation may be caused, for instance, by repeated exposure of the victim to the perpetrator, repeated interrogation about the same facts, the use of inappropriate language or insensitive comments made by all those who come into contact with victims

gender procurement

Introduction of gender equality requirements in public procurement, in order to use these as an instrument to advance gender equality.

It is a question both of ensuring that all citizens are offered equal services, regardless of gender, but also a matter of increasing the efficiency and quality of services, since making the integration of a gender perspective a requirement encourages providers to develop and offer services that are in line with gender equality objectives.

older women workers

Older women workers are at a heightened risk of being vulnerable to multiple discriminations on grounds of sex and gender, age, and other characteristics such as ethnicity.

етническа принадлежност.

Колкото повече остаряват, жените се сблъскват с все по-тежка дискриминация въз основа на възраст, а множествената дискриминация структурно намалява техните възможности за избор на работа или условия на работа (напр. преминаване към непостоянна или неформална работа или самостоятелна заетост). Тези обстоятелства предполагат по-неудовлетворителни условия на труд и неадекватно заплащане, поради което пенсионирането става несигурен или ненадежден избор.

Въпрос, свързан с половете

Всеки въпрос, свързан с основани на биологичния и/или социалния пол различия между жените и мъжете.

Въпросите, свързани с половете, включват всички аспекти на живота и положението в обществото на жените и мъжете, с начина, по който те изграждат взаимоотношения, с разликите в достъпа им до и използването на ресурси, тяхната дейност и начина, по който реагират на промени, намеси и политики.

генитално осакатяване на жени

Практика, при която частично или изцяло се премахват външните женски гениталии или се нараняват женските генитални органи, без здравни или медицински причини.

Практиката се извършва главно от традиционно обрязващи лица, които често заемат важна роля в общностите, например присъстват на раждания. Все по-често обаче гениталното осакатяване на жени се извършва и от доставчици на здравни грижи. Гениталното осакатяване на жени е увреждаща практика, която представлява крайна форма на дискриминация срещу жените и е международно призната като нарушаване на правата на човека на жените и момичетата. Гениталното осакатяване на жени се извършва във всички части на света, а в някои култури е и изискване за сключване на брак и се счита за ефективен метод за контрол на сексуалността на жените и момичетата. Практиката нарушава също и правата на жените на здраве, сигурност и физическа неприкосновеност, правото да не бъдат подлагани на мъчения и жестоко, нечовешко или унижително третиране, както и правото на живот, ако процедурата причини смърт.

As women get older, age-based discrimination becomes harsher, and multiple discrimination structurally reduces their choices for work or working arrangements (e.g. a shift to part-time or informal work, or self-employment). These circumstances entail poorer working conditions and inadequate remuneration, making retirement insecure or not a viable choice.

gender issue(s)

Any issue or concern determined by gender-based and/or sex-based differences between women and men.

Gender issues include all aspects and concerns related to women's and men's lives and situation in society, to the way they interrelate, their differences in access to and use of resources, their activities, and how they react to changes, interventions and policies.

female genital mutilation

A practice in which the external female genitalia are removed or injured without health or medical reasons. The practice is mainly carried out by traditional circumcisers, who often occupy an important role in communities like for example attending births. Increasingly, however, genital mutilation of women is also being carried out by health care providers. Female genital mutilation is a harmful practice that constitutes extreme form of discrimination against women and is internationally recognized as a violation of the human rights of women and girls. Female genital mutilation takes place in all parts of the world, and in some cultures it is a requirement for entering into marriage and is considered an effective method of controlling sexuality of women and girls. The practice also violates the rights of women to health, safety and physical integrity, the right not to be subjected to torture and cruel, inhuman or degrading treatment, and also the right to life as the procedure sometimes might cause death.

гражданско общество

Всички форми на социални действия, извършвани от лица или групи, които нито са свързани с държавата, нито са управлявани от нея.

Гражданското общество включва всички организационни структури (организации на гражданското общество), чиито членове обслужват общия интерес в демократичния процес като поемат ролята на медиатор между публичните органи и гражданите. Организациите и групите, които се борят за насърчаване на равенството между половете, зачитането на правата на жените и тяхната защита, са съществен компонент на управлението, чието задължение е да държат отговорни вземащите решения.

грижи за детето

Предоставяне на публични, частни, индивидуални или колективни услуги с цел удовлетворяване на нуждите на родителите и децата. Гъвкавостта в предоставянето на тези услуги и облекчения е необходима с оглед на удовлетворяването на конкретните нужди на децата на различна възраст, както и тези на техните работещи родители. Всички работници, независимо от техния пол, следва да имат възможността да съчетават платена заетост с отговорностите си спрямо децата, а активната роля на мъжете следва да бъде насърчавана с адекватни мерки за гарантиране на равното разпределение на отговорностите за полагане на грижи между жените и мъжете.

грижи за зависими членове на семейството

Предоставяне на грижи за деца, болни, възрастни или хора с ограничени възможности и зависими от други хора.

грижи за семейството

Предоставяне на публични, частни, индивидуални или колективни услуги за полагане на грижи с цел удовлетворяване на нуждите на родителите и децата или най-близките членове на семейството.

Гъвкавостта на тези услуги, е необходимо условие, за да отговорят на конкретните нужди на децата на различна възраст и на други членове на семейството, които се нуждаят от грижи, както и на техните работещи родители или други членове на семейството.

civil society

All forms of social action carried out by individuals or groups who are neither connected to, nor managed by, the state.

Civil society includes all organisational structures (civil society organisations) whose members serve the general interest through a democratic process, and who take on the role of mediator between public authorities and citizens. Organisations and groups which champion the promotion of gender equality and the defence and respect of women's human rights are a vital component of governance, in that they are supposed to hold those in power accountable.

childcare

Provision of public, private, individual or collective services to meet the needs of parents and children.

Flexibility in the provision of these services and facilities is a requirement in terms of meeting the particular needs of children of different ages as well as those of their working parents. All workers, irrespective of their sex, should have the possibility of combining paid employment with their responsibilities for children, and the active role of men should be promoted with adequate measures to ensure the equal division of caring responsibilities among women and men.

care for dependant family members

Provision of care for those who are young, ill, elderly or less able, or deprived of abilities to care for themselves, and who are dependent on the care provided by another person.

family care

Provision of public, private, individual or collective services to meet the needs of parents and children or members of the immediate family.

The flexibility of these services and facilities is required in order to meet the particular needs of children of different ages and of other family members requiring care, as well as of their working parents or other family members. All workers, irrespective of their sex, should have the possibility of combin-

Всички работници, независимо от техния пол, следва да имат възможността да съчетават платената заетост с отговорностите им за децата и други членове на семейството, както и активната роля на мъжете следва да бъде насърчавана с адекватни мерки, чрез които да се гарантира равното разпределение между жените и мъжете на отговорностите за полагането на грижи.

грижовна мъжественост

Обратното на господстваща мъжественост, а именно ролите на мъжете, свързани с полагане на грижи (ролята им на активни бащи), вместо ролята им на глава на семейството (осигуряващ прехраната).

група в неравностойно положение

Група хора, които са в по-висок риск от бедност, социално изключване, дискриминация и насилие, отколкото общото население, включително, но и не само, етнически малцинства, мигранти, хора с увреждания, изолирани възрастни хора и деца.

Уязвимостта на хората да бъдат дискриминирани и маргинализирани е следствие от социалните, културните, икономическите и политическите условия, а не е присъщо качество на определени групи хора. Жените и момичетата, които принадлежат към тези групи, често са подложени на множествена дискриминация и основано на пола насилие. Те обаче имат ограничен достъп до закрила, подкрепа и правна защита, когато правата им са нарушени. В скорошно изследване за стереотипните роли на половете и нагласите към тях, както и тяхното дискриминационно въздействие върху жените, се подчертава, че жените не са уязвими по природа, а им е наложено неравностойното положение.

гъвкавост на договореностите относно работното време

Гъвкава организация на работното време, работа на непълно работно време, полагане на извънреден труд и нощен труд.

Формулите за работното време предлагат редица възможности във връзка с броя отработени часове и схемите за разписания, сме-

ing paid employment with their responsibilities for children and other family members, and the active role of men should be promoted with adequate measures to ensure the equal division of caring responsibilities among women and men.

caring masculinity

Opposite of hegemonic masculinity; based on men taking care-giving roles (as involved fathers) instead of provider roles (as breadwinners).

disadvantaged groups

Groups of persons that experience a higher risk of poverty, social exclusion, discrimination and violence than the general population, including, but not limited to, ethnic minorities, migrants, people with disabilities, isolated elderly people and children.

See also: vulnerable groups; inter sectional discrimination; multiple discrimination

The vulnerability to discrimination and marginalisation is a consequence of social, cultural, economic and political conditions and not a quality inherent to certain groups of persons. Women and girls belonging to these groups are often subjected to multiple discrimination and gender-based violence. However, they have limited access to protection, support and redress when their rights are violated.

Recent scholarship on stereotypical gender roles and attitudes, and their discriminatory impact on women, emphasizes that women are not vulnerable by nature, but suffer from imposed disadvantage.

flexibility of working time arrangements

Organisation of working time, part-time work, overtime and night work in a flexible way.

Change

Formulas of working time offer a range of possibilities in relation to the number of hours worked and the arrangements of rosters, shifts or work sched-

ни или работни графици по ген, седмица, месец или година. Работата на смени, необичайните часове или извънредният труд могат да се считат за примери за схеми за гъвкаво работно време, в чийто център е работодателят; и обратно, схемите за отпуск по семейни причини напр. възможността за промяна на началото и/или края на работния ден и възможността за организиране на работното време с цел вземане на почивни дни по семейни причини, без да се използват дните от отпуската, са примери за схеми за работно време, в чийто център е служителят, или схеми в подкрепа на баланса между работата и семейството. Гъвкавостта на работното време може да бъде оценена като допринасяща за равенството между половете, защото помага на хората да поддържат баланса между работата и личния живот. При все това тя има и недостатъци, като например концентрацията на жени на нископлатени работни места на непълно работно време, с недостатъчно или никакво обучение или карьерни възможности.

двоен подход в прилагането на политики за равенството между половете

Интегриране на равнопоставеността на жените и мъжете и едновременно с това прилагане на специфични политики и мерки, включително насърчителни мерки.

двойни стандарти

Определяне съдържанието на формалната и неформалната култура на поведението по такъв начин, че използваните критерии или стандарти за оценяване и регулация за жените, се различават от тези за мъжете в полза на мъжете.

демократичен дефицит

Въздействието на (напр.) несъответстващия на легитимността на демокрацията баланс между половете, т.е. прекалено силно представяне на мъжете и незадоволително представяне на жените.

десегрегация на пазара на труда

Политики, целящи да се намали или премахне сегрегацията по пол (вертикална и хоризонтална) на пазара на труда.

ules by day, week, month or year.

Shift work, unusual hours and overtime can be seen as examples of employer-centred flexible working time arrangements; conversely, leave schemes for family matters e.g. the possibility of varying the start and/or end of the working day and the possibility of organising working time in order to take whole days off for family reasons, without using holidays, are examples of employee-centred working time arrangements, or arrangements to support work–family balance.

Working time flexibility can be rated as contributing to gender equality because it helps individuals to maintain work–life balance. However, it also brings disadvantages, such as the concentration of women in low-paid, part-time work, with little or no training or career opportunities available.

dual approach to gender equality

Complementarity between gender mainstreaming and specific gender equality policies and measures, including positive measures.

double standards

Defining the content of formal and informal behavioral cultures, which means that the criteria or standards used to evaluate and regulate women often differ from those for men, benefiting the latter.

democratic deficit

Limited legitimacy of democracy and impact of an inadequate gender balance, i.e. of overrepresentation of men and underrepresentation of women, on the legitimacy of democracy.

desegregation of the labor market

Policies aiming to reduce or eliminate gender segregation (vertical and/or horizontal) in the labour market.

детски брак

Брак на лица, чието физическо, емоционално, сексуално и психосоциално развитие ги прави неспособни да дадат свободно и пълно съгласие за сключването му.

В много резолюции и доклади на Организацията на обединените нации „детски брак“ и „ранен брак“ се използват взаимозаменяемо, без забележимо разграничение. В други е използвана фразата „ранен брак, включително детски брак“, което предполага, че ранният брак включва детския, но и също ситуации, които не могат да бъдат класифицирани като детски брак, като например бракове, при които един или и двамата съпрузи не са навършили 18-годишна възраст, но са навършили пълнолетие според законите на страната.

динамика на отношенията между половете

Взаимоотношения и взаимодействия между и сред момичета, момчета, жените и мъжете.

Източник за динамиката на отношенията между половете са социокултурните идеи относно пола и властовите отношения, които ги определят. В зависимост от начина, по който се проявява, тя може да укрепи или да разклати съществуващите норми.

дискриминация въз основа на пола

Дискриминация, проявявана поради непълното съответствие между пол (като биологична характеристика на жените и мъжете) и социално изградените им идентичности, характеристики и роли, и социалното и културното им значение в обществото за биологичните различия между жените и мъжете.

Разликите между пол и социален пол, водят до йерархични и не равнопоставени отношения и роли между и сред жените и мъжете, както и понякога до по-неблагоприятна социална позиция на жените. Социалната позиция на жените и мъжете се влияе от политически, икономически, културни, социални, религиозни, идеологически и екологични фактори и може да се променя с времето.

early marriage

Marriage of individuals whose level of physical, emotional, sexual and psychosocial development makes them unable to freely and fully consent to marriage.

Many United Nations resolutions and reports use 'early marriage' and 'child marriage' interchangeably, without any noticeable distinction. Others use the phrase 'early marriage, including child marriage', implying that early marriage encompasses child marriage but also includes situations that do not qualify as child marriage, such as marriages in which one or both spouses are below the age of 18 but have attained majority under state laws.

gender dynamics

Relationships and interactions between and among girls, boys, women and men.

Gender dynamics are informed by sociocultural ideas about gender and the power relationships that define them. Depending upon how they are manifested, gender dynamics can reinforce or challenge existing norms.

sex- and gender-based discrimination

Discrimination occurring due to interaction between sex (as the biological characteristics of women and men) and their socially constructed identities, attributes and roles and society's social and cultural meaning for biological differences between women and men.

Such interactions result in hierarchical and unequal relations and roles between and among women and men, and a disadvantaged social positioning of women. The social positioning of women and men is affected by political, economic, cultural, social, religious, ideological and environmental factors, and can be changed over time.

дискриминация по отношение на жените

Всяко разграничение, изключване или ограничение въз основа на пола, чийто ефект или цел е увреждане или обезсилване на признаването, възползването или упражняването от жените, независимо от семейния им статут и въз основа на равенството между жените и мъжете, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната културната, гражданската или всяка друга сфера.

Може да се случи както чрез действия, водещи до или имащи ефекта на възпрепятстването на жените да упражняват право поради липсата на признаване на вече съществуващото неравностойно положение и неравенство въз основа на пола, което жените срещат (непреднамерена или косвена дискриминация), както и чрез пропускане на извършването на действия, т.е. липсата на предприети необходими законодателни мерки за гарантиране на пълната реализация на правата на жените, липсата на приети и приложени национални политики, насочени към постигане на равенство между половете, както и неприлагането на съответните закони. Дискриминацията може да произлиза както от правото (дискриминация по закон), така и от практиката (фактическа дискриминация). В конвенцията CEDAW се признават и разглеждат и двете форми на дискриминация, независимо дали те се съдържат в закони, политики, процедури или в практиката.

дискриминация, основана на пола

Всяко разграничение, изключване или ограничение въз основа на пола, чийто ефект или цел е увреждане или обезсилване на признаването, възползването или упражняването от жените, независимо от семейния им статут и въз основа на равенството между жените и мъжете, на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната културната, гражданската или всяка друга сфера.

Дискриминацията може да произтича от правото (de jure) или от практиката (de facto). В конвенцията CEDAW се признават и разглеждат и двете форми на дискриминация, независимо дали са в закони, политики, процедури или в практиката.

discrimination against women

Any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex and gender that has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, and on a basis of equality between women and men, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field.

It can occur both through acts that result in, or have the effect of, women being denied the exercise of a right because of a lack of recognition of pre-existing gender-based disadvantage and inequality that women face (non-intended or indirect discrimination), and through the omissions of acts, i.e. the failure to take necessary legislative measures to ensure the full realisation of women's rights, the failure to adopt and implement national policies aimed at achieving gender equality, and the failure to enforce relevant laws.

Discrimination can stem from both law (de jure discrimination) or from practice (de facto discrimination). The CEDAW Convention recognises and addresses both forms of discrimination, whether contained in laws, policies, procedures or practice.

gender discrimination

Any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on the basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field.

Discrimination can stem from law (de jure) or from practice (de facto). The CEDAW Convention recognises and addresses both forms of discrimination, whether contained in laws, policies, procedures or practice.

дихотомия: публично - частно

Дихотомия, произлизаща от свързването на мъжествеността с публичното, а женствеността - с личното/частното пространство.

добра практика за интегриране на равнопоставеността на половете

Всеки опит или инициатива, свързани с техники, методи или подходи, които функционират по начин, който поражда ефекти и резултати в съответствие с принципите на интегриране на равнопоставеността на половете, и които се считат за ефективни да доведат до стратегия за промени и поради това заслужават да бъдат разпространявани и в други организационни контексти.

договор за социалните роли на половете

Съвкупност от подразбиращи се и ясно формулирани правила, които определят отношенията между половете и според, които се разпределят различните видове работа и стойност, отговорностите и задълженията на мъжете и жените, проявяващи се на три нива: в културата – нормите и ценностите на обществото; в институциите – семейното благосъстояние, образованието, заетостта, и т.н.; и в процесите на социализация, главно в семейството.

доказателствена тежест

В производство за защита от дискриминация, след като страната, която твърди, че е дискриминирана, представи факти, въз основа на които може да се направи предположение, че е налице дискриминация, ответната страна трябва да докаже, че принципът на равно третиране не е нарушен.

В областта на равното третиране между жените и мъжете по силата на Директива 97/80/ЕО от 15 декември 1997 г. въз основа на съдебната практика на Съда на Европейския съюз доказателствената тежест се прехвърля между страните (обвиняем и жалбоподател)

public/private dichotomy

Dichotomy that arises from its gendered nature, and from the association of masculinity and the public, and femininity and the private.

good practice for gender mainstreaming

Any experience or initiative displaying techniques, methods or approaches which function in a way that produces effects and results coherent with the definition of gender mainstreaming, which are considered to be effective in delivering gender mainstreaming as a transformative strategy, and which, therefore, deserve to be disseminated and proposed to other organisational contexts.

gender contract

Set of implicit and explicit rules governing gender relations, and which allocate different work, value, responsibilities and obligations to women and men, and are maintained on three levels: cultural superstructure (the norms and values of society); institutions (family welfare, education and employment systems, etc.); and socialisation processes, notably in the family.

burden of proof

legal complaint where persons consider themselves wronged by failure to apply the principle of equal treatment, and where there is a prima facie case of discrimination, it is for the defendant to prove that there has been no contravention of the principle.

In the area of equal treatment between women and men, Council Directive 97/80/EC of 15 December 1997, based on the case law of the Court of Justice of the European Union, shifts the burden of proof between the parties (defendant and complainant).

домакинска работа

Неплатен труд, свързан с поддържането на домакинството, който се полага от членовете му.

Различава се от платения домашен труд. Жените навсякъде все още носят главната отговорност за неплатената домакинска работа.

домакинства, оглавявани от жени

Домакинства, в които единствените или основните носители на доходи и лицата, вземащи решения, са жени.

В повечето държави обикновено жените не се считат за глава на домакинството, когато в него живее постоянно пълнолетен мъж. Допускането, че главата на домакинството винаги е пълнолетен мъж, дори и ако икономическият принос към издръжката на домакинството от жената е същият или по-голям, отколкото на мъжа, е вид предубеждение по отношение на половете. В развиващите се държави има обща тенденция все повече и повече жени да бъдат основният източник на икономическа подкрепа за своите семейства.

домашни отговорности

Задачите, изпълнявани в домакинството, с цел гарантиране на удовлетворяването на основните нужди на неговите членове, като например готвене, чистене, полагане на грижи за децата или за други пълнолетни и зависими членове на семейството.

Традиционно за тези отговорности лицето не получава заплащане и не е задължително да губи власт или статус, заради това, че ги изпълнява. В много общества лицето, отговарящо за домакинството, е в подчинено положение в него. Най-често за всички домакински задължения отговарят жените и момичетата, дори и да работят извън дома.

домашно насилие

Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.

housework

Unremunerated work of maintaining a household that is performed by household members.

Women everywhere still bear the primary responsibility for housework.

female-headed households

Household in which an adult female is the sole or main income producer and decision-maker.

In most countries, women are not usually considered as heads of households unless no adult male is living permanently in the household. The assumption that the head of a household is always an adult man, even if a woman's economic contribution to the household's maintenance is the same or greater than that of a man, is a form of gender bias. In developing countries, there is a general trend of more and more women being the primary source of economic support for their families.

domestic responsibilities

Tasks performed inside a household in order to ensure that the basic needs of its members are met, such as cooking, cleaning, and taking care of children or older adults and other dependent family members.

See also: domestic division of labour

Traditionally, a person is not paid for performing these tasks, and power or status is not necessarily accorded because of these responsibilities. In many societies, the person responsible for the household is in a subordinate position within it, and, most often, women and girls are responsible for all household tasks, even if they work outside the home.

domestic violence

All acts of physical, sexual, psychological or economic violence that occur within the family or domestic unit, irrespective of biological or legal family ties, or between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrator shares or has shared the same residence as the victim.

домашно разпределение на труда

Разпределение на полагането на грижи и отговорностите за домакинството между жените и мъжете.

достоеен труд

Правото на всички служители да бъдат третираны с достойнство и уважение, и по-специално да се ползват от безопасна среда на труд, в която не се допуска сексуален тормоз, друг вид тормоз и всякакъв друг вид основано на пола насилие.

гължима грижа

Принцип на международното право, според който държавите са задължени да упражняват гължимата грижа за предотвратяване и разследване на нарушения на правата на човека, предоставяне на закрила на жертвите, наказване на извършителите и компенсирание на жертвите.

Задължението обхваща не само предотвратяването на злоупотреби с правата на човека от страна на държавата и нейните представители, но и предотвратяването на такива от частния сектор или от отделни граждани, което е от най-важно значение за жените. В миналото държавите са възприемали пасивно отношение в случаи на нарушения на правата на жените от индивидуални лица. Затова и правното основание за изискването за „гължима грижа“ е стабилно залегнало в четири десетилетия на договори, конвенции и международна съдебна практика.

език, чувствителен по отношение на пола

Отразяване на принципа на равенството между половете в писмения и говоримия език така, че жените и мъжете и хората, които не се вписват в рамките на двуполовата система, да бъдат видими и отразени чрез езика като еднакво ценени и достойни личности, които заслужават уважение в равна степен.

Избягването на дискриминацията въз основа на пола започва от езика, понеже систематичното използване на предубедена по отношение на половете терминология предизвиква нагласи и очаквания и би могла, в съзнанието на читателя или слушателя, да постави жените на заден план или да спомогне за поддържането на стере-

domestic division of labour

Division of care work and household responsibilities between women and men.

dignity at work

Right of all employees to be treated with dignity and respect and in particular to enjoy a safe working environment that is free from sexual harassment, harassment and any other act of gender-based violence.

due diligence

Principle of international law that mandates states to exercise due diligence in preventing and investigating violations of human rights, providing protection to victims, punishing perpetrators and compensating the victim for human rights violations.

The obligation extends to not only preventing human rights abuses by the state and its agents, but also to preventing those by the private sector or, most significantly for women, by private citizens.

In the past, states have tended to adopt a passive attitude when confronted with cases of violations of women's rights by private actors. The legal foundation requiring 'due diligence' is thus solidly anchored in four decades of treaties, conventions and international case law

gender-sensitive language

Realisation of gender equality in written and spoken language attained when women and men and those who do not conform to the binary gender system are made visible and addressed in language as persons of equal value, dignity, integrity and respect.

Avoiding sex- and gender-based discrimination starts with language, as the systematic use of gender-biased terminology influences attitudes and expectations and could, in the mind of the reader or listener, relegate women to the background or help perpetuate a stereotyped view of women's and men's roles. There are number of different strategies that can be used to express gender relationships with accuracy, such as avoiding, to the greatest possible

отипни възгледи относно ролите на жените и мъжете. Има редица различни стратегии, които могат да се използват за точно изразяване на отношенията към половете, като например избягване, на използването на език, който изрично или косвено отразява само единия пол; включване според характеристиките на всеки език на алтернативи за използването на чувствителен по отношение на пола и приобщаващ език.

еманципация на жените

Процесът, стратегията и безбройните усилия на жените да се освободят от властта и контрола на мъжете и традиционните структури на власт, както и да осигурят равни права за жените и премахване на дискриминацията по пол в законодателството, в институциите и в поведенческите модели, и да наложат правни стандарти, които да насърчават пълното им равенство с мъжете.

емоционално насилие

Подценяване, унижаване или подкопаване на самоуважението на дадено лице.

напр. постоянна критика, вербални обиди, наричане с обидни имена и други.

етика на полагането на грижи

Морални перспективи, които са основани предимно на пола и характеризират класовото и етническото разделение.

Структурно погледнато, терминът не разглежда тези разделения, т.е. счита се, че жените се определят като отговорните за полагането на грижи у дома или на публични грижи. Следователно предполага се елемент на саможертва от тяхна страна. Концепцията за етиката на полагането на грижи в този смисъл следва да се преразгледа посредством социалните и глобалните институции, така че грижите и отношенията между хората, свързани с тях да се укрепят.

жена

Човек от женски пол, лице, на което е определен женски пол при раждане, или лице, което се определя като жена.

extent, the use of language that refers explicitly or implicitly to only one gender, and ensuring, through inclusionary alternatives and according to each language's characteristics, the use of gender-sensitive and inclusive language.

emancipation of women

Process, strategy and myriad efforts by which women have been striving to liberate themselves from the authority and control of men and traditional power structures, as well as to secure equal rights for women, remove gender discrimination from laws, institutions and behavioural patterns, and set legal standards that shall promote their full equality with men.

emotional abuse

Belittling, humiliating or undermining an individual's sense of self-worth/self-esteem (e.g. constant criticism, verbal insults, name-calling, etc.).

care ethics

Moral perspectives that tend to be gendered and are characteristic of class and ethnic social divisions.

Structurally, it does not tackle these divisions. In other words, women are called upon to be the responsible actors in domestic and public care work. Care ethics should be reconceptualised via social and global institutions so that they enable and reinforce caring relations among people.

woman

Female human being; a person assigned a female sex at birth, or a person who defines herself as a woman.

Жена бежанец

Всяка жена, която отговаря на критериите за допустимост, съгласно приложимото определение за бежанец, предвидено в международни или регионални инструменти относно бежанците, в рамките на мандата на Върховния комисар за бежанците на ООН и/или в националното законодателство.

Въпреки че в международното и регионалното право в областта на бежанците, включително правото на Европейския съюз в областта на бежанците, „полът“ не е изрично посочен като основание за преследване, е широко прието, че той може да повлияе или да определи вида преследване или нанесената вреда, както и причините за това третиране. Определението на ЕС за лица, признати за нуждаещи се от международна закрила (макар и не в качеството си на бежанци, а като получатели на „субсидиарна закрила“), ако се тълкува правилно, обхваща искове, свързани с пола. Насилието срещу жените е една от основните форми на преследване на жените в контекста на статута на бежанците и убежището. Такова насилие може да включва заплахата от генитално осакатяване на жени, принудителен /ранен брак, заплахата от насилие и/или така наречени „престъпления на честта“, трафик на жени, изнасилване и други форми на сексуално насилие, тежки форми на домашно насилие, налагането на смъртното наказание или други физически наказания, съществувващи в дискриминационни системи на правосъдие, принудителна стерилизация, политическо или религиозно преследване за проява на феминистки или други възгледи, както и последващото преследване при неспазване на социалните норми, обуславяни от пола. Ето защо процедурите за предоставяне на убежище, при които не се отчита специалното положение или нуждите на жените, могат да възпрепятстват всеобхватното разглеждане на техните искове.

жена без гражданство

Жена, която съгласно националните закони няма правна връзка на националност с никоя държава.

Член 1 от Конвенцията на ООН относно статута на лицата без гражданство от 1954 г. гласи, че лице, което не се счита автоматично за гражданин съгласно законите на която и да било държава, е лице без гражданство. В допълнение към този правен статут,

refugee women

Any woman who meets the eligibility criteria under the applicable refugee definition, as provided for in international or regional refugee instruments, under the mandate of the United Nations High Commissioner for Refugees, and/or in national legislation.

Although international and regional refugee law, including European Union refugee law, does not explicitly refer to ‘gender’ as a ground of persecution, it is widely accepted that it can influence, or dictate, the type of persecution or harm suffered and the reasons for this treatment. The EU definition of persons recognised as in need of international protection (albeit not as refugees but as beneficiaries of ‘subsidiary protection’), if properly interpreted, therefore covers gender-related claims.

Violence against women is one of the major forms of persecution experienced by women in the context of refugee status and asylum. It may include the threat of female genital mutilation, forced/early marriage, threat of violence and/or so-called honour crimes, trafficking in women, rape and other forms of sexual assault, serious forms of domestic violence, the imposition of the death penalty or other physical punishments existing in discriminatory justice systems, forced sterilisation, political or religious persecution for holding feminist or other views, and the persecutory consequences of failing to conform to gender-prescribed social norms and mores. Therefore, asylum procedures that do not take into account the special situation or needs of women can impede a comprehensive determination of their claims.

stateless women

Women who, under national laws, do not have a legal bond of nationality with any state.

Article 1 of the 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons indicates that a person not automatically considered a national (or citizen) under the laws of any state is stateless. However, in addition to this legal status (de jure statelessness), many women are de facto stateless because

обаче, освен липсата на гражданство по закон, в други случаи много жени се оказват практически без гражданство, защото гражданството им е на практика безполезно или защото не могат да докажат своята националност. Практическата липса на гражданство е особен проблем за жените, като например жертвите на трафик, чиито документи може да са били конфискувани или откраднати, или жените мигранти без документи, включително търсещите убежище, които може да нямат възможността да докажат своята националност и да са на практика без гражданство. Законите за гражданството могат също пряко или косвено да дискриминират жените и да ги излагат в по-голяма степен от мъжете на риск от изпадане в състояние на липса на гражданство. Липса на гражданство може да възникне например от лишаването на жената от възможността да запази досегашната си националност, от загубата на националност поради брака ѝ с чужденец, от промяната на гражданството на съпруга по време на брак или от лишаване от националност в резултат на дискриминационни практики. Регистрирането на раждане също е тясно свързано с упражняването от страна на жените и техните деца на право на националност. На практика косвената дискриминация, културните практики и бедността често лишават от възможност майките, особено неомъжените майки, да регистрират децата на равна основа като бащите. Ако раждането на дете не бъде регистрирано, това може да накърни или анулира ефективното упражняване от детето на редица права, включително правото на националност, на име и самоличност, на равенство пред закона и на признаване на правоспособност, както и да доведе до проблеми при получаването на достъп до дипломатическа защита и продължително задържане до определяне на верността на доказателството за самоличност и националност.

жена мигрантка

Жена, която се е преместила или има намерение да се премести да живее в държава, на която не е гражданка - често, но не задължително идвайки от държавата на нейната националност - и чието пребиваване там може да е законно или да не е законно.

Освен това преместването (или опита за преместване) може не винаги да е доброволен, защото понякога въпросната жена е доведена в тази държава насилно, чрез неправомерен натиск или измама

their citizenship is practically useless or because they cannot prove or verify their nationality.

In practice, statelessness is a particular issue for women, such as trafficked women who may have had their documents confiscated or stolen, or undocumented migrant women, including asylum-seekers, who may also be unable to prove their nationality and may be effectively stateless. Citizenship laws may also directly or indirectly discriminate against women and expose them to a greater extent than men to the risk of being rendered stateless. Statelessness may arise, for example, from denial of a woman's ability to pass on nationality, from loss of nationality due to her marriage to an alien, from the change of nationality of a spouse during marriage, or from deprivation of nationality resulting from discriminatory practices.

Birth registration is also closely linked to the enjoyment by women and their children of the right to a nationality. In practice, indirect discrimination, cultural practices and poverty often make it impossible for mothers, especially unmarried mothers, to register their children on an equal basis as fathers. Failure to register a child's birth may impair or nullify the child's effective enjoyment of a range of rights, including the right to nationality, to a name and identity, to equality before the law and to recognition of legal capacity as well as to problems in gaining access to diplomatic protection, and prolonged detention pending determination of proof of identity and nationality.

migrant women

Non-nationals who have moved (or are endeavouring to move) to a country from another one – often but not necessarily the country of their nationality – and whose presence in the former may or may not be lawful or regular.

Furthermore, the move (or attempted move) may not always be voluntary because sometimes the women concerned will have been brought to the country by force, improper pressure or deception, with a view to their future exploitation, and, in other instances, the compulsion to move may be the result of economic or natural disasters, or environmental catastrophes.

с оглед на бъдещата ѝ експлоатация, а при други обстоятелства принудата да се премести може да е в резултат на икономически или природни бедствия или екологични катастрофи.

жена работник

Лице, което за определен период изпълнява услуги за и под ръководството на друго лице, срещу което получава възнаграждение.

Концепцията за жена работник не включва независимите доставчици на услуги, които не са в подчинена позиция спрямо лицето, което получава услугите.

жени и развитие

Подход, който налага засилено внимание към жените в политиката и практиката в сферата на развитието, и подчертава нуждата от интегрирането им в процеса на развитие.

женски

Позоваване на биологичния женски пол.

Думата женски произлиза от латинската дума "femella", която е умалително от "femina" (женски). Често погрешно се смята, че думата произлиза от "male" (мъжки), която от своя страна е старо френска дума, произлязла от латинската дума "masculus", която е умалително от "mas" (мъжки).

женско тяло

Ключова концепция в изследванията за жените и феминистката теория с акцент върху темите за контрола над тялото на жените, телесните различия и критиките към половата дихотомия и есенциализма.

Дискурсите относно пола засягат телата по различни начини, а именно чрез определяне на външния вид или компетентностите на момчетата и момчетата, жените и мъжете, или чрез генерализиращи наративи относно анатомията, физиологията и другите характеристики на тялото. Поради всеобщостта на (новите) дискурси – медиите и популярната наука относно ролите на жените и мъжете и предполагаемата им пряка връзка с материалността, тези дискурси притежават значителна описателна сила.

woman worker

Person who, for a certain period of time, performs services for, and under the direction of, another person, in return for which she receives remuneration.

The concept of a worker does not include independent providers of services who are not in a subordinate relationship with the person who receives the services.

women in development (WID)

Approach that calls for greater attention to women in development policy and practice, and emphasises the need to integrate them into the development process.

female

Biologically based references to the sex of a woman.

The word 'female' derives from the Latin femella, which is a diminutive of femina or woman. It is often mistakenly assumed to have been derived from 'male', a word that comes through Old French from the Latin masculus, which is a diminutive of mas (male, masculine).

woman's body

Key concept in women's studies and feminist theory, with a focus on topics of control over women's bodies, corporeal diversities, and critiques of gender dichotomy and essentialism.

Discourses about gender affect bodies in different ways, namely through informing the appearances or competencies of girls and boys, women and men, or through generalising narratives about anatomy, physiology and other bodily characteristics of the genders. Due to the ubiquity of (new) media and popular science discourses on women's and men's roles in their assumed direct relation with corporeality, these discourses hold significant prescriptive power.

женствености

Набор от различни понятия за значението на това да бъдеш жена, включително модели на поведение, свързани с предполагаемото място на жената и нейните роли, както и отношенията между половете.

Това включва поставяне под въпрос на ценностите и нормите, които традиционно се отнасят към поведението на жените в дадено общество, откриването и полагането на усилия за разрешаване на проблеми, свързани с подчинението на жените и момичетата, както и борба с дискриминационните стереотипи по пол, които поддържат неравенствата по пол.

жертва

Лице, претърпяло вреда (включително физическа, психическа или емоционална вреда или икономическа загуба), в пряк резултат на престъпление, независимо дали извършителят е идентифициран, задържан, преследван или осъден и независимо от семейната връзка помежду им.

Това определение обхваща също и членове на семейството на починала жертва, които са претърпели вреда поради смъртта на лицето, причинена пряко от престъплението.

заетост на непълно работно време

Заетост за работни часове, които са по-малко от нормалните или стандартните часове за работа на пълно работно време.

Работното време на пълен работен ден може да се изчисли, например, на дневна, седмична, месечна или дори годишна база или на базата на среден период на заетост. Броят на жените, работещи на непълно работно време, е непропорционално голям и следователно те понасят загуби, свързани с работата на непълен работен ден, като например липса на достатъчно доходи за постигане на икономическа независимост, по-малко възможности за кариера и натрупване на по-ниски пенсии, и по-специално, когато извършват несигурна (незначителна) работа. Въпреки това качествена работа на непълно работно време може да допринесе за увеличаване на участието на жените на пазара на труда. Традициите в отделните държави се различават по отношение на това как се гледа

femininities

Different notions of what it means to be a woman, including patterns of conduct linked to a women's assumed place in a given set of gender roles and relations.

See also: masculinities

It involves questioning the values and norms that traditionally apply to women's behaviour in a given society, identifying and addressing issues connected to women's and girls' subordination as well as related discriminatory gender stereotypes that sustain gender inequality.

victim

A person who has suffered harm, including physical, mental or emotional harm or economic loss which was directly caused by a criminal offence, as well as the family members of a person whose death was directly caused by a criminal offence and who have suffered harm as a result of that person's death.

part-time employment

Employment where the worker works fewer hours than the usual number of full-time working hours.

The full-time working hours might be calculated, for example, on a daily, weekly, monthly or even yearly basis, or on the basis of an average period of employment.

Women are overrepresented in part-time jobs and therefore suffer disadvantages related to part-time work, such as not earning enough income to reach economic independence, having fewer career opportunities and accruing lower pensions, in particular when employed in precarious (minor) part-time jobs. However, quality part-time work can contribute to the increased labour market participation of women.

Traditions vary across countries in terms of how part-time work is viewed in general and in particular by the social partners. Part-time work may be seen as an end product mirroring traditional gender roles, with emphasis on the

на непълното работно време като цяло и по-специално от социалните партньори. Работата на непълно работно време може да се счита за краен продукт, който отразява традиционните роли на половете, с акцент върху недостатъците на работата на непълно работно време от гледна точка на заплащане, повишения, пенсионни права и др. От друга страна на нея може да се гледа като на инструмент за увеличаване на участието на пазара на труда и по този начин, поне до известна степен, на икономическата независимост на жените.

заповед за защита

Средство за бърза правна защита на лица в риск от всякаква форма на насилие посредством забрана, ограничаване или предвиждане на определено поведение от извършителя.

Широкият набор от мерки, които тези заповеди обхващат, обяснява това, че те съществуват под различни имена, например мярка за задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие, забранителна заповед, заповед за изгонване, заповед за защита или запрещение. Извършителят, който откаже да спази заповедта, подлежи на наказателни или гражданскоправни санкции, в зависимост от специфичния случай и правния контекст в държавата.

защита на майчинството

Специална защита на бременните жени и жените работнички, които наскоро са родили или кърмят, с цел предотвратяване на нанасянето на вреда на тяхното здраве или здравето на техните деца и същевременно гарантиране, че те няма да загубят работата си, само поради отпуската за бременност и раждане.

Такава защита гарантира не само равния достъп на жената до заетост, но и предотвратява дискриминацията на работното място; тя е и предпоставка за постигане на действителни равни възможности и равно третиране на жените и мъжете на работното място, и възможност работниците да имат семейства в условията на сигурност. Трябва да се има предвид, че тази форма на защита не винаги обхваща небологичните родители, нито винаги отчита последните развития в медицината и обществото, довели до различни възможности, чрез които човек може да стане родител.

disadvantages of part-time work in terms of pay, promotion, pension rights, etc. On the other hand, it might be seen as an instrument to increase the labour market participation – and thus, to a certain extent at least, the economic independence – of women.

protection order

Fast legal remedy to protect persons at risk of any form of violence by prohibiting, restraining or prescribing certain behaviour by the perpetrator.

The wide range of measures covered by such orders means that they exist under various names, such as restraining order, barring order, eviction order, protection order or injunction.

An offender that refuses to comply with the order faces criminal or civil penalties, depending on the specific case and the legal context in the country.

maternity protection

Special protection for pregnant women and women workers who recently gave birth or are breastfeeding to prevent harm to their or their infants' health, and at the same time ensure that they will not lose their job simply because of pregnancy or maternity leave.

Such protection not only ensures a woman's equal access to employment and prevents job discrimination; it is also a precondition for achieving genuine equality of opportunity and treatment of women and men at work, and enabling workers to raise families in conditions of security.

This form of protection does not always encompass non-biological parents, nor does it always take into account recent developments in medicine and society that have diversified the ways of becoming a parent.

защитници на човешките права на жените

Жени от всички възрасти, които участват в популяризирането и защитата на всички права на човека и основни свободи, както и всички хора, които участват в защитата на правата на жените и равенството между половете или индивидуално, или в сдружение с други. Защитниците се ползват от закрилата на Декларацията на ООН за правото и отговорността на лицата, групите и органите на обществото за насърчаване и защита на всеобщо признатите права на човека и основните свободи, позната още като Декларацията относно защитниците на правата на човека от 1999 г.

Защитниците на правата на човека на жените срещат същите видове рискове, както всички защитници, работещи за зачитането на правата на хората, общностите и околната среда, но и също като жените са изложени на специфични рискове и са обект на насилие, основано на пола. Това може да се дължи на факта, че те се възприемат като противопоставящи се на приетите социо-културни норми, традиции и стереотипи относно женствеността и ролята и статуса на жените в обществото. Работата им често се счита за оспорваща традиционните идеи за семейството.

значимост по отношение на пола

Въпросът дали определена политика или дейност е свързана с отношенията между половете/равнопоставеността на жените и мъжете.

изграждане на капацитет

Изграждане и/или подобряване на знанията, уменията и способностите на лица, институции, групи и организации да изпълняват функции, да разрешават проблеми и да поставят и постигат цели в областта на равнопоставеността на половете с цел постигане на устойчива промяна.

Най-подходящият пример е изграждането на капацитет за практическо и ефективно вземане предвид на перспективата пол и равенството на половете във всички области и на всички нива, където е приложимо, като се използват възможно най-много техники и инструменти и се привличат възможно най-много участници. Развитието на компетентностите на отделните хора за промяна на системата, която ще позволи да се случат и процесите на промяна в институциите.

women's human rights defenders (WHRDs)

Women of all ages who engage in the promotion and protection of all human rights and fundamental freedoms, and all people who engage in the defence of the rights of women and gender equality, either individually or in association with others.

WHRDs act under the protection of the Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, otherwise known as the Declaration on Human Rights Defenders of 1999.

WHRDs face the same types of risks as all defenders who work to uphold the rights of people, communities and the environment, but also, as women, they are exposed to gender-specific risks and are targets of gender-based violence. This may be due to the fact that WHRDs are perceived as opposed to accepted sociocultural norms, traditions and stereotypes about femininity and the role and status of women in society. Their work is often seen as challenging traditional notions of the family.

gender relevance

Question of whether a particular law, policy or action is relevant to gender relations and/or gender equality.

capacity building

Building and/or enhancing the knowledge, skills and ability of individuals, institutions, groups and organisations to perform functions, solve problems, and set and achieve gender equality objectives in a sustainable and transformative manner.

The most relevant example is capacity building for practical and effective gender mainstreaming and gender equality in all areas and at all levels, where applicable, using as many techniques and tools as possible and involving as many actors as possible. Developing individuals' competences for changing the system that will allow change processes to happen in the institutions as well.

измерение на равенството

Аспектът на всеки въпрос, който е свързан с равенството, като например пол, възраст, раса, етническа принадлежност, увреждане, сексуална ориентация или полова идентичност.

Интегрирането и оценяването на измеренията на равенството е от особено значение за анализиране и оценяване на политики, програми и мерки за постигане на равенство.

изнасилване

Всяко вагинално, анално или орално проникване в тялото на друго лице без негово съгласие, когато проникването е от сексуален характер, с която и да е част на тялото или с предмет, както и всякакъв друг акт от сексуален характер, чрез използване на принуждаване, насилие, заплахи, принуда, заблуждение, изненада или други средства, независимо от връзката на извършителя с жертвата.

Принуждаването на друго лице да извършва акт от сексуален характер с трето лице, без съгласие, също се счита за изнасилване. Съгласието означава доброволно съгласяване в резултат на свободната воля на лицето. Когато жертвата е дете под определената в националното право възраст на съгласие, сексуалният контакт с него или нея представлява изнасилване. В международните правни режими изнасилването е определено като нарушаване на правата на човека на жените (Резолюция 48/104 на общото събрание на ООН въз основа на Универсалната декларация за правата на човека на Организацията на обединените нации); като военно престъпление (Римски статут на Международния наказателен съд); и като форма на основана на пола дискриминация срещу жените (Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените, Обща препоръка на комисия CEDAW № 19).

equality dimension

Aspect of any issue which relates to equality, such as sex, gender, age, race, ethnicity, disability, sexual orientation or gender identity.

The integration and assessment of these dimensions is of particular importance in analysing and assessing policies, programmes and measures for achieving equality.

rape

definition

Engaging in non-consensual vaginal, anal or oral penetration of a sexual nature of the body of another person with any bodily part or object.

Consent must be given voluntarily as the result of the person's free will, as assessed in the context of the surrounding circumstances.

Statistical definition

Sexual penetration, whether vaginal, anal or oral, through the use of object or body parts, without consent, using force, coercion or by taking advantage of the vulnerability of the victim.

Causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person is also considered as rape.

Consent refers to voluntary agreement as the result of a person's free will. When the victim is a child below the age defined in national law as the age of consent, sexual intercourse with her or him constitutes rape.

In international legal regimes rape, is conceptualised as a violation of women's human rights (UN General Assembly Resolution 48/104 based on the United Nations Universal Declaration of Human Rights); as a form of torture (practice of the European Court of Human Rights, based on the European Convention on Human Rights); as a war crime (Rome Statute of the International Criminal Court); and as a form of gender-based discrimination against women (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW Committee's General Recommendation No 19).

The purpose of a separate statistical definition is to aid the EU Member States in collecting comparable administrative data on violence against women.

изнасилване от познат, по време на среща

Вагинално, анално или орално проникване, без съгласието на момичето/жената, когато проникването е от сексуален характер, с която и да е част на тялото или с предмет и е осъществено от познат или от партньор по време на среща.

Изнасилването при среща се отнася и до всякакви други актове от сексуален характер, при които не е дадено съгласие. Принуждаването на друго лице да извършва акт от сексуален характер с трето лице без съгласие също се счита за изнасилване при среща. Съгласието означава доброволно съгласяване в резултат на свободната воля на лицето.

изнасилване от съпруг

Вагинално, анално или орално проникване в тялото на някого, без негово/нейно съгласие, когато проникването е от сексуален характер, с която и да е част на тялото или с предмет, както и всякакъв друг акт от сексуален характер, без съгласието на жертвата, извършвано от страна на съпруг/а или бивш/а съпруг/а, или настоящ партньор, с когото жертвата на изнасилването е живяла или живее в партньорство, признато от националното право.

Принуждаването на съпруг/а или бивш/а съпруг/а или на настоящия партньор да извършва акт от сексуален характер без нейното/неговото съгласие с трето лице също се счита за изнасилване от съпруга. Съгласието означава доброволно съгласяване в резултат на свободната воля на лицето. Съгласно Конвенцията на Съвета на Европа относно предотвратяването и борбата с насилието срещу жените и домашното насилие интимността и доверието, свързани с връзката, правят изнасилването между такива настоящи или бивши интимни партньори утежняващо вината обстоятелство, което трябва да се вземе предвид при определяне на присъдата.

използване на не сексистки език

Избягване както на неясния общ мъжки пол в граматическите форми на съществителните, така и на дискриминационни изрази, които описват жените и мъжете от гледна точка на техния физически външен вид или качества и ролята, приписвани им според техния пол.

date rape

Non-consensual vaginal, anal or oral penetration of the body of another person where the penetration is of a sexual nature, with any bodily part or with an object, by an acquaintance or dating partner of the rape victim.

Date rape also refers to any other non-consensual acts of a sexual nature. Causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person is also considered as date rape.

This type of rape is also called acquaintance rape.

Consent refers to voluntary agreement as the result of a person's free will.

marital rape

Non-consensual vaginal, anal or oral penetration of the body of another person where the penetration is of a sexual nature, with any bodily part or with an object, as well as to any other non-consensual acts of a sexual nature, by a spouse or ex-spouse or by a former or current partner with whom a victim of rape is or has been living in a partnership recognised by the national law.

Causing a spouse or ex-spouse or a former or current partner to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person is also considered as marital rape.

Consent refers to voluntary agreement as the result of a person's free will.

According to the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, the intimacy and trust connected with the relationship makes rape between such current or former intimate partners an aggravating circumstance that must be considered in the determination of the sentence.

non-sexist use of language

Avoidance of both an ambiguous generic masculine gender in the grammatical forms of nouns and discriminatory expressions which describe women and men in terms of their physical appearance or the qualities and gender roles attributed to their sex.

изразяване на половата идентичност

Проявление на половата идентичност така, както хората я възприемат за себе си, и така, както останалите я възприемат.

Обикновено хората се стремят да изразят половата си принадлежност, според половата си идентичност/идентичности, независимо от пола им по рождение.

изследване на бюджета на времето/ използването на времето

Измерване на времето, използвано от жените и мъжете, особено във връзка с платения и неплатения труд, пазарни и непазарни дейности, свободно време и лично време.

изследвания за жените

Академичен, обикновено интердисциплинарен подход към анализа на положението на жените и социалните отношения между половете както и социалното измерение на пола във всички други дисциплини.

Със създаването на изследванията за жените се потвърди идеята, че е необходимо да има изследвания за жените по силата на тяхното собствено право и това доведе до разработването на феминистка епистемология. Само по себе си създаването на изследвания за жените е политически акт, който свързва движенията на жените и феминистките движения и по този начин увеличава възможностите за социална промяна.

икономика на грижите

Част от дейността на хората от материално и социално естество, свързана с процеса на полагане на грижи за настоящата и бъдещата работна сила и човешкото население като цяло, включително осигуряването в домовете на храна, грехи и подслон.

Социалното възпроизводство е удовлетворяването на всички нужди във всички сектори на икономиката, независимо дали те са част от платените или неплатените компоненти.

gender expression

People's manifestation of their gender identity, and the one that is perceived by others.

Typically, people seek to make their gender expression or presentation match their gender identity/identities, irrespective of the sex that they were assigned at birth.

time use survey

Measurement of the use of time by women and men, particularly in relation to paid and unpaid work, market and non-market activities, and leisure and personal time.

women's studies

Academic, usually interdisciplinary, approach to the analysis of women's situation and gender relations, as well as to the gender dimension of all other disciplines.

See also: feminist studies; gender studies

The establishment of women's studies confirmed the idea that women are worthy of study in their own right, and led to the development of a feminist epistemology. In itself, the constitution of women's studies is a political act, connecting women's and feminist movements, and thus multiplying the options for social change.

care economy

Part of human activity, both material and social, that is concerned with the process of caring for the present and future labour force, and the human population as a whole, including the domestic provisioning of food, clothing and shelter.

Social reproduction is the provisioning of all such needs throughout the economy, regardless of whether it is of a paid or unpaid nature.

икономическа злоупотреба

Привеждане или опит за привеждане във финансова зависимост на дадено лице от друго лице чрез възпрепятстване или контролиране на неговия/нейния достъп до ресурси и/или независима икономическа дейност.

икономическо насилие

Наблюдение и контрол на поведението на дадено лице по отношение на използването и разпределянето на пари и постоянна заплаха за лишаването му от икономически ресурси.

Механизмът за контрол може да включва също контролиране на достъпа на жертвата до здравни услуги, заетост и др.

индекс за равнопоставеност на половете

Единствен по рода си комплексен инструмент за измерване на равнопоставеността на половете като многоаспектна концепция, синтезиращ една лесна за използване и разбираема измервателна система.

Създаден е чрез съчетаване на индикатори по пол в една обобщена система, посредством концептуална рамка. Това е единственият индекс, който предоставя всеобхватна карта на различията по пол в ЕС и в държавите членки въз основа на политическата рамка на ЕС. Изготвен е от Европейския институт за равенство между половете (EIGE).

индекс на човешко развитие в зависимост от пола

Индекс за измерване на различията между половете в постиженията в сферата на човешкото развитие, в три основни области: здравеопазване, образование и контрол над икономическите ресурси.

индикатори по пол

Инструменти за наблюдение на разликите по пол, промените, свързани с пола във времето и напредъка в постигане на целите по отношение на равнопоставеността на половете.

Като цяло индикаторите са статистика с референтна точка (стандарт или целеви индикатор), спрямо която може да се вземат решения относно стойността. Индикаторите имат нормативен

economic abuse

Bringing or attempting to bring into financial dependence a person from another person by obstructing or controlling his/her access to resources and/or independent economic activity.

economic violence

Any act or behaviour which causes economic harm to an individual. Economic violence can take the form of, for example, property damage, restricting access to financial resources, education or the labour market, or not complying with economic responsibilities, such as alimony.

The control mechanisms may also include controlling the victim's access to healthcare services, employment, etc.

Gender Equality Index

Unique measurement tool that synthesises the complexity of gender equality as a multidimensional concept into a user-friendly and easily interpretable measure.

It is formed by combining gender indicators into a single summary measure using a conceptual framework. It is the only index that gives a comprehensive map of gender gaps in the EU and across Member States, based on the EU policy framework. It was developed by the European Institute for Gender Equality (EIGE).

Gender Development Index (GDI)

Direct measure of gender gaps in human development achievements in three basic areas of human development: health, education, and command over economic resources.

gender indicators

Tools for monitoring gender differences, gender-related changes over time and progress towards gender equality goals.

In general, indicators are statistics with a reference point (a norm or a benchmark), against which value judgments can be made. Indicators have a normative nature, in the sense that a change from the reference point in a par-

характер в смисъл, че промяната от референтната точка в дадена посока може да се изтълкува като „добра“ или „лоша“. В случая на статистиката по пол, положението на жените в дадена държава обикновено се оценява чрез справка (сравнение с) положението на мъжете в същата държава. В няколко случая, като например процента на майчината смъртност или достъпа до здравни грижи за майките в пост родилен период, стандартът е положението на жените в други държави. Освен количествените индикатори (основани на статистика по пол), може да има и качествени индикатори (въз основа на опита, нагласите, мненията и чувствата на жените и мъжете). Индикаторите по пол позволяват да се измерват промените в отношенията между жените и мъжете в дадена област, програма или дейност, както и промените в статута или положението на жените и мъжете.

институционален капацитет за интегриране на равнопоставеността на половете

Потенциалът на дадена институция да открива и разрешава проблемите и да постига резултати по своите ангажменти за интегриране на равнопоставеността на половете.

Такъв капацитет включва набор от функционални условия, които дават възможност за разработване и изпълнение на програми, даващи по-добри резултати.

институционална трансформация, отчитаща аспектите на пола

Процес, насочен към интегриране на равенството между половете в обичайните правила, процедури и практики на дадена институция, което води до нейната трансформация, която оказва влияние и върху организационната ѝ структура

За да се постигне такава трансформация, вътрешните механизми на една институция би трябвало да бъдат променени в следствие на процес на организационно развитие. Това предполага вътрешно реорганизиране и с цел интегрирането на принципа на равенство между половете (чрез развитие на вътрешната организация и персонала), както и реорганизиране навън (по отношение на предоставяните услуги).

particular direction can be interpreted as ‘good’ or ‘bad’. In the case of gender statistics, the status of women in a particular country is usually evaluated by reference to (comparison with) the situation of men in that country. In a few cases – such as for maternal mortality or access to antenatal services – the norm is the situation of women in other countries. Besides quantitative indicators (based on statistics broken down by sex), there may be qualitative indicators (based on women’s and men’s experiences, attitudes, opinions and feelings). Gender-sensitive indicators allow for the measurement of changes in the relations between women and men in a certain policy area, programme or activity, as well as changes in the status or situation of women and men.

institutional capacity for gender mainstreaming

Potential of an institution to deliver upon its gender mainstreaming commitments and the ability to identify and solve implementation-related problems. Such capacity involves a set of functional conditions that allow for the elaboration and implementation of better-performing programmes.

gender-sensitive institutional transformation

Process that aims to integrate gender equality into the regular rules, procedures and practices of an institution, leading to its transformation of an institution, thus also impacting on the organisational culture.

See also: gender-sensitive; gender audit

To achieve this, the internal mechanisms of an institution will have to be adjusted within a process of organisational development. This entails an internal dimension of gender mainstreaming (organisational and personnel development) as well as an external dimension (service provision).

институционални механизми за равенство между половете

Органи, които имат задачата да насърчават равенството между половете и да подкрепят интегрирането на равнопоставеността на половете в общите политики във всички области, които обикновено включват: централен правителствен орган, подпомаган от междуинституционална координационна структура и лица или точки за контакт, отговорни за интегрирането на равнопоставеността на половете в министерствата.

Цялостната структура може да включва органи на различни равнища на управлението – национално, регионално и местно - и други държавни институции отвъд правителствата, по-специално на парламентарно равнище, както и независими агенции и други органи, като например органи за равнопоставеност на половете и/или омбудсмани, които може или да са специфични относно равенството между половете, или от по-общ характер, с компетентност да получават и анализират жалби за дискриминация въз основа на пола.

инструмент за интегриране на принципа на равенство между половете

Оперативен инструмент, който може да се използва отделно или да се комбинира с цел създаване на много различни програми от гледна точка на цели, подходи и измерения в подкрепа на постигането на равенство между половете.

Някои са практически, готови за използване средства с насоки (като например наръчници и набори с инструменти), докато други представляват по-сложни комбинации на различни елементи, като например статистика за равенство между половете.

интегриране на равнопоставеността на жените и мъжете

Систематично отчитане на разликите между условията, положението и нуждите на жените и мъжете във всички политики и действия.

Интегриране на равнопоставеността между жените и мъжете е (ре)организацията, подобряването, развитието и оценяването на процесите на правене на политики, така че равенството между половете да бъде във фокуса на всички политики, на всички нива и на всички етапи в процеса на създаването им. Интегрирането на равнопоставеността

institutional mechanisms for gender equality

Bodies mandated to promote gender equality and support mainstreaming of gender equality into general policies in all areas, usually consisting of the central government body complemented with an interministerial coordinating gender mainstreaming structure and contact persons or focal points responsible for gender mainstreaming in ministries.

The overall structure may include bodies at various levels of governance –national, regional and local – and other state institutions beyond governments, particularly at parliamentary level, as well as independent agencies and other bodies, such as gender equality bodies and/or ombudsman, which may be either specific to gender equality or more general in nature, with competence to receive and analyse complaints concerning discrimination on the basis of sex and gender.

tools for gender mainstreaming

Operationalised instruments that can be used separately or combined together to shape largely different programmes, in terms of aims, approaches and dimensions.

Some are practical, ready-to-use ‘how-to’ tools (such as handbooks and toolkits), while others are more elaborate combinations of different elements (such as gender statistics).

gender mainstreaming

Systematic consideration of the differences between the conditions, situations and needs of women and men in all policies and actions.

Gender mainstreaming is the (re)organisation, improvement, development and evaluation of policy processes, so that a gender equality perspective is incorporated into all policies at all levels and all stages, by the actors normally involved in policymaking.

Веността на половете е процесът на оценяване на последиците за жените и мъжете от всяко планирано действие, включително законодателство, политики или програми, във всички области и на всички нива. По този начин опитът и проблемите на жените, както и на мъжете, могат да бъдат взети предвид при изготвянето, прилагането, наблюдаването и оценяването на политики и програми във всички политически, икономически и обществени сфери, така че жените и мъжете да се ползват равнопоставено от тях, а неравенствата да бъдат прекратени. Крайната цел е да се постигне равенство между половете. Интегрирането на принципа на равнопоставеността на жените и мъжете е допълваща стратегия и не заменя целенасочените политики и програми, с целева група – жени, законодателството относно равенството между половете, институционалните механизми за равенство между половете и специфичните мерки, целящи преодоляване на разликите между половете.

интегриране на равнопоставеността на жените и мъжете в статистиката

Систематично отчитане на специфичните въпроси, свързани с пола и основаните на пола предубеждения при изготвянето на всички официални статистики и на всички етапи от създаването на данни. В този процес всички данни, както тези за отделни лица, така и тези, които не са пряко свързани с лицата, се събират, комплектуват и анализират като се има предвид, че фактори, основани на пола влияят по различен начин на жените и мъжете.

интерсексуалност

Общ термин, обозначаващ различни варианти на телесни характеристики, които не отговарят на строгите медицински определения за жена или мъж.

Тези характеристики могат да бъдат хромозомни, хормонални и/или анатомически и да са проявени в различна степен. Много видове полови характеристики се откриват още при раждане или дори преди това. Понякога те стават очевидни едва на по-късен етап от живота, често по време на пубертета. Докато повечето интерсексуални хора са здрави, при много малък процент може да имат здравни състояния, които могат да застрашат живота, ако не се лекуват своевременно.

Mainstreaming a gender perspective is the process of assessing the implications for women and men of any planned action, including legislation, policies or programmes, in all areas and at all levels. It is a way to make women's as well as men's concerns and experiences an integral dimension of the design, implementation, monitoring and evaluation of policies and programmes in all political, economic and societal spheres so that women and men benefit equally, and inequality is not perpetuated. The ultimate goal is to achieve gender equality.

Gender mainstreaming is a complementary strategy and not a substitute for targeted, women centred policies and programmes, gender equality legislation, institutional mechanisms for gender equality, and specific interventions that aim to close the gender gap.

gender mainstreaming in statistics

Gender issues and gender-based biases systematically taken into account in the production of all official statistics and at all stages of data production.

See also: gender statistics

In this process, all data – both those on individuals as well as those not directly related to individuals – are collected, compiled and analysed in light of the consideration that gender-based factors influence women and men differently.

intersex

Umbrella term to denote a number of different variations in a person's bodily characteristics that do not match strict medical definitions of female or male. These characteristics may be chromosomal, hormonal and/or anatomical, and may be present to differing degrees. Many variants of sex characteristics are immediately detected at birth, or even before. Sometimes these variants become evident only at later stages in life, often during puberty. While most intersex people are healthy, a very small percentage may have medical conditions that might be life-threatening if not treated promptly.

категоризирана по пол статистика

Данни, събирани и подреджани в таблици поотделно за жените и мъжете, което дава възможност за измерване на разликите между жените и мъжете от гледна точка на различни социални и икономически измерения, и е едно от изискванията за получаване на статистика за равенство между половете.

Разбиването на данните по пол не гарантира например, че концепциите, определенията и методите, използвани в производството на данни, са създадени така, че да отразяват ролята, отношенията и неравенствата по пол в обществото; следователно събирането на данни, разбити по пол, представлява само една от характеристиките на статистиката за равенство между половете.

квота по пол

Насърчителни мерки, които се прилагат с цел ускоряване постигането на балансирано участие и представителство по пол чрез установяване на определен дял (процент) или брой места, които да бъдат запълнени или разпределени на жените и/или на мъжете, при определени правила или критерии.

Квоти могат да бъдат прилагани с цел коригиране на дисбаланс по пол, възникнал в миналото в различни области и на различни нива, включително парламентарни институции, на позиции за вземане на решения в общественения, политическия и икономическия живот (корпоративни съвети), както и за гарантиране на включването на жените и участието им в международни органи или като инструмент за насърчаване на равния достъп до възможности за обучение или работни места. Квотите, насочени към увеличаване на балансираното представителство на жените и мъжете могат да бъдат определяни от конституцията или от избирателния, трудовия закон или от законите относно равенството между половете (правни квоти по пол, които могат да включват санкции за неспазването им) или да бъдат прилагани доброволно (доброволни квоти за политическите партии). Видовете квоти също се различават в зависимост от процеса на подбор и избор за които се отнасят.

sex-disaggregated statistics

Data collected and tabulated separately for women and men allowing the measurement of differences between women and men in terms of various social and economic dimensions and are one of the requirements to obtaining gender statistics.

See also: gender statistics; statistical gender bias

Having data broken down by sex does not guarantee, for example, that concepts, definitions and methods used in data production are conceived to reflect gender roles, relations and inequalities in society; therefore, collecting data disaggregated by sex represents only one of the characteristics of gender statistics.

gender quotas

Positive measurement instrument aimed at accelerating the achievement of gender-balanced participation and representation by establishing a defined proportion (percentage) or number of places or seats to be filled by, or allocated to, women and/or men, generally under certain rules or criteria.

Quotas can be applied in order to correct a previous gender imbalance in different areas and at different levels, including in political assemblies, decision-making positions in public, political life and economic life (corporate boards), as well as to ensure the inclusion of women and their participation in international bodies, or as a tool to promote equal access to training opportunities or jobs.

Quotas aimed at increasing gender-balanced representation may be mandated by the constitution or by electoral, labour or gender equality law (legal gender quotas, which may entail sanctions for non-compliance), or applied on a voluntary basis (voluntary political party quotas). Types of quotas also differ depending on the aspect of the selection and nomination process that the quota targets.

кибер преследване/ онлайн преследване

Кибер преследването е преследване със средства като имейли, текстови или онлайн кратки съобщения и други онлайн средства. Преследването включва повтарящи се действия, които могат да бъдат или не безвредни по отделно, но комбинирано да подкопават чувството за сигурност на жертвата и да ѝ причиняват дистрес, страх или тревога. Такива действия могат да са: изпращане на имейли, текстови съобщения (SMS) или онлайн съобщения, които са обидни и заплашващи; публикуване на обидни коментари за някого в интернет; споделяне на интимни снимки или видео на жертвата в интернет или чрез мобилен телефон. За да се счита за кибер преследване, тези действия трябва да се повтарят и да са извършвани от едно и също лице.

кибер/ онлайн насилуе над жени и момичета

Кибер (онлайн) насилуето над жени и момичета е насилуе, основано на пола, което се осъществява със средствата на електронната комуникация и интернет. Въпреки че то може да засегне както жени, така и мъже, жените и момичетата понасят различни и по-травматични форми на кибер (онлайн) насилуе. Съществуват различни форми на кибер (онлайн) насилуе над жени и момичета, включително, но не единствено кибер преследване, насилствена порнография (отмъстително порно), опетняване (клеветене), основано на пола, реч на омразата и тормоз, наричане с обидни наименования като "уличници", излагане на порнографски материали, без съгласието на лицата, които са на тях, използване на снимки и информация, за да бъдат принудени жените/момичетата да предоставят сексуални услуги, заплахи за изнасилване или убийство, трафик, който се улеснява със средствата на електронната комуникация. Кибер насилуето не е явление, което съществува независимо от насилуето в реалния живот, защото то най-често следва същите правила.

cyber stalking

Stalking by means of email, text (or online) messages or the internet. Stalking involves repeated incidents, which may or may not individually be innocuous acts, but combined undermine the victim's sense of safety and cause distress, fear or alarm.

Acts can include:

Sending emails, text messages (SMS) or instant messages that are offensive or threatening;

Posting offensive comments about the respondent on the internet;

Sharing intimate photos or videos of the respondent, on the internet or by mobile phone.

To be considered as cyber stalking, these acts must take place repeatedly and be perpetrated by the same person.

cyber violence against women and girls

Gender-based violence that is perpetrated through electronic communication and the internet.

Although cyber violence can affect both women and men, women and girls experience different and more traumatic forms of cyber violence.

There are various forms of cyber violence against women and girls, including, but not limited to, cyber stalking, non-consensual pornography (or 'revenge porn'), gender-based slurs, hate speech and harassment, 'slut-shaming', unsolicited pornography, 'sextortion', rape threats and death threats, and electronically facilitated trafficking.

Cyber violence is not a separate phenomenon to 'real world' violence, as it often follows the same patterns as offline violence.

кибертормоз/ онлайн тормоз

Кибер тормозът е тормоз чрез средства като имейли, текстови или онлайн съобщения или други онлайн средства. Той може да има много форми, включително, но не единствено: Нежелани имейли или текстови (онлайн) съобщения с отявлено сексуално съдържание; Неприемливи или обидни публикации в социалните мрежи или онлайн стаи за разговори; Заплахи за физическо и/или сексуално насилие по имейл, текстови (онлайн) съобщения; Реч на омразата, език, който обижда, клевети, заплашва определено лице, поради неговата идентичност (пол) или поради други характеристики (сексуална ориентация или увреждане).

комбиниранни стереотипи

Генерализирани възгледи или предубеждения относно дадени групи, които водят до приписването им на определения, характеристики или роли на едно или повече основания.

компетентност в областта на равенството между половете

Умения, характеристики и разбирания, които е необходимо хората да притежават, за да включват ефективно въпросите, свързани с пола в политики и планове, с цел укрепване на равенството между половете. Предполага теоретични и практически знания относно различните инструменти, които могат да се използват за този процес. Налага признаване на факта, че политическите или организационните действия не са неутрални по отношение на половете и че жените и мъжете са засегнати по различен начин от политиките.

консултации със заинтересовани страни

Консултации, които спомагат за подобряване на прозрачността на правото на ЕС и създаването на политики, тяхната целенасоченост и съгласуваност.

Консултациите – заедно с оценките на въздействието, оценяването и експертните знания – са ключов инструмент за прозрачно и информирано създаване на политики. Те спомагат да се гарантира, че решенията се вземат при зачитане на принципите на пропорционалност и субсидиарност и че са основани на доказателства и

cyber harassment

Harassment by means of email, text (or online) messages or the internet.

It can take many forms, including but not limited to:

Unwanted sexually explicit emails, text (or online) messages;

Inappropriate or offensive advances on social networking websites or internet chat rooms;

Threats of physical and/or sexual violence by email, text (or online) messages;

Hate speech, meaning language that denigrates, insults, threatens or targets an individual based on her identity (gender) and other traits (such as sexual orientation or disability).

compounded stereotypes

Generalized views or preconception about groups that results from the ascription of attributes, characteristics or roles based on one or more grounds.

gender equality competence

Skills, attributes and behaviours that people need in order to mainstream gender concerns effectively into policies and plans and help build gender equality.

It implies theoretical and practical knowledge of the various tools that can be used for this process. It requires recognition of the fact that no political or organisational action is gender-neutral and that women and men are affected by policies in different ways.

stakeholder consultations

Consultation that helps to make EU law and policymaking transparent, well targeted and coherent.

Consultations – together with impact assessments, evaluations and expertise – are a key tool for transparent and informed policymaking. They help ensure that decisions are taken in respect of principles of proportionality and subsidiarity, and that they are based on evidence and the experiences and views of those affected by the policies and involved in their implementation. Stakeholders include gender experts, women's organisations, other civil soci-

на опита и мненията на засегнатите от политиките лица и тяхното прилагане. Заинтересованите страни включват експерти по въпросите на половете, женски организации, други организации на гражданското общество и социални партньори. Консултациите със заинтересовани страни са част от подхода на участие в интегрирането на принципа на равенство между половете. Тясната връзка с всички заинтересовани страни в сферата на формулиране на политики е съществена през целия цикъл на правенето на политики за отчитане на проблемите, очакванията и възгледите на различните целеви групи. Препоръчително е в процесите на правене на политики да бъдат заложени възможности и структури за участие и консултации със заинтересованите страни.

косвено насилие

Нагласи, стереотипи и културни норми, които стоят в основата на обуславяните от половете практики, и може да породят основани на половете форми на пряко насилие.

кризисен център за жертвите на изнасилване

Подкрепата за жертвите на сексуално насилие може да бъде под формата на кризисен център за жертви на изнасилване или център за насочване на лица жертви на сексуално насилие. Кризисните центрове за лица, жертви на сексуално насилие обикновено предлагат дългосрочна помощ, като например консултиране лице в лице, групи за подкрепа и контакт и други услуги. Те оказват подкрепа на жертвите и по време на съдебното производство, като осигуряване на застъпничество за жени и друга практическа помощ. Центровете за насочване на лица, жертви на сексуално насилие, могат да бъдат специализирани в предоставянето на незабавна медицинска помощ, висококачествени съдебномедицинска практика и кризисна интервенция.

куиър

Всички лица, които попадат извън нормите за пол и сексуалност.

В исторически план този термин е бил обиден жаргон, използван спрямо хората от общността на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и куйър лицата. От 80-те години на ХХ век изразът е възприет и развит от ЛГБТК общността като символ на гордост.

ety organisations, and social partners.

Stakeholder consultations are part of the participatory approach to gender mainstreaming. Close liaison with all policy stakeholders is essential throughout the policy cycle to take on board the concerns, expectations and views of the various target groups. It is recommended that opportunities and structures for stakeholder involvement and consultations are anchored into policy processes.

indirect violence against women

Attitudes, stereotypes and cultural norms that underpin gendered practices and may cause gender-based forms of direct violence.

rape crisis centre

Support for victims of sexual violence may take the form of a rape crisis centre or a sexual violence referral centre. Rape crisis centres typically offer long-term help such as face-to-face counseling, support groups and contact with other services. They also support victims during court proceedings by providing woman-to-woman advocacy and other practical help. Sexual violence referral centres may specialise in immediate medical care, high quality forensic practice and crisis intervention.

queer

All individuals who fall outside of the gender and sexuality 'norms'.

Historically, this was a derogatory slang term used to identify LGBTQ+ people. Since the 1980s, the term has been embraced and reclaimed by the LGBTQ+ community as a symbol of pride.

култура, насърчаваща изнасилването

Комплекс от вярвания, които насърчават сексуалната агресия от страна на мъжете и поддържа насилието срещу жените.

Описва общество, в което насилието се счита за секси, а сексуалността – за насилствена. Проявите на културата, толерираща изнасилването включват случаи на сексуално насилие, които варират от сексуални забележки през сексуално докосване до изнасилване, както и оправдаване на такова насилие срещу жените и представянето му като нормално. Терминът може да се използва във връзка с определени групи или среди, като например изнасилване по време на война или изнасилване в затвора.

културно насилие

Аспекти на културата и социалния живот – изразени чрез примери от религия, идеология, език, изкуство, право и наука – които могат да се използват, за да оправдаят пряко или структурно насилие или да го направят да изглежда законно, или да се възприема като правилно, или поне не толкова грешно.

ЛГБТК

Общ термин, обозначаващ общностите на лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални и куйър хора.

Важно е да се знае, че съществуват варианти на този термин, като например ЛГБ, ЛГБТ, ГЛБТ, ЛГБТК+ и ЛГБТИ. Последният изрично включва интерсексуалните лица (И). Има също варианти, които обхващат асексуалните хора (например ЛГБТКА). Най-общо казано тези абривиатури обозначават група от хора, които имат полова идентичност или сексуалност, различната от така наречената “нормативна”.

ленкав пог

Израз, използван като метафора за дискриминационен модел на заетост, при който работниците, главно жени, се задържат на по-ниските нива в работната йерархия със слаба мобилност и невидими пречки пред кариерното им развитие.

rape culture

Complex of beliefs that encourages male sexual aggression and supports violence against women.

It describes a society where violence is seen as sexy and sexuality as violent. Manifestations of a rape culture include instances of sexual violence that range from sexual remarks to sexual touching to rape, as well as condoning such violence against women and presenting it as normal. The term may also be used in relation to certain groups or settings, like war rape or prison rape.

cultural violence

Aspects of culture and social life – exemplified by religion, ideology, language, art, law and science – that can be used to justify or legitimise direct or structural violence, making direct and structural violence look, or even feel, right – or at least not wrong.

LGBTQ

Umbrella term used to denote individuals from the Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Queer/Questioning Community.

It is worth being aware that variations of this term exist, such as LGB, LGBT, GLBT, LGBTQ+ and LGBTI. The last of these explicitly includes Intersex people (I). There are also versions that encompass Asexual people (for example, LGBTQA). Broadly speaking, these acronyms group together individuals who have a non-normative gender identity or sexuality.

sticky floor

Expression used as a metaphor to point to a discriminatory employment pattern that keeps workers, mainly women, in the lower ranks of the job scale, with low mobility and invisible barriers to career advancement.

лесбийка

Жена, която проявява влечение към други жени.

лесбофобия

Ирационален страх или отвращение от лесбийки.

лични права

Права, които лицата получават пряко (за разлика от производните права).

малтретиране на възрастни хора

Еднократен или повтарящи се актове или липса на подходящо действие във всякакви отношения, в които се очаква да има доверие, и които нанасят вреда или причиняват дистрес на възрастен човек.

Малтретирането на възрастните хора може да бъде под различна форми, като например физическо, психологическо, емоционално, сексуално или финансово малтретиране. Може да бъде и в резултат от умишлено или неумишлено пренебрегване.

маргинализирана група

Група хора в дадена култура, контекст и история, която е в риск от множествена дискриминация, поради комбинация от различни лични характеристики или основания, като например пол, възраст, етническа принадлежност, религия или вяра, здравословно състояние, увреждане, сексуална ориентация, пола и идентичност, образование, доходи, или поради факта, че населява дадена географска област.

Принадлежността към такава група или дори предположението, че дадено лице принадлежи към такава група, увеличава риска за неравнопоставеност от гледната точка на достъпа до права и използването на услуги и стоки в различни сфери, като например достъп до образование, заетост, здравеопазване, социална помощ и на помощ за жилище, правосъдие, защита от домашно или институционално насилие.

lesbian

Woman who is attracted to other women.

lesbophobia

Irrational fear of, and aversion to, lesbians.

individual rights

Rights that accrue directly to an individual (as opposed to derived rights).

elder abuse

Single, or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust and which causes harm or distress to an older person.

Elder abuse can take various forms, such as physical, psychological, emotional, sexual or financial abuse. It can also be the result of intentional or unintentional neglect.

marginalized groups

Different groups of people within a given culture, context and history at risk of being subjected to multiple discrimination due to the interplay of different personal characteristics or grounds, such as sex, gender, age, ethnicity, religion or belief, health status, disability, sexual orientation, gender identity, education or income, or living in various geographic localities.

Belonging to such groups or even being perceived to belong to them heightens the risk of inequalities in terms of access to rights and use of services and goods in a variety of domains, such as access to education, employment, health, social and housing assistance, protection against domestic or institutional violence, and justice.

маргинализирана позиция

Изключване, negliжиране, липса на влияние или власт.

медиация, отчитаща аспектите на пола

Методи на разрешаване на спорове чрез алтернативни на съдебните решения средства, които могат да бъдат по-подходящи за търсещите правосъдие жени, по-специално поради по-голямата гъвкавост, по-малките разходи и по-бързите процедури при условия на гарантиране, че жертвите няма да бъдат повторно виктимизирани.

Съгласно Конвенцията на Съвета на Европа относно предотвратяването и борбата с насилието срещу жените и домашното насилие и съответните международни стандарти използването на задължителна медиация и помирение в случаи на основано на пола насилие над жените не е подходящо и следва да се забрани. Това се дължи на факта, че медиацията не винаги отчита аспектите на пола и може да не е от полза за нуждите на жените и мъжете по еднакъв начин.

медикаментозен аборт

Безопасен и ефективен нехирургически метод за прекратяване на ранна бременност, посредством определени медикаменти, приема ни орално или чрез инжекции.

междусекторна дискриминация

Дискриминация въз основа на няколко лични основания или характеристики/идентичности, които функционират и си взаимодействат помежду си едновременно по такъв начин, че са неразривно свързани.

мерки за овластяване по пол

Процес на повишаване на осведомеността и изграждането на капацитет, който започва от долу-нагоре и води до засилване на участието на отделни лица или групи в преобразуването на властовите отношения, основани на пола, чрез повишаване на осведомеността им относно подчиненото положение на жените и изграждане на капацитет за промяна.

marginalised position

Position of insignificant importance, influence or power.

gender-sensitive mediation

Methods of resolving disputes through a means other than judicial decisions, which may better serve women seeking justice, in particular by providing more flexibility, decreasing costs and delays, and ensuring that victims are not subjected to secondary victimisation.

See also: gender-sensitive; victim

According to the Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and relevant international standards, the use of mandatory mediation and conciliation in cases of gender-based violence against women is not appropriate and should be prohibited. This is because mediation is not always gender-sensitive, and may not serve the needs of women and men equally.

medical abortion

Safe and effective non-surgical method of terminating early pregnancy using certain medications taken orally or through injections.

intersectional discrimination

Discrimination that takes place on the basis of several personal grounds or characteristics/identities, which operate and interact with each other at the same time in such a way as to be inseparable.

gender empowerment measures (GEM)

'Bottom-up' process of awareness and capacity building leading to greater participation in transforming gender power relations through individuals or groups developing awareness of women's subordination and building their capacity to challenge it.

методи за интегриране на равнопоставеността на половете

Общи методологически подходи, които улесняват интегрирането на перспективата “пол” в политиките и програмите.

В методите за интегриране на равнопоставеността на половете се използват разнообразни инструменти по стратегически начин, предлагат се всеобхватни системи за интегриране на принципа на равенство между половете и могат да се съчетават с цел събиране на информация, подобряване на знанията и създаване на различни програми.

миграция поради брак

Миграция в рамките на държавата и/ или извън границите ѝ, поради брак.

Тенденция, която става все по-разпространена с глобализацията, повишаването на мобилността на хората и увеличаването на броя на трудовите мигранти в приемащите общества. Миграцията, свързана със семейството, включва и миграция поради бракове на второ и последващи поколения, които довеждат брачните си партньори от своята родина в приемащата държава; международни бракове между граждани на приемащите държави и чуждестранни граждани, които посещават страната като туристи или с цел образование, бизнес и професионални дейности, и не на последно място преместването на цели семейства. Тази форма на миграция е свързана с различни въпроси като се започне от различната степен на развитие в отделните държави и между тях; преобладаващият брой жени мигрантки, поради брак; икономическата и социална мобилност; уредените бракове и увеличаващият се брой продажби на булки, поръчвани по интернет и по пощата; имиграционните политики, въпросите, свързани с интеграцията, идентичността и новите граждани в приемащите държави. Мигрантите поради брак - жени, са изложени на висок риск от специфични форми на насилие, основано на пола (психологическо или физическо домашно насилие, принудителен брак, домашен труд, експлоатация и др.) и е възможно да имат ограничен достъп до услуги за закрила и подкрепа.

methods for gender mainstreaming

methodological approaches that facilitate the integration of a gender dimension into policies and programmes.

Methods for gender mainstreaming utilise different tools strategically, propose coherent systems for gender mainstreaming, and can be combined together to collect information, enhance knowledge and shape widely different programmes.

marriage migration

Migration within countries or across borders due to marriage.

A trend that has become more common with globalisation, increased mobility and large numbers of labour migrants in host societies. Family-linked migration includes marriage migration of second and subsequent generations who bring partners from their homeland into the host country, international marriages of citizens and non-citizens arising from tourism, education, business and professional activities, and finally the movement of entire families.

There are different strands of issues within this form of migration, ranging from uneven levels of development inside and among countries; the predominance of women marriage migrants; economic and social mobility; arranged marriages and the increasing number of Internet and mail-order brides; immigration policies, integration and identity; and the emergence of new citizens in migrant-receiving countries.

Marriage migrants who are women are at high risk of being subjected to specific forms of gender violence (psychological or physical domestic violence, forced marriage, domestic work exploitation, etc.), and may have limited access to protection and support services.

минимална работна заплата

Размер на заплатата, определен от закона или съгласно споразумение, който е възможно най-ниският, разрешен на работодателя да заплаща на работника.

множествена дискриминация

Всяка комбинация на форми на дискриминация срещу лица въз основа на пол, раса или етнически произход, религия или вяра, увреждане, възраст, сексуална ориентация, полова идентичност или други основания, включително на дискриминация, изпитвана от тези, за които се предполагат тези основания.

Терминът „множествена дискриминация“ се използва като основно неутрално понятие за всички случаи на дискриминация въз основа на няколко дискриминационни основания. Това явление може да се прояви по два начина. На първо място като „допълнителна дискриминация“, при която дискриминацията е въз основа на няколко отделно действащи основания. На второ място като „множествена дискриминация“, при която две или повече основания са неразривно свързани. Жените, които принадлежат към определени групи в неравностойно положение, са в по-висок риск от подлагане на неравно третиране поради това, че притежават комбинация от характеристики, които могат да породят дискриминация, и са засегнати от множествена дискриминация по различни начини или в различна степен от мъжете, които принадлежат към същите групи (например стерилизация на жените ромки без тяхното съгласие).

мъж

Човек от мъжки пол по рождение, или лице, което се определя като мъж.

мъжественост

Различни понятия за значението на това да си мъж, включително модели на поведение, свързани с мястото на мъжете според определени роли и отношения между половите.

Включва поставянето под въпрос на ценностите и нормите относно мъжествеността, които обществото налага върху поведението на мъжете, определяне и преодоляване на проблемите, които

minimum wage

Wage level defined in law or by agreement, representing the lowest possible rate an employer is permitted to pay.

multiple discrimination

Any combination of forms of discrimination against persons on the grounds of sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age, sexual orientation, gender identity or other characteristics, and to discrimination suffered by those who have, or who are perceived to have, those characteristics.

The term 'multiple discrimination' is used as an overarching, neutral notion for all instances of discrimination on several discriminatory grounds.

This phenomenon can manifest itself in two ways. First, there is 'additive discrimination', where discrimination takes place on the basis of several grounds operating separately. Second, there is 'intersectional discrimination', where two or more grounds interact in such a way that they are inextricable.

Women belonging to certain disadvantaged groups are at higher risk of being subjected to unequal treatment, because they share a combination of characteristics that may trigger discrimination, and are affected by multiple discrimination in different ways or to different degrees than men belonging to the same groups (for example, the sterilisation of Roma women without their consent).

man

Male human being; a person assigned a male sex at birth, or a person who defines himself as a man.

masculinities

Different notions of what it means to be a man, including patterns of conduct linked to men's place in a given set of gender roles and relations.

It involves questioning the masculine values and norms that society places on men's behaviour, identifying and addressing issues confronting men and boys in the world of work, and promoting the positive roles that men and boys can play in attaining gender equality.

мъжете и момчетата срещат в трудовата си реализация, и насърчаване на положителните роли, които мъжете и момчетата могат да имат за равеността на половете.

мъжки

Биологично основани позовавания на мъжкия пол.

наблюдение и оценка от гледна точка на пола

Процес, при който се изисква при наблюдение на изпълнението, докладването и оценяването на всички политики и планове да се включва перспективата на пола, както в процесите и използваната информация, така и в резултатите и въздействията, с цел да се установи по какъв начин програмите или специфични проекти влияят на живота на жените и мъжете и да се гарантира, че неравенствата ще бъдат преодолявани.

нагомна работа

Работа, извършвана от едно лице в дома му или в други помещения по избор, различни от работното място на работодателя, срещу възнаграждение, в резултат, на която се създава продукт или услуга, точно определена от работодателя, без значение кой предоставя оборудването, материалите или други вложения.

най-добри практики за равенство между половете

Нагрупуване и прилагане на знания за добре работещите подходи за насърчаване на равенството на половете и борбата с дискриминацията по отношение на жените в различни ситуации и контексти.

Отнася се както до извлечените поуки, така и от постоянния процес на учене, обратна информация, разсъждения и анализ.

налагане на стереотипи, свързани с пола

Практиката на приписване на специфични черти, характеристики или роли на дадена жена или мъж, единствено въз основа на нейната или неговата принадлежност към социалната група на мъжете или на жените.

male

Biologically based references to the sex of a man.

gender monitoring and evaluation

Process requiring that the monitoring, reporting and evaluation practices of all policies and plans integrate a gender perspective both in processes and inputs as well as in results and impacts, so as to learn how programmes or specific projects affect women's and men's lives and to guarantee that inequality is not perpetuated.

home-based work

Work carried out by a person in her or his home or in other premises of her or his choice, other than the workplace of the employer, for remuneration, which results in a product or a service as specified by the employer, irrespective of who provides the equipment, materials or other inputs used.

best practices for gender equality

Accumulation and application of knowledge about what works and what does not work in terms of promoting gender equality and non-discrimination against women in different situations and contexts.

It is both the lessons learned and the continuing process of learning, feedback, reflection and analysis.

gender stereotyping

Practice of ascribing to an individual woman or man specific attributes, characteristics or roles on the sole basis of her or his membership of the social group of women or men.

насилие в семейството

Всяка форма на физическо, сексуално или психологическо насилие, което поставя под заплаха сигурността или благополучието на член на семейството и/или използването на физическа или емоционално насилие, включително сексуално насилие в семейството или домакинството, включително сексуално малтретиране.

Включва, но не се изчерпва до малтретиране на деца, кръвосмешение, побой над съпрузи и сексуално или друго малтретиране на живеещите в едно домакинство. Насилието в семейството и домашното насилие, често се използват взаимозаменяемо. В много европейски държави, обаче, домашното насилие е преведено на националния език и е определено в националното право като насилие в семейството. Поради този факт е възможно закрилата и подкрепата на жените, жертви на домашно насилие да са зависими от определението за семейство, в което може да не са признати всички различни форми на семейства.

насилие на работното място

Дискриминация на работното място, която може включва физическо или психологическо насилие, което може да бъде основано на пола.

Най-ясният пример за това е сексуалният тормоз, но не е необходимо тормозът, придружен от насилие или заплахата за насилие, да бъде със сексуален умисъл. Изследователите сочат, че има тясна връзка между насилието на работното място и несигурните условия на работа, пола, младежта и определени високорискови професионални сектори.

насилие над жени

Нарушаване на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените, включително всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да водят до физическа, сексуална или психологическа вреда или страдание на жени, включително заплахи за подобни актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или личния живот.

Формите и проявите на насилие срещу жените са формирани от социалните и културните норми, както и от динамиката на всяка

family violence

Family violence and domestic violence are often used interchangeably without any specific differences in their definitions. However, in many European countries domestic violence is translated in their national languages and defined in their laws as family violence. This fact may make protection and support to women victims of domestic violence dependent on the definition of family, which may not recognise all the diverse forms of families.

violence at work

Discrimination at work may be compounded by physical or psychological violence, which may be gender-based.

The clearest illustration of this is sexual harassment, but harassment accompanied by violence or the threat of violence need not be sexual in intent. Researches indicate that there is a close connection between violence at work and precarious work, gender, youth, and certain high-risk occupational sectors.

violence against women

Violation of human rights and a form of discrimination against women including all acts of gender-based violence that result in, or are likely to result in, physical, sexual, psychological or economic harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion, or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.

Forms and manifestations of violence against women are shaped by social and cultural norms as well as by the dynamics of each social, economic and political system. Factors such as women's racial or ethnic origin, caste, class,

социална, икономическа и политическа система. Факторите като расов или етнически произход на жените, каста, класа, статут на мигрант или бежанец, възраст, религия, сексуална ориентация, семейно положение, увреждане или ХИВ статус обуславят формите на насилие, насочено към тях, и начина, по който те ги изпитват. Най-общо казано определенията и описанията на насилието над жени подчертават, че този вид насилие се основава на пола; следователно концепциите за „насилие над жени“ и „основано на пола насилие“ често се използват като синоними. В някои термини се използва изразът „срещу жени“ за определяне на жертвите по пол. При други концепции, като например „насилие на мъже над жени“ се определя полът и на извършителите, и на жертвите, за да се избегне неутралност по отношение на половете.

насилие над жени в ситуации на конфликт

Насилие над жени и момичета по време на въоръжен конфликт, вариращо от физическо, сексуално до психологическо насилие, извършвано както от държавни, така и от недържавни участници, включително убийство, незаконни убийства, мъчения и други жестокости, нехуманни или унижителни видове третиране или наказание, отвлечения, осакатяване, принудително набиране на жени бойци, изнасилване, сексуално робство, сексуална експлоатация, безследно изчезване, произволно задържане, принудителен брак, принудителна проституция, принудителен аборт, принудителна бременност и принудителна стерилизация.

Сексуално насилие е използвано по време на въоръжен конфликт по много различни причини, включително като форма на мъчение, за насяне на телесна повреда, за получаване на информация, за унижаване и сплашване и за разрушаване на общности. Изнасилването на жени е използвано за унижаване на опоненти, за изгонване на общности и групи от територията им и за умишлено разпространение на ХИВ. Жени са принуждавани да извършват сексуален и домашен робски труд. Жени също са били отвлечани, а след това принуждавани да служат като „съпруги“ за награда на бойците.

migrant or refugee status, age, religion, sexual orientation, marital status, disability or HIV status will influence what forms of violence they suffer and how they experience it.

generally speaking, the definitions and descriptions of violence against women emphasizes that this type of violence is based on gender; therefore, the concepts 'violence against women' and 'gender-based violence' are often used as synonymous. In some terms, the expression 'against women' is used to engender the victims. Other concepts, such as 'men's violence against women', engender both the perpetrators and the victims in order to avoid gender neutrality.

violence against women and girls in armed conflict

Violence experienced by women and girls during armed conflict, ranging from physical, sexual to psychological violence perpetrated by both state and non-state actors including murder, unlawful killings, torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, abductions, maiming and mutilation, forced recruitment of women combatants, rape, sexual slavery, sexual exploitation, involuntary disappearance, arbitrary detention, forced marriage, forced prostitution, forced abortion, forced pregnancy and forced sterilisation.

Sexual violence has been used during armed conflict for many different reasons, including as a form of torture, to inflict injury, to extract information, to degrade and intimidate, and to destroy communities. Rape of women has been used to humiliate opponents, to drive communities and groups off land and to wilfully spread HIV. Women have been forced to perform sexual and domestic slave labour. Women have also been abducted and then forced to serve as 'wives' to reward fighters.

насилие над жени, които се намират под принудителен надзор/лишени са от свобода

Насилие над жени и момичета, затворени на място, където правата им се контролират.

Актът на насилие на подобни места, включително в полицейски килии, центрове за задържане, затвори, социални институции, центрове за задържане на имигранти, представлява нарушение, извършвано от държавата. Задържаните жени могат да са изложени на особено голям риск от насилие, извършено от страна на персонала в местата за лишаване от свобода и да имат много ограничени възможности да докладват за актове на такова насилие.

насилие над жените, основано на пола

Всяка форма на насилие, което е насочено към жена, поради това, че е жена, и което непропорционално засяга повече жените.

Насилието срещу жените, основано на пола, е форма на дискриминация и нарушение на техните основни права и свободи. То включва всички актове на насилие над жените, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдание за жените, включително заплахи за подобни актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали в обществения, или в личния живот. Насилието, основано на пола, включва форми на насилие, като например насилие в близки отношения, сексуално насилие (включително изнасилване, сексуално нападение и малтретиране), психологическо и икономическо насилие, трафик на жени, принудителна проституция, робство, както и различни форми на вредни практики, като например ранни и/или принудителни бракове, генитално осакатяване на жени, така наречени „престъпления на честта“, насилствен аборт, насилствено забременяване и насилствена стерилизация. Насилието над жените, основано на пола, е основано на йерархични и неравнооставени отношения на структурна власт, залегнали в свързаните с културата норми по отношение на половете. То разкрива също доминиране в символистичния и културен ред и често се проявява в пряко насилие. Това определение подчертава факта, че насилието над жените е основано на пола им и има за цел да повиши видимостта на историческия дисбаланс на силите на жените и мъжете, и да обхва-

custodial violence against women

Violence against women and girls when who are confined to a location where their rights are controlled.

Custodial violence against women in police cells, prisons, social welfare institutions, immigration detention centres and other State institutions constitutes violence perpetrated by the State.

Sexual violence, including rape, perpetrated against women in detention is considered a particularly egregious violation of the inherent dignity and the right to physical integrity of human beings and accordingly may constitute torture.

Other forms of violence against women in custody that have been documented by various sources include: inappropriate surveillance during showers or undressing; strip searches conducted by or in the presence of men; and verbal sexual harassment. The control wielded by correctional officers over women's daily lives may also result in violence through demands for sexual acts in exchange for privileges, goods or basic necessities.

Although instances of custodial violence against women are reported in countries all around the world, there is little quantitative data to establish the prevalence of such violence across countries.

gender-based violence against women

Any form of violence that is directed against a woman because she is a woman or that affects women disproportionately.

Gender-based violence against women is a form of discrimination and a violation of their fundamental freedoms and rights. It includes all acts of violence against women that result in, or are likely to result in, physical, sexual, psychological or economic harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.

Gender-based violence includes forms of violence, such as violence in close relationships, sexual violence (including rape, sexual assault and harassment), psychological and economic violence, trafficking in women, forced prostitution, slavery, and different forms of harmful practices, such as child and/or forced marriages, female genital mutilation, crimes committed in the name of so-called honour, forced abortion, forced pregnancy and forced sterilisation.

Gender-based violence against women is based on hierarchical and unequal structural power relations rooted in culture-related gender norms. It also re-

не потисническият модел на принудителен контрол, който лишава жените от основните им свободи.

насилие над интимния партньор

Модел на нападателно и принудително поведение, включително физически, сексуални и психологически действия, както и икономическо принуждаване, което пълнолетни или подрастващи лица могат да проявяват срещу своите интимни партньори без тяхното съгласие. Чувството за срам, страх и безпомощност на жертвите е причината за ниските нива на докладването на това поведение, а впоследствие и до сравнително малко присъди. Най-много случаи на насилие над интимния партньор има от мъже над техните жени партньорки.

насилие, основано на пола

Насилие, което е насочено срещу дадено лице, поради неговия пол, полова идентичност или полого изразяване, или което засяга непропорционално лица от определен пол, се разглежда като насилие, основано на пола.

То може да доведе до физически, сексуални, емоционални или психологически вреди за жертвите или да предизвика икономически загуби за тях.

насилствен аборт

Умишлено прекратяване на бременността, без предварителното и информирано съгласие на жената.

Прекратяването на бременността обхваща всяка от различните процедури, водещи до отстраняване на всички продукти на зачати-

veals domination in the symbolic and cultural order, and often manifests itself in direct violence. This definition highlights the fact that violence against women is based on gender, aims at making the historical power imbalance between women and men more visible, and tries to capture the oppressive pattern of coercive control which deprives women of fundamental freedoms.

intimate partner violence

definition

Physical, sexual, psychological or economic violence between current or former spouses as well as current or former partners. It constitutes a form of violence which affects women disproportionately and which is therefore distinctly gendered.

Statistical definition

Any act of physical, sexual, psychological or economic violence that occurs between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrator shares or has shared the same residence with the victim.

definition: The resulting feelings of shame, fear and helplessness lead to low levels of reporting and, subsequently, relatively few convictions.

The largest burden of intimate partner violence is inflicted by men against their women partners.

The purpose of a separate statistical definition is to aid the EU Member States in collecting comparable administrative data on violence against women.

gender-based violence

Violence directed against a person because of that person's gender, gender identity or gender expression, or which affects persons of a particular gender disproportionately.

Gender-based violence and violence against women are terms that are often used interchangeably as it has been widely acknowledged that most gender-based violence is inflicted on women and girls, by men. However, using the 'gender-based' aspect is important as it highlights the fact that many forms of violence against women are rooted in power inequalities between women and men. The terms are used interchangeably throughout EIGE's work, reflecting the disproportionate number of these particular crimes against women.

forced abortion

Intentional termination of pregnancy without the prior and informed consent of the victim (woman or girl).

ето. Това обхваща всеки аборт, който се извършва без пълното информирано съгласие на жертвата. То е форма на вредна практика, извършвана обикновено на погроставащи момичета и жени в положение на явна уязвимост или маргинализация. Тези момичета и жени може да срещнат значителни пречки пред упражняването на своите права на свободно решение по въпроси, които засягат техния живот, включително правото на създаване на връзки и на вземане на решение дали, кога и с кого да имат семейство.

насилствена порнография

Насилствената порнография (най-разпространената ѝ форма е откъснатото порно) включва разпространение в онлайн пространството на графични изображения или видео със сексуален характер, без съгласието на лицата, които са на тях. Извършителите най-често са бивши партньори, които получават снимките или видеото по време на връзките си с жертвите, и ги публикуват с намерение публично да ги унижат и засрамят, като наказание за приключилите между тях отношения. Все пак, има и случаи, в които извършителите не са бивши партньори и мотивът не винаги е отмъщение. Снимките биха могли да бъдат откраднати чрез проникване в компютрите на жертвите, през социалните медии или от телефоните им и деянието може да има за цел нанасяне на действителни сериозни вреди в живота на жертвите (например да бъдат уволнени от работа, да бъде причинено самоубийство).

насилствена стерилизация

Използване на процедура за контролиране на репродуктивното поведение на жена или на групи жени.

Това включва операция, която има за цел или последиствие отнемане на способността на жената да се възпроизвежда по естествен път, без нейното предварително и информирано съгласие или разбиране за процедурата и последициите от нея. Насилствената стерилизация представлява насилие над жените и е форма на вредна практика, която оказва отрицателно въздействие върху физическото и душевното здраве на жените и нарушава тяхното право на репродуктивна автономност.

The termination of pregnancy covers any of the various procedures that result in the expulsion of all the products of conception. This covers any abortion that is performed without a fully informed decision taken by the victim. It is a form of harmful practice usually performed on adolescent girls and women who are in a situation of pronounced vulnerability or marginalisation. These girls and women may encounter significant barriers to realising their rights to decide freely on matters affecting their lives, including the right to establish relationships and to decide whether, when, and with whom to have a family.

non-consensual pornography

Online distribution of sexually graphic photographs or videos without the consent of the individual in the images.

The perpetrator is often an ex-partner who obtains images or videos in the course of a prior relationship, and aims to publicly shame and humiliate the victim, in retaliation for ending a relationship. However, perpetrators are not necessarily partners or ex-partners and the motive is not always revenge.

Images can also be obtained by hacking into the victim's computer, social media accounts or phone, and can aim to inflict real damage on the target's 'real-world' life (for example, intending to cause a person to be fired from their job, or in some cases causing suicide).

forced sterilisation

Performing surgery which has the purpose or effect of terminating a woman's capacity to naturally reproduce without her prior and informed consent or understanding of the procedure.

It involves surgery which has the purpose or effect of terminating a woman's capacity to naturally reproduce without her prior and informed consent or understanding of the procedure and its consequences. Forced sterilisation constitutes violence against women and is a form of harmful practice that negatively affects women's physical and mental health and violates their right to reproductive autonomy.

насилствено забременяване

Неправомерно затваряне на жена, за да забременее насилствено, с намерение да се повлияе на етническия състав, на което и да било население или да бъдат извършени други тежки нарушения на международното право.

Наставничество/менторство

Покровителство, което се осъществява извън традиционните йерархични отношения между началник и подчинен, чрез процес на учене и експериментирание, при което се постига развитие на личния потенциал и се придобиват нови умения, като наставникът, подпомага кариерата и развитието на наставлявания.

Наставничеството се използва все повече в подкрепа на личностното и професионално развитие на жените.

Национални институции по правата на човека (НИПЧ)

Независими органи, създадени по националното законодателство, които имат задачата да защитават и насърчават правата на човека в държавата.

Тези институции са ключови елементи от една силна и ефективна национална система за защита правата на човека, при условие, че са предвидени в националното законодателство, независими са от правителството, притежават широк мандат за прилагане на всички международни стандарти за правата на човека и са подкрепени от членове, поели отговорността да работят както с гражданското общество, така и с държавата и да функционират добре. Тези институции имат правомощията да насърчават и защитават правата на човека. Популяризирането на правата на човека включва консултирането на правителството и парламента по различни въпроси от областта на правата на човека и повишаване на осведомеността за правата на човека. Правомощията на институциите за защита на правата на човека включват наблюдение за нарушения на правата на човека и изготвяне на препоръки за подобряване на положението. От гледна точка на закрилата, техният мандат може да включва и правомощието да получават, разследват и постановяват решения по жалби и да отправят подходящи препоръки, като например да предлагат нови политически мерки и законодателство или да препоръчват преразглеждане на съществуващо законодателство. Широкият

forced pregnancy

Unlawful confinement of a woman who has been forcibly impregnated, with the intent of affecting the ethnic composition of any population or carrying out other grave violations of international law.

Outside of a war context, forced pregnancy can be defined as when a woman or girl becomes pregnant without having sought or desired it, and abortion is denied, hindered, delayed or made difficult.

mentoring

Sheltered relationship that allows learning and experimentation to take place and personal potential and new skills to flourish through a process in which one person, the mentor, supports the career and development of another, the mentee, outside the normal superior-subordinate relationship.

Mentoring is increasingly used to support the personal or professional development of women.

National Human Rights Institutions (NHRIs)

Independent bodies established by domestic law with a mandate to protect and promote human rights within a state.

Such institutions are key elements within a strong, effective national human rights protection system, provided they are grounded in national law, independent from government, possessed of a broad mandate to cover all international human rights standards, underpinned by a diverse membership, invested with the responsibility to work with both civil society and the state, and function well.

NHRIs have the power to promote and protect human rights. Human rights promotion includes providing government and parliament with advice on various human rights issues and raising human rights awareness. The power of NHRIs to protect human rights includes the monitoring of human rights violations and making recommendations to improve the human rights situation on the ground. In terms of protection, their mandate can also include the power to receive, investigate and resolve complaints and make appropriate recommendations, such as proposing new legislation, and suggesting revisions to existing legislation or new policy measures.

The wide spectrum of existing NHRIs includes: commissions, ombudsman institutions, and institutes or centres. NHRIs in some EU Member States, for example, also function as equality bodies under EU legislation.

спектър от съществуващи национални институции включва: комиси, омбудсман и институти или центрове. Националните органи за защита правата на човека в някои сържави — членки на ЕС, например, също функционират и като органи по въпросите на равенството в рамките на законодателството на ЕС.

невидими бариери

Нагласи, традиционни предразсъдъци, норми и ценностите, които възпрепятстват овластяването /пълното участие на жените в обществения живот.

невъзнаграден труд

Работа, която включва създаването на стоки или предоставянето на услуги, но за която не се получава пряко възнаграждение или друга форма на заплащане, като например домакинска работа или работа, свързана с полагане на грижи.

неопределен пол

Нова административна и статистическа категория отвъд двойната опозиция жена/мъж или женски/мъжки.

Куиър теорията и гражданските движения, акцентиращи върху половата и трансгендър/транссексуалната идентичност, традиционните практики и знания за „третия пол“ са довели до създаването на нова категория. Тя е въведена в Нова Зеландия и Германия (като „неопределен/неуточнен“ пол) и в Индия, Бангладеш и Пакистан или като категорията за „друг“ пол или като „трети“ пол.

неплатен труд

Работа, която включва създаването на стоки или предоставянето на услуги, но за която не се получава пряко възнаграждение или друга форма на заплащане, като например домакинска работа или работа, свързана с полагане на грижи.

Неплатеният труд е неравномерно разпределен между жените и мъжете, като жените имат по-голямо участие в него.

invisible barriers

Attitudes and the underlying traditional assumptions, norms and values that prevent women's empowerment/full participation in society.

unremunerated work

Work that involves the creation of goods or the provision of services but for which no direct remuneration is received, or another form of remuneration, such as domestic work or care work.

the third gender

See also: the 'Other gender'

Queer theory and civil movements – focused on alternative gender or transgender/transsexual identity, traditional practices and knowledge of the 'third' gender – together initiated a new administrative and statistical category, beyond the binary opposition of woman/man (or female/male). It has been introduced in New Zealand and Germany (as 'indeterminate/unspecified' gender), and in India, Bangladesh and Pakistan either as the gender category of 'other', or 'third gender'.

unpaid work

Work that produces goods and services but which carries no direct remuneration or other form of payment like housework and care work.

Unpaid work is unevenly distributed among women and men, with women having a higher participation rate in this unremunerated work.

неправителствена организация (НПО)

Доброволна гражданска група с нестопанска цел, принципно независима от държавата, която е организирана на местно, национално или международно ниво, за да работи по въпроси, в полза на общественото благо.

Неправителствените организации са признати за ключови участници от третия сектор в контекста на развитието, правата на човека, хуманитарните действия, равенството между половете, околната среда и много други области на обществени дейности. Женските неправителствените организации са най-известни с два различни, но често взаимосвързани вида дейност: предоставяне на услуги на нуждаещи се жени и организиране на застъпничество за политики и обществени кампании за постигане на социалната трансформация, в полза на постигането на равенство между половете. НПО също са активни в широк набор от други специализирани роли, като например изграждането на паритет на демокрацията, разрешаването на конфликти, анализа на политиките, научните изследвания и предоставянето на информация. НПО са основни партньори на правителствата в постигането на равенство между половете. Като представят мненията на членовете си по въпроси, свързани с равенството между половете, като правят предложения, като си сътрудничат по специфични проекти, провеждат научни изследвания по съществени въпроси или, в контекста на медиите, дават видимост и легитимност на въпросите, свързани с равенството между половете, НПО изпълняват роля в постигането на равенство между половете, която трябва да бъде оценявана и насърчавана от държавите.

непряка дискриминация

Дискриминация, при която привидно неутрална разпоредба, критерий или практика поставя единия пол в особено неблагоприятно положение в сравнение с лица от другия пол, освен ако тази разпоредба не е обективно обоснована с легитимна цел, а средствата за постигането ѝ са подходящи и необходими.

Концепцията е съсредоточена върху ефекта от законодателството или практиката и отчита ежедневните социални реалности. Непряката дискриминация възниква, когато закон, политика или програма не изглежда дискриминационна, но оказва дискриминационен ефект, когато бъде приложена. Това може да се случи напри-

non-governmental organisations (NGOs)

Non-profit, voluntary citizens' groups, principally independent from government, which are organised on a local, national or international level to address issues in support of the public good.

NGOs are recognised as key third-sector actors within the landscapes of development, human rights, humanitarian action, gender equality, the environment, and many other areas of public action.

Women's NGOs are best known for two different, but often interrelated, types of activity: the delivery of services to women in need, and the organisation of policy advocacy and public campaigns in pursuit of the social transformation required to achieve gender equality.

NGOs are also active in a wide range of other specialised roles such as parity democracy building, conflict resolution, policy analysis, research, and information provision. NGOs are essential partners of governments in the pursuit of gender equality. By presenting the views of their members on matters relevant to gender equality, making proposals or suggestions, cooperating in specific projects, pursuing research into substantive issues, or, in the context of the media, giving visibility and legitimacy to gender equality matters, NGOs have a role to play in the achievement of gender equality, one which must be valued and encouraged by states.

Non-governmental organisations (NGOs), often also referred to as 'civil society organisations' and women's organisations

indirect discrimination

Discrimination occurring where an apparently neutral provision, criterion or practice would put persons of one sex at a particular disadvantage compared with persons of the other sex, unless that provision, criterion or practice is objectively justified by a legitimate aim, and the means for achieving that aim are appropriate and necessary.

See also: direct discrimination

The concept focuses on the effect of a rule or a practice and takes into account everyday social realities.

Indirect discrimination occurs when a law, policy or programme does not ap-

мер, когато жените се оказват в по-неблагоприятно положение в сравнение с мъжете по отношение на възможност или предимство, поради предварително съществуващи неравенства. Прилагането на неутрален по отношение на половете закон, може да запази съществуващото неравенство или да го задълбочи.

неравенства по пол

Разлики по отношение на достъпа на жените и на мъжете до ресурси, или в статуса и благосъстоянието им, които обикновено са в полза на мъжете и често са институционализирани чрез правото, правосъдието и социалните норми.

неравнопоставеност на половете

Правна, социална и културна ситуация, при която биологичният и/или социалният пол е предпоставка жените и мъжете да имат различни права и достойнство, да нямат равен достъп или възможност да упражняват правата си, както и да им бъдат приписвани стереотипни социални и културни роли по пол.

Неравнопоставеността се отразява на положението на жените и мъжете във всички области на живота, независимо дали в обществения или личния живот, в семейството или на пазара на труда, в икономическия или политическия живот, във властта или вземането на решения. На практика във всички общества, жените са в по-нисша позиция спрямо мъжете.

нередовна и/ или несигурна заетост

Различни форми на нестандартна, нетипична и алтернативна заетост.

Нередовният и/или несигурният труд често се свързва с непълно работно време, сезонен и непостоянен труд, самостоятелна заетост, срочна работа, временна работа, работа на повикване, работници от вкъщи или агенции за заетост. Измеренията на този труд може да включват, наред с другото, несигурност при запазването на работата, липса на контрол над трудовия процес, ниски доходи и ограничена социална и регулаторна закрила. Влошаването на стандартните трудови правоотношения може да повиши несигурността на заетостта на жените.

appear to be discriminatory, but has a discriminatory effect when implemented. This can occur, for example, when women are disadvantaged compared to men with respect to the enjoyment of a particular opportunity or benefit due to pre-existing inequalities. Applying a gender-neutral law may leave the existing inequality in place, or exacerbate it.

gender disparities

Differences in women's and men's access to resources, status and well-being, which usually favour men and are often institutionalised through law, justice and social norms.

gender inequality

Legal, social and cultural situation in which sex and/or gender determine different rights and dignity for women and men, which are reflected in their unequal access to or enjoyment of rights, as well as the assumption of stereotyped social and cultural roles.

These affect their status in all areas of life in society, whether public or private, in the family or the labour market, in economic or political life, in power and decision-making, as well as in social gender relations. In virtually all societies, women are in an inferior position to men.

irregular and/or precarious employment

Various forms of non-standard, atypical, alternative employment.

Irregular and/or precarious work is frequently associated with part-time employment, seasonal and casual work, self-employment, fixed-term work, temporary work, on-call work, home-based workers, and agency work.

Dimensions of such work may include, inter alia, uncertainty of continuing work, a lack of control over the labour process, low income and limited social and regulatory protection. The erosion of the standard employment relationship may render the employment of women more precarious.

неутрален по отношение на пола език

Език, който не е специфичен по отношение на пола, и който назовава хората, без да отчита факта, че те са жени или мъже.

неутрални по пол политики

Политики, които не са специално насочени нито към жените, нито към мъжете и се счита, че засягат еднакво и двата пола.

Такива политики, обаче, е възможно всъщност да запазват съществуващите неравенства по отношение на половете или дори да доведат до различно въздействие върху жените и мъжете, по-специално жените и мъжете от групи в неравностойно положение. Неутралните по признак пол политики не насърчават реално равенство между половете и се наричат също „нечувствителни към пола“.

неутрално по пол законодателство

Законодателство, написано неутрално по отношение на половете, което не взема под внимание спецификите на половете и властовите отношения между жените и мъжете, които стоят в основата на дискриминацията по пол, включително основаното на пола насилие срещу жените.

Необходима е проверка на неутралните по признак пол закони, в които жените и мъжете се третират еднакво, за да се оцени дали ще възпрепятстват или ускорят равенството между половете и премахнат дискриминацията по пол.

неутралност спрямо пола

Политика, програма или ситуация, която няма отличително положително или отрицателно въздействие от гледна точка на отношенията между половете или равенството между жените и мъжете.

Терминът „неутралност спрямо пола“ означава, че нещо не е свързано нито с жените, нито с мъжете. Може да се отнася до различни аспекти, като например концепции или стил на езика. Това, което често се възприема за неутрално по отношение на пола, обаче, включително в областите на статистиката или разпространението на данни, събрани във връзка с дадено население, често отразява незнание по отношение на половете на практика (непризнаване на спецификите на половете).

gender-neutral language

Language that is not gender-specific and which considers people in general, with no reference to women and men.

gender-neutral policies

Policies that are not specifically aimed at either women or men and are assumed to affect both sexes equally.

However, they may actually preserve existing gender inequalities or even result in having a differential impact on women and men, in particular women and men from disadvantaged groups. Gender-neutral policies do not promote substantive gender equality and are also referred to as being 'gender-blind'.

gender-neutral legislation

Legislation that is drafted in universal terms, ignoring gender-specific situations and power relations between women and men that underpin sex- and gender-based discrimination, including gender-based violence against women.

The scrutiny of gender-neutral laws that treat women and men alike is necessary in order to evaluate whether they will hinder or accelerate gender equality and eliminate sex- and gender-based discrimination.

gender-neutral

Policy, programme or situation that has no differential positive or negative impact in terms of gender relations or equality between women and men.

The term 'gender-neutral' means that something is not associated with either women or men. It may refer to various aspects such as concepts or style of language. However, what is often perceived to be gender-neutral, including in areas of statistics or dissemination of data collected in reference to a population, often reflects gender blindness in practice (a failure to recognise gender specificities).

неформална икономика

Неплатени икономически дейности, извършвани пряко в полза на домакинството и/или на домакинства на роднини и приятели на взаимна основа, които включват ежедневна домакинска работа и разнообразни дейности за самоснабдяване и/или професионални дейности, както като единствена, така и като второстепенна работа, упражнявана постоянно за получаване на доход, а не от време на време и в рамките на външни, законови, регулирани или договорни задължения, но изключваща неформалните дейности, които също са част от сивата икономика.

нечувствителност към пола

Неглижиране на факта, че на жените/момчетата и на мъжете/момчетата се налагат роли и отговорности по пол в специфичен социален, културен, икономически и политически контекст.

В проектите, политиките и нагласите, в които се неглижира пола, не се вземат под внимание различните роли и разнообразните нужди по пол. Следователно те поддържат статуквото и не допринасят за трансформиране на структурата на неравнопоставените отношения между половете.

нова икономика на домакинството

Подход към анализа на домакинството, при който домакинството се описва като съвкупност от времето на членовете му и стоките на пазара, с цел създаване на резултатите и стоките, от които домакинството в крайна сметка има нужда.

Тази теория не взема предвид вътрешната организация и структурата на семействата и домакинствата, защото в контекста на чисто неокласическата теория и по аналогия на фирмите, теорията предвижда по-евтино и по-ефективно функциониране. Тя включва не само пазарното поведение на домакинството (предлагане на труд, търсене на стоки), но и променливи като брак, фертилитет, образуването на деца и разпределянето на времето.

норми, свързани с пола

Стандарти и очаквания, към които жените и мъжете като цяло се придържат, в степенята, която определя дадено общество, култура

informal economy

Unpaid economic activities performed for the direct benefit of the household or for the households of relatives or friends on a reciprocal basis, including everyday domestic work and a great variety of self-provisioning activities and/or professional activity, whether as a sole or secondary occupation, exercised gainfully and not occasionally, on the limits of, or outside, statutory, regulatory or contractual obligations, but excluding informal activities that are also part of the criminal economy.

gender blindness

Failure to recognise that the roles and responsibilities of women/girls and men/boys are ascribed to, or imposed upon, them in specific social, cultural, economic and political contexts.

Gender-blind projects, programmes, policies and attitudes do not take into account these different roles and diverse needs. They therefore maintain status quo and will not help transform the unequal structure of gender relations.

new household economics

Approach to the analysis of the household in which the latter is depicted as combining the time of household members with market goods to produce the outputs or commodities it ultimately desires.

It ignores the internal organisation and structure of families and households because, in the context of pure neoclassical theory, and analogously to the treatment of firms, the theory assumes a costless and efficient operation. Its subject matter includes not only the market behaviour of the household (supply of labour, demand for goods), but also such phenomena as marriage, fertility, the education of children, and the allocation of time

gender norms

Standards and expectations to which women and men generally conform, within a range that defines a particular society, culture and community at that

и общност в дадения момент.

Нормите, свързани с пола, са идеи какви жените и мъжете трябва да бъдат и начина, по който трябва да се държат. Когато те се възприемат от хората още в ранен етап от живота им, могат да влияят на социализацията и създаването на стереотипи по пол през целия им живот.

нужди на жените от гледна точка на пола им

Видове нужди, обикновено характерни за дадено общество, като практически нужди от гледна точка на половете и стратегически нужди от гледна точка на половете.

Разглеждането на практическите нужди от гледна точка на половете единствено за жените, които често са свързани единствено с домакинските им задачи и с неподходящите условия на живот, поддържа по-неблагоприятна обществена позиция на жените, в сравнение с тази на мъжете. Нуждите, свързани с оправомощаването на жените, са стратегическите нужди, необходими за преоляване на тази позиция на жените.

обособен/а по пол

Обособени по пол модели.

За обособяване по пол се говори, когато става въпрос за социални процеси, които (въз) произвеждат разграниченията по пол. Пример: розовият и синият цвят се възприемат като женски, съответно мъжки цвят; някои институции се възприемат като по-подходящи за мъже (свързаните с вътрешна/външна сигурност) или за жени (в социалната сфера, образованието).

образование по въпросите на пола

Необходима част от образователната програма на всички нива от образователната система, която би дала възможност както на момичетата и момчетата, така и на жените и мъжете да разберат как тълкуването на мъжественостите и женственостите, а също и моделите за приписване на социални роли - които формират нашите общества - влияят на техния живот, отношения, житейски избори, пътища на професионално развитие и др.

point in time.

Gender norms are ideas about how women and men should be and act. Internalised early in life, gender norms can establish a life cycle of gender socialisation and stereotyping.

gender needs of women

Types of needs usually identified in a given society, namely practical gender needs and strategic gender needs.

Addressing the practical gender needs of women alone – often related to women’s domestic tasks and concerned with inadequate living conditions – perpetuates the factors which keep women in a disadvantaged position compared to men. Needs related to women’s empowerment are strategic needs that are required to overcome the subordinate position of women.

gendered

Something or someone is gendered when exhibiting gender-differentiated patterns.

Example

Pink and blue as gendered colours, gendered institutions, gendered appearances, etc.

The usage of gender as a verb (‘gendering’, ‘engendered’, etc.) is a reflection of a changed understanding of gender as an active ongoing process – something is gendered when it is actively engaged in social processes that produce and reproduce distinctions in gender identities.

gender education

Necessary part of curricula at all levels of the education system, which would enable both girls and boys, women and men to understand how constructions of masculinities and femininities and models for assigning social roles – which shape our societies – influence their lives, relationships, life choices, career trajectories, etc.

The Council of Europe recommends reviewing all aspects of educational systems, in order for them to promote gender equality.

Необходима част от образователната програма на всички нива от образователната система, която би дала възможност както на момичетата и момчетата, така и на жените и мъжете да разберат как тълкуването на мъжественостите и женственостите, а също и моделите за приписване на социални роли - които формират нашите общества - влияят на техния живот, отношения, житейски избори, пътища на професионално развитие и др.

обучение за равнопоставеност на половете

Всеки образователен инструмент или процес, който има за цел да повиши осведомеността на ангажираните в процеса на правене на политики и други участници в ЕС и в държавите членки относно въпросите на равенството на половете, да обогати тяхната компетентност по тези въпроси и да им даде възможност да насърчават постигането на целите в областта на равнопоставеността на половете на всички нива в тяхната работа.

Обучението по равнопоставеност на половете е предвидено да обхваща широк набор от различни образователни инструменти и процеси, като например: пряко обучение и образователни курсове; запознаване на персонала с дадена тема от тази област; онлайн модули; материали с насоки и сборници с ресурси; споразумения за предоставяне на консултации, както и мрежи за споделяне на експертни знания.

обучения, свързани с въпросите на половете

Процес по повишаване на осведомеността и капацитета в областта на въпросите за половете, с цел постигане на лична или организационна промяна, допринасяща за равенство между половете.

овластяване на жените

Процесът, в който жените добиват власт и контрол над собствения си живот и способност да правят стратегически избори.

gender equality training

Any educational tool or process that aims to make policymakers and other actors in the EU and Member States more aware of gender equality issues, build their gender competence and enable them to promote gender equality goals in their work at all levels.

Gender equality training has been understood to cover a wide range of different educational tools and processes: face-to-face training events and courses of study; staff induction; online modules; guidance materials and related resources; consultancy arrangements; and networks for sharing expertise.

gender training

Process of developing awareness and capacity on gender issues, to bring about personal or organisational change for gender equality.

empowerment of women

Process by which women gain power and control over their own lives and acquire the ability to make strategic choices.

Women's empowerment has five components: women's sense of self-worth; their right to have and to determine choices; their right to have access to opportunities and resources; their right to have power to control their own lives, both within and outside the home; and their ability to influence the direction of social change to create a more just social and economic order, nationally and internationally.

одит по пол

Оценка на степента, в която равенството между половете е ефективно институционализирано в политиките, програмите, организационните структури и в процедурите, включително в процесите на вземане на решения и в съответните бюджети.

Чрез одита по пол, обикновено провеждан с широко участие на различни заинтересовани страни, се проверява дали вътрешните практики и свързаните с тях помощни системи за прилагане на интегрирания подход за равно третиране на жените и мъжете, са ефективни и се укрепват взаимно и дали се следват. С него се установява базова линия, определят се критични пропуски и предизвикателства, и се препоръчват начини за преодоляването им, предлагат се възможни подобрения и иновации. С него се документират също добри практики за постигането на равенство между половете. С одита по пол се засилва колективният капацитет на организацията да извършва проверка на своите дейности през призмата на пола и да определя силните и слабите страни в насърчаването на равнопоставеността на половете.

одит по пол, основан на участието

Инструмент и процес, основан на методология на участието, чиято цел е насърчаване на организационното учене на отделните лица, работното звено и организационните равнища относно начина за практично и ефективно интегриране на равенството между половете.

Концепцията и практиката на одит по пол, основан на участието, е създадена от Международната организация на труда (МОТ) през 2001 г. Първоначално е разработена за изпълнението на политиката на МОТ за интегриране на принципа на равенство между половете. Изготвено е ръководство с цел разпространение на тази практика.

In this context, education, training, awareness raising, building self-confidence, expansion of choices, increased access to and control over resources, and actions to transform the structures and institutions that reinforce and perpetuate gender discrimination and inequality are important tools for empowering women and girls to claim their rights.

gender audit

Assessment of the extent to which gender equality is effectively institutionalised in policies, programmes, organisational structures and proceedings (including decision-making processes), and in the corresponding budgets.

See also: participatory gender audit

A gender audit considers, normally in a participatory manner, whether internal practices and related support systems for gender mainstreaming are effective and reinforce each other, and whether they are being followed. It establishes a baseline, identifies critical gaps and challenges, and recommends ways of addressing them, suggesting possible improvements and innovations. It also documents good practices towards the achievement of gender equality.

A gender audit enhances the collective capacity of the organisation to examine its activities from a gender perspective and identify strengths and weaknesses in promoting gender equality issues.

participatory gender audit

Tool and a process based on a participatory methodology. It seeks to promote organisational learning at the individual, work unit and organisational levels on the subject of how to practically and effectively mainstream gender.

See also: gender audit

The concept and practice of participatory gender audits was coined by the International Labour Organization (ILO) in 2001. It was initially developed to fulfil the internal ILO Gender Mainstreaming Policy. A manual has been made available to disseminate the practice.

омбудсман

Лице, обикновено назначавано от правителството или от парламента, със значителна степен на независимост и със задачата да представлява интересите на обществеността чрез разследване и разглеждане на оплаквания, свързани с лошо администриране или нарушаване на права.

В много държави, където отговорността на омбудсмана включва защита на правата на човека, омбудсманът е признат като национална институция по правата на човека.

опасен аборт

Процедури по прекратяване на бременността, извършвани или от лица, които не притежават необходимите умения, или в среда, в която няма основните медицински и стандартни санитарни условия, или и двете.

Макар че определението изглежда свързано с процеса, характеристиките на небезопасен аборт са свързани с обстоятелствата преди, по време или след аборта. В държавите, където абортът е незаконен, законово ограничен в значителна степен и/или няма достъп до такъв, жените нямат друг избор, освен да прибегнат до небезопасен аборт, който ги излага на повишен риск от смъртност или заболяемост.

определяне на стандарти/критерии (бенчмаркинг)

Определянето на критерии, стандарти или показатели за сравнение, спрямо които се набелязват цели и се измерва напредъкът.

органи за предотвратяване и защита от дискриминация и осигуряване на равенство

Органи, на които е възложена задачата да насърчават, анализират, наблюдават и подпомагат равното третиране в националния контекст.

Тези органи могат да бъдат част от агенции с отговорности на национално равнище за защита на правата на човека или опазване на индивидуалните права. Органите за равно третиране имат компетентността а) да предоставят независимо съдействие на жертвите на дискриминация в разрешаването на техните оплаквания,

ombudsman

Person usually appointed by the government or by parliament, having a significant degree of independence and is mandated with representing the interests of the public by investigating and addressing complaints of maladministration or a violation of rights.

See also: National Human Rights Institutions (NHRIs)

In many countries where the ombudsman's responsibility includes protecting human rights, the ombudsman is recognised as the National Human Rights Institution.

unsafe abortion

Procedures for terminating a pregnancy performed either by persons lacking the necessary skills or in an environment lacking the basic medical and standard sanitary conditions, or both.

While the definition seems to be linked to the process, characteristics of an unsafe abortion touch on inappropriate circumstances before, during or after an abortion.

In countries where abortion is illegal, legally highly restricted and/or unavailable, women have little choice but to resort to unsafe abortion, which exposes them to an increased risk of mortality or morbidity.

benchmarking

Establishment of a criterion, standard or reference point against which targets can be established and progress measured.

equality bodies

Bodies mandated to promote, analyse, monitor and support equal treatment in the national context.

These bodies may form part of agencies with responsibilities at the national level for defending human rights or safeguarding individual rights. Equality bodies have the competence to (a) provide independent assistance to victims of discrimination in pursuing their complaints of discrimination, (b) conduct independent surveys concerning discrimination and publish independent reports, and (c) make recommendations on any issue relating to such discrimination. They may have a relatively specific mandate related to discrimina-

свързани с дискриминация, б) да провеждат независими проучвания, свързани с дискриминацията, и да публикуват независими доклади, и в) да отправят препоръки по всеки въпрос, свързан с такава дискриминация. Възможно е да имат относително специфичен мандат, свързан с дискриминацията въз основа на пола, или по-широк мандат за противодействие на дискриминацията на редица основания, включително възраст, религия или вяра, сексуална ориентация или полова идентичност.

органи по равното третиране на половете

Национални независими органи за насърчаване на равното третиране на жените и мъжете, отговарящи за предоставянето на независима помощ на жертвите на дискриминация въз основа на пола, извършването на независими проучвания относно дискриминацията по пол, публикуване на независими доклади и формулиране на препоръки по всякакви въпроси, свързани с дискриминацията.

Мандатът им може да включва и други функции, като например дейности за повишаване на осведомеността, обучение и изграждане на капацитет. Терминът „органи за равнопоставеност на половете“ понякога се използва като общ термин за важни институционални механизми в областта на равенството между половете, които могат да включват такива органи за равнопоставеност на половете като част от своята структура.

организационна култура

Общоприети ценности и поведения в дадена организация, като например работните часове, шегите, считани за приемливи, и начина, по който колегите се обръщат едни към други.

Всичко това формира колективна негласна преценка за това, което е уместно, приемливо и/или важно в дадена организация. Основните елементи на организационната култура се подразбират; те трябва да се практикуват ежедневно, да дават обща посока на членовете на организацията и са резултат от учене и вътрешна координация в организацията. Освен това те представляват специфичен поглед върху света. Лицата не научават съзнателно организационната структура, а я възприемат в процеса на социализация. Това показва, че институционална трансформация може да има, ако бъде отчетена организационната култура.

tion on the grounds of sex and gender, or a broader mandate to counteract discrimination across a range of grounds, including age, disability, sex and gender, race or ethnic origin, religion or belief, sexual orientation or gender identity.

governmental gender equality body

Body within government whose purpose is to design, coordinate and implement government policies for gender equality, and which is normally located in the government hierarchy (i.e. in a ministry or in the Prime Minister's Office).

Such bodies can also exist at the regional and local level.

organisational culture

Commonly accepted values and behaviours within an organisation, such as the hours that are worked, the jokes that are considered appropriate and the manner in which colleagues are addressed.

All of these feed into collective, unspoken judgement as to what is relevant, acceptable and/or important within an organisation.

The core elements of organisational culture are implicit; they are practised in daily routines, give a common direction to the members of an organisation, and are the result of learning and internal coordination within an organisation. Furthermore, they constitute a specific view of the world.

Individuals do not consciously learn an organisational culture, but they internalise it within a process of socialisation. This shows that institutional transformation can occur only if organisational culture is taken into account.

осведоменост по въпросите на равенството между половете

Способност за разглеждане на обществото през призмата на ролите на половете и формиране на разбиране за начина, по който тези роли се отразяват на отчитането на нуждите на жените, в сравнение с нуждите на мъжете.

отмъстително порно

Насилствената порнография (най-разпространената ѝ форма е отмъстителното порно) включва разпространение в онлайн пространството на графични изображения или видео със сексуален характер, без съгласието на лицата, които са на тях. Извършителите най-често са бивши партньори, които получават снимките или видеото по време на връзките си с жертвите, и ги публикуват с намерение публично да ги унижат и засрамят, като наказание за приключилите между тях отношения. Все пак, има и случаи, в които извършителите не са бивши партньори и мотивът не винаги е отмъщение. Снимките биха могли да бъдат откраднати чрез проникване в компютрите на жертвите, през социалните медии или от телефоните им и деянието може да има за цел нанасяне на действителни сериозни вреди в живота на жертвите (например да бъдат уволнени от работа, да бъде причинено самоубийство).

отношения между половете

Специфичен дял на социалните отношения, който обединява жените и мъжете като социални групи в дадена общност, включително във връзка с начина, по който властта, както и достъпът до/контролът над ресурсите, се разпределят между половете.

отпуск за бременност и раждане

Отпуск от работа, на който жената има право за продължителен период преди и след раждането.

По принцип това е непрехвърливо право, освен ако в националното право не е предвидена възможността за прехвърляне на правата за отпуск по майчинство на бащата или на друг член на семействата при специфични обстоятелства.

gender awareness

Ability to view society from the perspective of gender roles and understand how this has affected women's needs in comparison to the needs of men.

revenge porn

Non-consensual pornography (the most common form of which is known as 'revenge porn') involves the online distribution of sexually graphic photographs or videos without the consent of the individual in the images. The perpetrator is often an ex-partner who obtains images or videos in the course of a prior relationship, and aims to publicly shame and humiliate the victim, in retaliation for ending a relationship. However, perpetrators are not necessarily partners or ex-partners and the motive is not always revenge.

Images can also be obtained by hacking into the victim's computer, social media accounts or phone, and can aim to inflict real damage on the target's 'real-world' life (for example, intending to cause a person to be fired from their job, or in some cases causing suicide).

gender relations

Specific subset of social relations uniting women and men as social groups in a particular community, including how power – and access to/control over resources – is distributed between the sexes.

Gender relations intersect with all other influences on social relations – age, ethnicity, race, religion, etc. – to determine the position and identity of people in a social group. Since gender relations are a social construct, they can be transformed over time to become more equitable.

maternity leave

Leave from work to which a woman is entitled for a continuous period before and after giving birth.

In principle, it is a non-transferable right, unless a possibility to transfer maternity rights to the father or to another family member under specific circumstances is provided in the national law.

отпуск по бащинство

Отпуск с определен размер за бащата на дете, който може да се ползва при раждането му, или за определени дни през годината, или в даден период до определена възраст на детето.

отпуск по семейни причини

Правото на отпуск по семейни причини, който може да бъде или да не бъде споделен между родителите.

отчетност, чувствителна към аспектите на пола

Задължение и отговорност на държавните структури и държавните служители да интегрират принципа на равенство между половете и да постигат целите на политиката в областта на равенството между половете, да докладват относно постигнатия напредък и да бъдат отговорни в случай, че посочените цели в областта на равенството между половете не бъдат постигнати.

Чувствителната към аспектите на пола отчетност налага решенията на публичните участници да бъдат редовно оценявани от гледната точка на нуждите и интересите на жените и мъжете, а равенството между половете да бъде един от стандартите, спрямо които да се оценяват резултатите на вземащите решения.

охранителни мерки

Законодателни и друга мерки, които имат за цел защита на жертвите и на техните семейства, както и на свидетелите от последващи форми на насилие и повторно или последващо виктимизиране по време на всички етапи от разследванията и съдебните производства.

оценка на въздействието по пол

Инструмент, който се прилага с цел проверка, установяване и оценка на различното въздействие или ефекти, които предложението за политики могат да имат върху жените и мъжете, за да може този дисбаланс да бъде избегнат преди предложението за политики да бъдат приети.

Анализът от гледна точка на половете спомага да се установи дали нуждите на жените и мъжете се вземат равностойно под вън-

paternity leave

Fixed amount of leave that the father of a child may take at the time of birth, or to fixed amounts of time in any year or period of years.

family leave

Right to leave for family reasons, which may or may not be shared between the parents.

gender-sensitive accountability

Obligation and responsibility on the part of state structures and public officials to implement gender mainstreaming and achieve gender equality policy objectives, to report on progress achieved, and to be answerable in the event of a failure to meet stated gender equality objectives.

See also: gender-sensitive

Gender-sensitive accountability requires that the decisions of public actors can be regularly assessed from the perspective of women's and men's needs and interests and that gender equality is one of the standards against which the performance of decision-makers is assessed.

protective measures

Legislative and other measures aimed to protect victims as well as their families and witnesses from any further form of violence and revictimisation or secondary victimisation, at all stages of investigations and judicial proceedings.

gender impact assessment

Policy tool for the screening of a given policy proposal, in order to detect and assess its differential impact or effects on women and men, so that these imbalances can be redressed before the proposal is endorsed.

An analysis from a gender perspective helps to indicate whether the needs of women and men are equally taken into account and served by a given proposal. It enables policymakers to develop policies with an understanding of the socioeconomic reality of women and men and allows for the develop-

мание в дадено предложение за политика. Той дава възможност да се разработват политики с разбиране за социално-икономическата реалност на жените и мъжете и позволява разработването на политики, при които се отчитат разликите (между половеите). Оценката на въздействието по пол може да бъде прилагана към законодателството, плановете за политики, политическите програми, бюджетите, конкретните мерки, законопроектите и докладите или поканите за научни изследвания. Не е необходимо методите за оценка на въздействието по пол да бъдат прилагани изключително към проектите за политики; могат да бъдат прилагани и към съществуващи политики. Могат да се използват от администрацията, както и от външни експерти като и в двата случая прилагането им изисква значителни познания по въпросите на равнопоставеността на половеите. Предимството на тези инструменти е, че те спомагат за създаване на много точна представа за последиците от дадена политика върху жените и мъжете.

оценка по пол

Оценката по пол е метод от интегрирането на равнопоставеността, чрез който се включват въпросите на равенството на половеите в целите, методологията и подходите за оценяване.

Като подход, който е част от на цикъла на програмиране, той допринася за създаването на политики въз основа на доказателства, а, що се отнася до прилагането на интегрирания подход за равно третиране на половеите, оценката по пол е един от процесите, чрез които гледната точка на пола се интегрира в отделни секторни политики.

паритет

Концепция и цел, според която се признава еднаква стойност на жените и мъжете, чрез осигуряване видимост за еднаквото достойнство на жените и мъжете и създаване на социални организации, в които жените и мъжете на практика споделят права и отговорности, освободени са от предварително определени сфери и функции, дължащи се на предразсъдъци и стереотипи по пол, и изцяло се ползват от равенство и свобода при участието си на всяко ниво и във всяка сфера.

ment of policies that take (gender) differences into account. Gender impact assessment can be applied to legislation, policy plans, policy programmes, budgets, concrete actions, bills and reports or calls for research. Gender impact assessment methods do not have to be applied exclusively to policy in the making; they can also be applied to existing policies. They can be used in the administration as well as by external actors; in both cases, they require a considerable amount of knowledge of gender issues. The advantage of these tools lies in the fact that they draw a very accurate picture of the effects of a given policy.

gender evaluation

Evaluation applied as a method of gender mainstreaming that integrates gender equality concerns into the evaluation objectives, evaluation methodology, approaches and use.

As part of the programme-cycle approach it contributes to evidence-based policymaking, and when it comes to gender mainstreaming, evaluation is one of the policy processes through which the gender perspective is integrated and mainstreamed across sectors.

parity

Concept and a goal that aims to acknowledge the equal value of women and men, rendering visible the equal dignity of women and men and establishing social organisations in which women and men actually share rights and responsibilities, are liberated from pre-determined spaces and functions engendered by prejudices and gender stereotyping, and fully enjoy equality and freedom in their participation at every level and in every sphere.

паритетна демокрация

Концепцията за общество, съставено от жени и мъже, в което пълното и равното упражняване на гражданските права зависи от тяхното равно представителство на позиции за вземане на политически решения и в което равното или балансираното участие (40/60 процента представителство) в целия демократичен процес е принцип на демокрацията.

паритетно участие на жените и мъжете

Концепция за числово изразяване на реалното равенство между половете, често изчислявано като съотношението на стойностите за жените спрямо тези за мъжете по даден показател.

Паритетното (равно) участие/ представителство на жените и мъжете се отнася до равенство по отношение на броя и пропорциите, в които жените и мъжете, момичетата и момчетата участват/са представени. Когато се изчисляват съотношенията на мъжете спрямо жените, се използва „съотношение на половете“ вместо „паритетно участие на жените и мъжете“. В контекста на равенството между половете, равното участие/представителство на жените и мъжете има не само числово измерение, но и материално и поради това се отнася до равния принос на жените и мъжете към всяка сфера на живота, било то лична или обществена.

патриархат

Социална система на доминация на мъжете над жените.

планиране от гледна точка на социалния пол

Активен подход за планиране, който взема социалния пол като ключова променлива или критерий и който се стреми да интегрира ясно формулирани социални измерения на пола в политики или мерки.

повишаване на осведомеността по въпросите на равенството между половете

Процес, който има за цел да покаже по какъв начин съществуващите ценности и норми влияят на нашите представи за реалност, поддържат стереотипите по пол и подкрепят механизмите които (въз)произвеждат неравенства.

parity democracy

Full integration of women, on an equal footing with men, at all levels and in all areas of the workings of a democratic society, by means of multidisciplinary strategies.

gender parity

Numerical concept related to gender equality.

Gender parity concerns relative equality in terms of numbers and proportions of women and men, girls and boys, and is often calculated as the ratio of female-to-male values for a given indicator.

When males-to-females ratios are calculated instead, the label 'sex ratio' is used instead of 'gender parity'.

In the context of gender equality, gender parity refers to the equal contribution of women and men to every dimension of life, whether private or public.

patriarchy

Social system of masculine domination over women.

gender planning

Active approach to planning that takes gender as a key variable or criterion and which seeks to integrate an explicit gender dimension into policy or action.

gender awareness raising

Process that aims at showing how existing values and norms influence our picture of reality, perpetuate stereotypes and support mechanisms (re)producing inequality.

It challenges values and gender norms by explaining how they influence and limit opinions taken into consideration and decision-making. In addition, awareness raising aims at stimulating a general sensitivity to gender issues.

С него се поставят под въпрос ценностите и свързаните с половете норми, като се обяснява начинът, по който те влияят на и ограничават вземаните в предвид на мнения, както и вземането на решения. В допълнение към това повишаването на осведомеността има за цел да стимулира обща чувствителност към въпросите, свързани с равенството на половете.

подбор на пола преди раждането

Вредна практика, обуславяна от традицията на онаследяването по бащина линия в много общества, съчетана с разчитането на момчетата за осигуряване на икономическа подкрепа, гарантиране на сигурност в напреднала възраст, както и за изпълнение на погребални ритуали.

Основава се на социални норми, които поставят по-висока стойност на синовете, отколкото на дъщерите. В допълнение към това общата тенденция за намаляване на размера на семействата, която понякога се насърчава от строги политики, ограничаващи броя на децата, разрешен в едно семейство, подпомага дълбоко вкорененото предпочитание за мъжко поколение. Подборът на пола може да се извърши преди установяване на бременността (преди имплантиране), по време на бременността чрез установяване на пола преди раждане и избирателен аборт или след раждане чрез убийство на новороденото или пренебрегване на детето. Подбор на пола понякога се извършва с цел балансиране на семейството, но много по-типично е да се извърши поради систематично предпочитане на момчета.

позитивна дискриминация

В разговорния език този термин често се използва за означаване на положителни мерки или положително действие. Важно е обаче да се подчертае, че терминът "положителна дискриминация" технически няма смисъл. В съответствие с вече общата практика да се използва терминът "дискриминация" изключително за обозначаване на "произволно", "несправедливо" или "неправомерно" разграничение (разлика) в отношението. Терминът "положителна дискриминация" е терминологично противоречие защото или въпросното различие е оправдано и легитимно (защото не е произволно) и следователно не може да се нарече "дискриминация", или въпросното разграничение е неоправдано или нелегитимно (защото е произвол-

pre-natal sex selection

Harmful practice driven by the tradition of patrilineal inheritance in many societies, coupled with a reliance on boys to provide economic support, to ensure security in old age and to perform death rites.

Part of a set of social norms that place greater value on sons than daughters. In addition, a general trend towards declining family size, occasionally fostered by stringent policies restricting the number of children that people are allowed to have, is reinforcing a deeply rooted preference for male offspring. Sex selection can occur before a pregnancy is established (pre-implantation), during pregnancy through pre-natal sex detection and selective abortion, or following birth through infanticide or child neglect. Sex selection is sometimes used for family balancing purposes, but far more typically occurs because of a systematic preference for boys.

positive discrimination

See: positive action; positive measures.

In common language this term is often used to refer to positive measures or positive action. However, it is important to stress that 'positive discrimination' technically makes no sense. In accordance with the now general practice of using the term 'discrimination' exclusively to designate 'arbitrary', 'unjust' or 'illegitimate distinctions', the term 'positive discrimination' is a contradiction in terms: either the distinction in question is justified and legitimate (because it is not arbitrary) and therefore cannot be called 'discrimination', or the distinction in question is unjustified or illegitimate (because it is arbitrary) and should not be labelled 'positive'. Preferable terms are therefore positive action, positive measures and affirmation action measures.

но) и не трябва да бъде наричано “положително”. Следователно за предпочитане са термините “позитивно действие”, “позитивни мерки” и “мерки за утвърждаване”.

позитивна мярка

Действие, насочено към насърчаване на достъпа на определени групи хора, в този конкретен случай – жените, до гарантираните им права, в същата степен, както и членовете на други групи, в този случай – мъжете.

В някои случаи причината за възникване на дискриминацията се дължи на факта, че едно правило се прилага към всички без отчитане на съответните разлики. За да се коригира и предотвратява такъв вид ситуация, правителствата, работодателите и доставчиците на услуги трябва да гарантират, че предприемат стъпки за коригиране на своите правила и практики с цел отчитане на тези разлики, тоест те трябва да направят нещо, за да коригират текущите политики и мерки. Концепцията за позитивна мярка като цяло се използва в международното право като „специални мерки”. Тези мерки са описани с различни термини, но е възможно да имат и различно значение и тълкуване според различните видове национален контекст и областите на тяхната приложимост. Най-широкоизвестните термини са: утвърдителни действия или утвърдителни мерки, позитивни действия; преференциално третиране; специални мерки; специфични действия, позитивна дискриминация и положителна дискриминация.

позитивно действие/утвърдителни действия

Задължение на държавата да предприема действия, за разлика от задължението на държавата да се въздържа от предприемането на действия. Мерки, които са насочени към определена група и имат за цел да премахнат или да предотвратят дискриминацията или да компенсират неблагоприятните обстоятелства, възникнали поради съществуващите нагласи, поведени и структури. Понякога се нарича позитивна дискриминация.

позиция от гледна точка на пола

Социалното и икономическото положение на жените в обществото, в сравнение с това на мъжете, като например разлики във

positive measures

Action aimed at favouring access by members of certain categories of people, in this particular case, women, to rights which they are guaranteed, to the same extent as members of other categories, in this particular case, men.

See also: temporary special measures; specific action

In some cases, the reason that discrimination is found to occur is due to the fact that the same rule is applied to everyone without consideration of relevant differences. In order to remedy and prevent this kind of situation, governments, employers and service providers must ensure that they take steps to adjust their rules and practices to take such differences into consideration – that is, they must do something to adjust current policies and measures.

The concept of positive measures is generally referred to in international law as ‘special measures’. Such measures are described with different terms, which may also have different meaning and interpretation given to them in different national contexts and areas of their applicability. The most widely known terms are: affirmative action or affirmative measures; positive action; preferential treatment; special measures; specific action; reverse discrimination; and positive discrimination.

positive action

Positive action is one of various terms used to describe ‘positive measures’. However, positive action is also used in international human rights law to describe ‘positive state action’ (the obligation of a state to initiate action versus a state’s obligation to abstain from action). Its use can thus be ambiguous in that it is not confined to meaning positive measures in the area of gender equality.

gender position

Women’s social and economic standing in society relative to men, such as female/male disparities in wages and employment opportunities, unequal representation in the political process, unequal ownership of land and property, and vulnerability to violence (i.e. strategic gender need/interests).

възнагражденията и възможностите за заетост между жените и мъжете, неравнопоставено участие в политическите процеси, разлики в дела на жените и мъжете, които притежават собствени земя и имущество, уязвимост на насилие (т.е. стратегически нужди/интереси по отношение на половете).

пол

Биологичните и физиологични особености, които отличават човешките същества като женски и мъжки индивиди.

Тези биологични характеристики не винаги са взаимноизключващи се, тъй като има индивид, който притежават характеристики и на двата пола.

пол и развитие

Подход, акцентиращ върху социално изградената основа за различията и неравенствата по пол, който подчертава нуждата от оспорване на съществуващите роли по пол и съответните отношения, изградени на тях и признаване на приноса на жените и мъжете към развитието.

полза

Икономически, социални, политически и психологически ползи от използването на ресурси, включително удовлетворяването както на практически нужди (храна, жилищно настаняване и др.), така и на стратегически интереси (образование и обучение, политическа власт и др.).

политики на преразпределяне по отношение на половете

Политики, имащи за цел да преобразуват съществуващото разпределение на ресурсите и отговорностите така, че да се създадат по-равнопоставени отношения между жените и мъжете.

полова идентичност

Всеки човек дълбоко изпитва и индивидуално изживява своя пол, който може да съответства или не на пола му по рождение, включително личното му усещане за тялото (което може да включва, ако бъде избрано свободно, промяна на външния вид на тялото или

sex

Biological and physiological characteristics that define humans as female or male.

These sets of biological characteristics are not mutually exclusive, as there are individuals who possess both, but these characteristics tend to differentiate humans as females or males.

gender and development

Approach focussing on the socially constructed basis of differences and unequal relations between women and men, emphasising the need to challenge existing gender roles and relations and recognises women's and men's contribution to development.

benefits

Economic, social, political and psychological returns from the utilisation of resources, including the satisfaction of both practical needs (food, housing, etc.) and strategic interests (education and training, political power, etc.).

gender redistributive policies

Policy aiming to transform the existing distribution of resources and responsibilities in order to create a more equal relationship between women and men.

gender identity

Each person's deeply felt internal and individual experience of gender, which may or may not correspond to the sex assigned at birth, including the personal sense of the body (which may involve, if freely chosen, modification of bodily appearance or function by medical, surgical or other means) and other expressions of gender, including dress, speech and mannerisms.

неговите функции чрез медицински, хирургически или други средства), както и изразяването на пола, включително обличане, начин на говорене и маниери.

полова социализация

Процес, в който хората научават за културата на поведението, свързани с концепциите за женственост и мъжественост.

помагащи съпрузи

Съпрузите, които обикновено са самостоятелно заети лица или работят на свободна практика, имат съществен принос към семейната икономическа дейност, но често не получават пряко заплащане за своя труд и не се ползват от социалната защита.

правна помощ

Помощ, предоставяна от държавата на лица, които не разполагат с достатъчно финансови средства, за да се защитават в съда или, за да започнат съдебно производство.

Определена по този начин, правната помощ се отнася главно до правно представителство в съда. Тя, обаче, може да се отнася и до правни съвети: не е задължително всеки, който среща правен проблем, да отнася въпроса до съда. Правната помощ и правният съвет често са ключов елемент за гарантиране на икономически достъп до правосъдие и правото на справедлива защита, по-специално за жените, жертви на домашно насилие и жените от групи в неравностойно положение, като например жените мигрантки.

правно регулиране на непълно работно време

Въвеждане на правила, които определят обхвата и използването на непълното работно време, насочени към предотвратяване на всяка форма на дискриминация спрямо работещите на непълно работно време, подобряване качеството на работата на непълно работно време и спомагане развитието на работата на непълно работно време като възможност за избор.

gender socialisation

Process by which individuals learn the cultural behaviours associated with the concepts of femininity or masculinity.

assisting spouses

Spouses of people who are engaged in work usually of a self-employed or independent nature, where the spouse is an important contributor to the work but does not necessarily receive direct remuneration for it, and is often not entitled to social protection benefits.

legal aid

Assistance provided by the state to persons who do not have sufficient financial means to defend themselves in court (or to bring judicial proceedings).

See also: equal access to justice of women and men; victim; survivor

Thus defined, legal aid is mainly concerned with legal representation in court. However, legal aid may also be concerned with legal advice: not everyone who encounters a legal problem will necessarily take the matter to court.

Legal aid and legal advice are often a crucial element in guaranteeing economic access to justice and the right to fair remedy, in particular to women victims of domestic violence and women from disadvantaged groups, such as migrant women.

regulation of part-time work

Introduction of rules that govern the scope and use of part-time work, aimed at preventing any form of discrimination against part-time workers, improving the quality of part-time work and facilitating the development of part-time work as a choice.

праг на паритета

Постигане на целта за равното участие на жените и мъжете, като за цел на равенство се счита 50/50 процентно участие жени/мъже.

Минималният дял от 40 % участие на жените или мъжете се счита от Съвета на Европа за праг на равенство.

практически нужди на жените от гледна точка на пола

Нуждите, които жените идентифицират във връзка със социално приетите им роли в обществото.

Практическите нужди, свързани с пола, макар че произлизат от разгелението на труда по пол и са резултат от подчинената позиция на жените в обществото, не ги оспорват. Тези нужди са една непосредствената необходимост, идентифицирана в рамките на специфичен контекст. Те са от практическо естество и често произлизат от неадекватни условия на живот, като например лошо водоснабдяване, здравеопазване, липса на възможности за заетост.

предприемаческа дейност на жените

Кариерна възможност за жени от всички възрасти, която включва поемането и извършването на специфична дейност, свързана с управлението на предприятие.

Макар че в Европа има повече жени, отколкото мъже, жените предприемачи представляват едва една трета от самостоятелно наетите лица в ЕС. Има и някои допълнителни фактори (като например съвместяване на бизнеса и семейството), които правят предприемачеството по-малко привлекателна възможност за жените, отколкото за мъжете. При създаване и управляване на бизнес жените срещат също предизвикателства, като например достъп до финансиране, до информация, обучение и до мрежи за бизнес цели.

прегразсъдъци

Нагласа или чувство - било то положително или отрицателно, независимо дали са осъзнати или не - които лице може да има към членове на други групи, които могат да се основават на предварително създадени идеи и да са повлияни от елементи като пол, раса, класа, лични характеристики или други фактори.

parity threshold

Achieving the goal of equal participation of women and men, a 50/50 participation rate is generally considered as the parity objective.

See also: parity

A minimum participation rate of 40 % for both women and men is considered by the Council of Europe as the parity threshold.

practical gender needs of women (PGNs)

Needs women identify in their socially accepted roles in society.

Practical gender needs do not challenge, although they arise out of, gender divisions of labour and women's subordinate position in society. These needs are a response to immediate perceived necessity, identified within a specific context. They are practical in nature and often stem from inadequacies in living conditions such as water provision, healthcare and employment.

women's entrepreneurship

Career option for women of all ages, involving taking up and performing the specific activity of running an enterprise.

Even though there are more women than men in Europe, women entrepreneurs represent only a third of the self-employed in the EU. There are some additional factors (such as reconciling business and family) that make entrepreneurship a less attractive option for women than for men. When establishing and running a business, women also face challenges such as access to finance, access to information, training, and access to networks for business purposes.

prejudices

Attitudes and feelings – whether positive or negative and whether conscious or non-conscious – that people have about members of other groups, which may be based on preconceived ideas and influenced by elements such as gender, race, class, personal characteristics or other factors.

предразсъдъци по отношение на пола

Предубедени действия или мисли въз основа на възприятието, че жените не са равни на мъжете от гледна точка на правата и достойнството.

предубеждения по отношение на пола при събирането на данни

Отчитане в недостатъчна степен или погрешно отчитане на демографски, социални или икономически характеристики, свързани с единия от половете.

Някои примери за предубеждения по отношение на пола при събирането на данни са: отчитане в недостатъчна степен на икономическата активност на жените; погрешно отчитане на броя на момичета, брой раждания и смърт на момичета; или отчитане в недостатъчна степен на насилието срещу жените.

прекъсване на трудовата дейност

Важен механизъм, който дава възможност за съвместяване на професионалния, личния и семейния живот.

Прекъсванията на трудовата дейност по майчинство са свързани със следното: законите за сигурност на заетостта, които забраняват освобождаването от работа по време на бременност; отпуск по майчинство, родителски отпуск или отпуск по бащинство; период на по-гъвкаво работно време след връщане на работа; и гарантиране на правото на възстановяване на същото работно място или на еквивалентно работно място със същото заплащане.

преследване

Преследващият търси близостта на жертвата като сериозно накарнява начина ѝ на живот и пряко или практически причинява страдания, пробужда страх или нанася вреда на лицето, което е обект на преследването му. Това може да се случи по-специално чрез опит за установяване на контакт на всяка цена, злоупотреба с личните данни на жертвата, с цел поръчка на стоки или услуги, или използване на трето лице за установяване на контакт, заплашване на жертвата или на нейно близко лице.

gender bias

Prejudiced actions or thoughts based on the gender-based perception that women are not equal to men in rights and dignity.

sex bias in data collection

Underreporting or misreporting of demographic, social or economic characteristics associated with one of the sexes.

Some examples of sex bias in data collected are: underreporting of women's economic activity; undercounting of girls, their births or their deaths; or underreporting of violence against women.

career breaks

Important mechanism in terms of enabling reconciliation of work, private and family life.

Maternity-related career breaks are connected to the following: employment security laws prohibiting dismissal during pregnancy; maternity, parental and paternity leave; a period of more flexible working time after the return to work; and ensuring the right to reinstatement in the same job or an equivalent one with the same pay.

stalking

Seeking the proximity of the victim with serious detriment to the person's lifestyle and arousing, indirectly, directly or virtually, distress, fear or harm in the targeted person. This can be done in particular by trying to establish contact by any means, misusing the victim's personal data for the purpose of ordering goods or services or causing third persons to make contact, threatening the victim or someone close to the victim.

престъпления на честта

Акт на насилие, който се извършва предимно, макар и не изключително срещу момичета и жени, защото членовете на семействата им считат, че определено предполагаемо, допускано или реално тяхно поведение, ще опетни честта на семейството или на общността.

Такова поведение може да е свързано със: сексуални връзки преди брака, отказ за сключване на уреден брак, сключването на брак без съгласието на родителите, извършване на прелюбодеяние, искане за развод, стил на обличане, който се счита за неприемлив в общността, работа извън дома или като цяло неспазване на стереотипните роли по пол. Така наречените престъпления на честта може да се извършват и срещу жени и момичета, защото те са станали жертва на сексуално насилие, например изнасилване. Тази категория престъпления включва убийство (така нареченото „убийство на честта“) и често се извършва от съпруг, жена или мъж роднина или член на общността на жертвата. Вместо да се считат за престъпления срещу жените, така наречените престъпления на честта често се възприемат от общността като средство за запазване и/или възстановяване на целостта на културните норми, традиции, обичаите или религията, накърнени в резултат на предполагаемите нарушения.

претенции за ресурси

В икономиката на развитието особено значение има разграничението между преки или непреки права, наричани още претенции. То подчертава възможната зависимост на някои участници от прехвърлянето на ресурси от трети лица или от държавата, както и ролята на политиката за промяна на правата. Свързаното разграничение между първостепенни и второстепенни претенции (...) е от специално значение в случаите, когато е възможно икономическите реформи да променят правата и прехвърлянията и по този начин да оказват различно въздействие върху мъжете и жените.

преференциално третиране

Третирането на един човек или група хора по начин, който може да донесе повече ползи, достъп, права и възможности или статус, в сравнение с друг човек или група от хора.

crimes committed in the name of so-called honour

Acts of violence that are disproportionately, though not exclusively, committed against girls and women, because family members consider that certain suspected, perceived or actual behaviour will bring dishonour to the family or community.

Such behaviours include entering into sexual relations before marriage, refusing to agree to an arranged marriage, entering into a marriage without parental consent, committing adultery, seeking divorce, dressing in a way that is viewed as unacceptable to the community, working outside the home or generally failing to conform to stereotyped gender roles. Crimes in the name of so-called honour may also be committed against girls and women because they have been victims of sexual violence, such as rape.

These crimes include murder (killing in the name of so-called honour) and are frequently committed by a spouse, a female or male relative or a member of the victim's community. Rather than being viewed as criminal acts against women, crimes committed in the name of so-called honour are often sanctioned by the community as a means to preserve and/or restore the integrity of its cultural, traditional, customary or religious norms following alleged transgressions.

claims to resources

In development economics, the distinction as to whether entitlements (also known as claims) are direct or indirect is particularly important. It highlights the possible dependence of some actors on resource transfers from others or from the state, and the role of policy in changing entitlements. The related distinction between primary and secondary claims is of special importance in contexts where economic reform may be modifying entitlements and transfers, and in so doing producing a differential impact on women and men.

preferential treatment

Treatment of one individual or group of individuals in a manner that is likely to lead to greater benefits, access, rights, opportunities or status than those of another individual or group of individuals.

Преференциалното третиране по отношение на жените и мъжете налага приемането на специфични мерки, които не се считат за дискриминационни, и включващи изрични ползи (преференции) за единия от половете. Такива мерки са предназначени за преодоляване на ситуациите на неблагоприятно положение и премахване на пречките пред равенството между половете. Съдът на Европейския съюз, в дело Kalanke, използва термините „автоматични“ приоритети и „абсолютни и безусловни“ приоритети.

признаване и остойностяване на неплатения труд

Количествено измерване, включително чрез оценяване и отразяване на стойността на незаплатения труд, който е извън националните сметки в сателитни сметки (по системата за национални сметки на ООН) като домакински труд, грижи за децата и други зависими членове на семейството, приготвяне на храна за семейството, ангажираност с обществен и друг доброволен труд.

принудителен брак

Умишлено принуждаване на възрастен или дете да сключи брак, без лично изразяване на пълното му, информирано и свободно съгласие. Такъв брак включва наред с другото ранен брак; уреден брак, сключен без съгласието на страните; договорени бракове с цел заобикаляне на законите в областта на имиграцията, т.е. без реално намерение за брак; принудителни бракове, използвани от въоръжени групи по време на конфликт, или като средство за момиче да избяга от бедност в резултат на конфликт; както и брак, в който на една от страните не е разрешено да напусне или да го прекрати. Принудителният брак в най-крайната си форма може да включва заплашително поведение, отвличане, гържане в плен, физическо насилие, изнасилване, а в някои случаи и убийство. Принудителният брак е форма на насилие срещу жените и момичетата и вредна практика, която често води до това жените и момичетата да не разполагат с лична и икономическа независимост, до опити да избягат или до самоzapалване или самоубийство, за да избегнат или избягат от брака. Конвенцията на Съвета на Европа относно предотвратяването и борбата с насилието срещу жените и домашното насилие също криминализира подмамването в чужбина с цел принуждаване на това лице против волята ѝ/му да сключи брак в чужбина.

Preferential treatment as regards women and men requires the adoption of specific measures not considered discriminatory and involving explicit benefits (preferences) for one of the sexes. Such measures are intended to address disadvantaged situations and remove barriers to gender equality. The Court of Justice of the European Union, in the Kalanke case, used the terms 'automatic' priorities and 'absolute and unconditional' priorities.

recognition and valuation of unpaid work

Measurement, in quantitative terms, including by assessing and reflecting its value in satellite accounts, of unremunerated work that is outside the scope of national accounts (UN system of national accounts), such as domestic work, caring for children and other dependents, preparing food for the family, community and other voluntary work.

forced marriage

Forced marriage is a form of violence against women that entails serious violations of fundamental rights, and in particular of women's and girls' rights to physical integrity, physical and mental health, sexual and reproductive health, education, private life, freedom and autonomy. Men and boys who are victims of forced marriage face many similar violations of their rights. Neither culture, custom, religion, tradition nor so-called "honour" can justify such violations. The defining characteristic of forced marriage is the lack of consent of at least one of the two parties. A marriage in which (at least) one of the parties is not free to put an end to the marriage or to leave his or her spouse is also a forced marriage

Forced marriages may be a means of escaping poverty, especially following armed conflicts; they may take the form of exchange or trade-off marriages, alliances agreed between families in order to guarantee property rights or for immigration purposes, forcing a victim of rape to marry the perpetrator, levirate marriage or servile marriage (the aim of which is exploitation).

принудителна проституция

Форма на робство, несъвместима с човешкото достойнство и основните права на човека.

Тя е неразривно свързана с неравенството между половете в обществото и оказва въздействие върху статута на жените и мъжете и възприемането на техните взаимоотношения и сексуалност.

приют за жени

Специализирана услуга, предоставяща безопасно настаняване и подкрепа на жени, жертви на насилие, и на техните деца.

Приютите или убежищата за жени, наред с националните горещи телефонни линии за жени, са едни от най-важните специализирани услуги за подкрепа за жените, жертва на насилие, и за техните деца. Те не само предоставят безопасно и спешно настаняване, където жените и техните деца могат да намерят убежище от насилие, но и дългосрочна подкрепа в помощ на жертвите да изградят наново самостоятелен живот без насилие. Броят на местата в приютите за жени се определя главно от броя легла в приютите, макар че в някои държави, където пространството на приюта включва определен брой или процент легла за жените и децата, се отчитат само леглата, разпределени за жените. Обяснителният доклад на Конвенцията на Съвета на Европа за предотвратяване и борба с насилието срещу жените и домашното насилие (Истанбулската конвенция) съдържа препоръки, според които държавите следва да предоставят най-малко място за една жена в приют на всеки 10 000 жители (за настаняване на жена и нейните деца).

проактивна мярка

Мярка за насърчаване или постигане на равенство между половете, която е характерна с това, че е далновидна, предприема се от публичните органи и работодателите по тяхна инициатива, а не просто в отговор на оплаквания и вече възникнали проблеми.

Такива мерки са проактивни, поради това, че имат за цел промяна на съществуващите практики, подробно проучване на бъдещите практики от гледна точка на тяхното въздействие върху жените и мъжете или прилагане на изрични политики за развитие на равенството между половете.

forced prostitution

Form of slavery incompatible with human dignity and fundamental human rights.

It is intrinsically linked to gender inequality in society and has an impact on the status of women and men and the perception of their mutual relations and sexuality.

women's shelter

specialised service providing safe accommodation and support for women who are victims of violence, and for their children

Women's shelters or refuges are, along with national women's helplines, some of the most vital specialised support services for women victims of violence and for their children. They not only provide safe and emergency accommodation where women and their children can seek refuge from violence, but also long-term support to enable victims to rebuild violence-free and empowered lives.

The number of shelter places in women's shelters is mostly defined as the number of shelter beds, although in some countries, where shelter spaces include a specific number or percentage of beds for women and children, only the beds allocated to women are counted.

The Explanatory Report of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) contains recommendations that states should provide a minimum of one woman's shelter space per every 10 000 inhabitants (for the accommodation of a woman and her children).

proactive measures

Many types of measures to promote or achieve gender equality that are alternatives to a complaints-led model in being forward-looking requiring from bodies, such as public authorities and employers, to take the initiative rather than merely respond to complaints.

Such measures are proactive in that they aim to change existing practices, scrutinise future practices in terms of their impact on women, or implement express policies to further gender equality.

проверка от гледна точка на пола

Проверка на всяко предложение за политика с оглед избягването на всяка потенциална дискриминация по пол и насърчаването на равнопоставеността на половете.

производни права

Права на отделно лице, особено за получаване на социални помощи или жилище, които възникват и зависят от неговите/нейните взаимоотношения с друго лице, обикновено поради родителство, брак или съжителство.

Производните права могат да бъдат ключов въпрос в случая на раздяла или развод: за тази цел някои държави са въвели разпоредби относно разделянето на пенсионните права. Наследствените пенсии също са важен ресурс за жените, чиято продължителност на живота е по-висока от тази на мъжете, и които е възможно да са напуснали работа, за да полагат грижи, и следователно не могат да изпълнят изискванията за получаване на пенсия въз основа на собствените си права.

промяна на пола

Медицински мерки, които могат, но не е задължително да бъдат психологически, ендокринологични и хирургически лечения, насочени към привеждане на външния вид на дадено лице в съответствие с неговата полава идентичност.

Такива мерки могат да са психологическа консултация, хормонално-заместителна терапия, операция за промяна на пола (като например операция на лицето, на гърдите, различни видове генитални операции или хистеректомия), стерилизация (която води до безплодие), премахване на окосмяване и обучение за промяна на гласа. Не всяко трансполово лице желае или може да се подложи на всички или някоя от тези мерки.

проучвания в областта на равенството между половете

Академичен, обикновено интердисциплинарен подход за анализ на положението на жените и мъжете и социалните отношения между половете, както и социалното измерение на пола във всички други дисциплини.

gender proofing

Check carried out on any policy proposal to ensure that any potential gender discriminatory effects arising from that policy have been avoided and that gender equality is promoted.

derived rights

Rights, notably social security benefits or residence, are the rights that accrue to an individual but which originate from and depend on her or his relationship with another person, usually a relationship of parenthood, marriage or cohabitation.

Derived rights can be a crucial issue in the case of separation or divorce: to this end, some countries have introduced provisions on the splitting of pension rights. Survivors' pensions are also an important resource for women, who have a higher life expectancy than men, and who may have given up their job to provide care and are therefore unable to qualify for pensions in their own right.

gender reassignment

Set of medical measures that can, but do not have to, include psychological, endocrinological and surgical treatments aimed at aligning a person's physical appearance with their gender identity.

See also: transgender

It might include psychological consultation, cross-hormonal treatment, sex or gender reassignment surgery (GRS) (such as facial surgery, chest/breast surgery, different kinds of genital surgery, or a hysterectomy), sterilisation (leading to infertility), hair removal and voice training. Not every transgender person wishes for, or is able to undergo, all or any of these measures.

gender studies

Academic, usually interdisciplinary, approach to the analysis of the situations of women and men and gender relations, as well as the gender dimension of all other disciplines.

проучвания за мъжете

Проучвания, основани на идеите на мъжките движения и на общата им цел, споделяна с феминистите, за създаване на партньорство в рамката за равенство между половете от 70-те години на ХХ век и оспорване на приетите понятия за мъжественост и женственост.

професионална сегрегация, основана на пола

Реално доминиране или по-висок спрямо очаквания дял на представителите на единия пол в дадена професия.

Например, понеже има тенденция жените да бъдат недостатъчно представени най-общо казано сред заетото население, е възможно очакваният дял на жените в една професия да бъде по-нисък, отколкото този на мъжете във всички професии. На практика разглеждането на сегрегацията по пол в общо изражение може да бъде проблематично, понеже основната причина жените да бъдат по-малко от 50 % от заетата работна сила е разделението на домашния труд по пол и непропорционалният дял на жените, извършващи неплатени грижи и домашен труд. Следователно едно разумно отпращане очакване за равенството между половете е да се измери сегрегацията чрез измерване на това дали единият, или другият пол е в по-голяма степен на дадена позиция или работно място (в абсолютно изражение).

пряка дискриминация

Дискриминация, при която едно лице се третира по-малко благоприятно на основания като пол, възраст, националност, раса, етническа принадлежност, религия или вяра, здравословно състояние, увреждане, сексуална ориентация или полова идентичност, отколкото се третира, третирано е или би било третирано друго лице в сходна ситуация.

Макар че това определение предполага, че третираното по-малко благоприятно начин лице следва да бъде сравнено с друго лице, което е в сходна ситуация, практиката на Съда на ЕС (съставена от решения на Съда на Европейския съюз) сочи, че когато лице е поставено в неблагоприятна ситуация поради това, че е жена или мъж, това представлява дискриминация и не се изисква понятието

men's studies

Studies grounded in men's movements and the common goal, shared with feminists, of creating a partnership in the gender framework of the 1970s and challenging accepted notions of masculinity and femininity.

Yet feminist and men's studies did not always share common epistemological concerns, as there was a constant possibility of co-optation and misuse of feminist knowledge. In the 1990s the renewed hegemonic masculinity was integrated into men's studies, and today the epistemic background is still not without ambivalence, which is a sign of the transition of 'masculinities', and also a distancing from the latter in queer studies.

occupational gender segregation

Actual dominance of one sex in a particular occupation or the higher share of one sex relative to the expected share.

See also: vertical segregation; horizontal segregation

For example, as women tend to be underrepresented at an aggregate level among the employed population, their expected share in a single occupation could be lower than that of men if they were distributed in the same way as men across all occupations. In practice, conceiving gender segregation in relative terms can be problematic, as the main reason why women tend to account for less than 50 % of the employed workforce is the gender division of domestic labour and women's disproportionate share of unpaid care and domestic work. Thus, a reasonable starting expectation for gender equality is to measure segregation by measuring whether one sex or the other is in the majority in an occupation or workplace (using absolute terms).

direct discrimination

Discrimination where one person is treated less favourably on grounds such as sex and gender, age, nationality, race, ethnicity, religion or belief, health, disability, sexual orientation or gender identity, than another person is, has been or would be treated in a comparable situation.

See also: indirect discrimination

Though this definition suggests that a person who is treated less favourably should be compared to another person who is in a comparable situation, European case law (made up of judgments by the Court of Justice of the European Union) indicates that when a person has been put at a disadvantage

за сходна ситуация. По-малко благоприятното третиране на жена на основание бременност или отпусък по майчинство представлява пряка дискриминация срещу жените.

пряко насилие над жени

Всички форми на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физическа, сексуална или психологическа вреда или страдание на жени, включително заплахи за подобни актове, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния им живот.

психологическо нападение

Нападение, което може да варира от заплахи за насилие и телесна повреда до емоционално насилие и контрол въз основа на широк набор от словесни атаки, унижения или емоционално пренебрегване, които следват модел на оказващо принуда поведение спрямо жената – жертва.

Изолирането на жертвата от извършителя и използването на децата, с цел контрол или наказване на жертвата (т.е. физическо или сексуално нападение над децата или принуждаването им да стават свидетели на насилие към тяхната майка) са също примери за психологическо насилие.

психологическо насилие

Всяко умишлено поведение, което сериозно накърнява психологическата неприкосновеност на друго лице чрез принуждаване или заплахи.

Статистическо определение: Всяко действие, което причинява психологическа вреда на индивида. Психологическото насилие може да бъде под формата например на принуда, клевета, словесна обida или тормоз.

До голяма степен то се характеризира с модел на насилствено поведение, проявявано с времето – в рамките на семейството или извън него. То не само засяга психологическото здраве на лицата и техните социални контакти, но и ги лишава от възможности за бъдещо лично, социално и икономическо развитие. Примерите за психологическо насилие включват действия, като например изолация от останалите, вербална агресия, заплахи, сплашване, контрол, тормоз или преследване, обиди, унижения и клевети.

for being a woman or man, this constitutes discrimination and the notion of a comparable situation is not required.

Less favourable treatment of a woman on grounds of pregnancy or maternity leave is direct discrimination against women.

direct violence against women

All acts of gender-based violence that result in, or are likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to an individual, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or private life.

psychological assault

Assault, which can range from threats of violence and bodily harm to emotional abuse and control based on a wide range of verbal attacks, humiliation or emotional neglect, which follow a pattern of coercive behaviour towards the female victim. The isolation of the victim from the perpetrator and the use of children to control or punish the victim (i.e. physical or sexual assault on children or forcing them to become witnessing violence towards their mother) are also examples of psychological abuse.

psychological violence

definition:

Any intentional conduct that seriously impairs another person's psychological integrity through coercion or threats.

Statistical definition:

Any act which causes psychological harm to an individual. Psychological violence can take the form of, for example, coercion, defamation, verbal insult or harassment.

Its significant characteristic is an abusive pattern of behaviour occurring over time – within or outside the family.

It not only affects individuals' mental health and their social networks, but also deprives them of opportunities for future personal, social and economic development. Examples of psychological violence include acts such as isolation from others, verbal aggression, threats, intimidation, control, harassment or stalking, insults, humiliation and defamation.

работа по полагането на грижи

Работа, свързана с полагането на грижи за физическите, психологическите и емоционалните нужди и нуждите, свързани с развитието, на един човек или повече хора.

Получателите на грижи като цяло са бебетата, децата в ученическа възраст, хора със заболяване или увреждане и възрастните хора. Предоставящите грижи, обикновено са публични и частни здравни заведения, социални работници, които предоставят услуги, регулирани от държавата, социални работници от публичния сектор, частни или държавни агенции, които предоставят услуги, свързани с грижи, предприятия, действащи към работодатели, доброволчески организации, или организации, създадени в общността, организации и мрежи, свързани с различни вероизповедания, както и роднини и приятели. Работата по полагането на грижи е организирана различно и има различни особености, в зависимост от вида на доставчиците и от получателите.

равен достъп до правосъдие за жените и мъжете

Право на лица и групи да получават бърз, ефективен и справедлив отговор в защита на техните права, при предотвратяването или разрешаването на спорове и контрола над злоупотребата с власт, чрез прозрачен и ефективен процес, провеждан въз основа на равенството, в който са налице достъпни и отчетни механизми.

Съгласно международното право държавите са длъжни да осигурят достъп до правосъдие. Достъпът на жените до правосъдие е правна и конституционна норма, която гарантира правата на жените. Ако обаче жените нямат образование, не са осведомени за правата си и нямат правомощия за вземане на решения, те често не могат да упражняват своите права, да получат правна помощ или да завеждат съдебно дело. В процедурен смисъл, достъпът до правосъдие означава да се предостави на лицата, желаещи да се възползват от своите безусловни права, следното: подходяща и разбираема информация относно обхвата на тези права и начина за получаване на достъп до тях; непосредствено достъпна инфраструктура – и във формален, и в практически смисъл – за получаване на тази информация, а след това и предприемане на действия във връзка с нея; качеството на функционирането на тази инфраструктура на

care work

Work of looking after the physical, psychological, emotional and developmental needs of one or more other people.

Care recipients are generally identified as infants, school-age children, people who are ill, persons with a disability, and elderly people.

Care providers typically include public and private health services, state-regulated or public-sector social workers, public or private care-provider agencies, enterprises of employment, voluntary and community organisations, faith-based organisations or networks, and relatives and friends. Different settings and modalities of care work apply to each of these categories.

equal access to justice for women and men

Right of individuals and groups to obtain a quick, effective and fair response to protect their rights, prevent or solve disputes and control the abuse of power through a transparent and efficient process, in which mechanisms are available, affordable and accountable, and conducted on the basis of equality.

States have obligations under international law to ensure access to justice. Women's access to justice is a legal and constitutional framework that guarantees women's rights, but without education, awareness of rights and decision-making power, women are often unable to claim their rights, obtain legal aid or go to court.

In a procedural sense, access to justice means providing those seeking to secure their vested rights with the following: appropriate and understandable information about the scope of these rights and how to access them; a readily accessible infrastructure – in both the formal and practical sense – for acquiring this information and then acting upon it; the quality of the functioning of this infrastructure in practice; and the confidence in the utility and integrity of the infrastructure. To avoid secondary victimisation and stigmatisation of women during legal proceedings, a gender-sensitive approach is required.

A substantive aspect of justice focuses on ensuring that legal and judicial outcomes are themselves 'just and equitable'.

практика; доверието в полезността и целостта на инфраструктурата. За да се избегне вторично виктимизиране и стигматизация на жените по време на съдебни производства, е необходим чувствителен по отношение на половете подход. Един от материалноправните аспекти на правосъдието е съсредоточен върху гарантирането, че самите правни и съдебни резултати са „справедливи и безпристрастни“.

равен достъп до ресурси за жените и мъжете

Концепция, която предполага, че и жените, и мъжете имат равен достъп до, ползват се от и получават всички специфични ресурси (материални, финансови, човешки, социални, политически и др.).

равенство в резултатите

Постигане на равенство в по-широк смисъл, ориентирано към резултатите и преразпределението, въз основа на идеята, че равенството във възможностите и равното третиране може да са недостатъчни за компенсиране на потисничество и неравностойно положение на жените от историческото минало.

В някои случаи равните възможности всъщност може да имат отрицателно въздействие върху благосъстоянието на жените, ако влаганата от жените енергия и време, за да се възползват от тях, не води до резултати. За да се гарантира, че намесите за развитие водят до равенство в резултатите за жените и мъжете, е необходимо те да бъдат изготвени въз основа на анализ на половете. Следователно „равно“ третиране не означава „еднакво“ третиране, а предполага, че лицата, които се намират в подобни ситуации, следва да се третират по подобен начин, а лицата, които се намират в различни обстоятелства, следва да се третират по различен начин. Равенството в резултатите налага създаването на стимулираща социална среда чрез преодоляване на идеологическите и културните конструкции, които създават йерархии в рамките на отношенията между половете. Положителните мерки са доказано необходими мерки за гарантиране на равенство в резултатите.

equal access to resources for women and men

Concept implying that both women and men have equal access to, use of and benefit from all specific resources (material, financial, human, social, political, etc.).

equality of outcome

Achievement of equality in the broader, more results-oriented, redistributive sense, based on the insight that equality of opportunity and equal treatment may not be enough to redress the historical oppression and disadvantage of women.

See also: substantive gender equality

In some cases, equal opportunities can actually have a negative impact on women's well-being, if women expend time and energy to take advantage of them with no result.

In order to ensure that development interventions result in equality of outcome for women and men, it is necessary to design them on the basis of gender analysis. 'Equal' treatment therefore does not mean 'the same' treatment, but implies that persons who are in situations which are alike should be treated alike, and that persons who are in different circumstances should be treated differently.

Equality of outcome or results requires the creation of an enabling social environment by addressing the ideology and cultural constructs that create hierarchies within gender relations. Positive measures have been proved as a necessary measure to guarantee equality of outcome.

The equality of outcome approach is sometimes also referred to as 'equality of results' and 'substantive equality'.

равни възможности за жените и мъжете

Липсата на пречки въз основа на пола за участие в икономическия, политическия и обществения живот.

Такива пречки често са косвени, трудни за разпознаване, породени и поддържани от структурни явления и социални представи, които са доказано устойчиви на промяна. Равните възможности като един аспект от целите в областта на равенството между половете се основават на обосновката, че е необходим цял набор от стратегии, действия и мерки за преодоляване на дълбоко вкоренените и устойчиви неравенства.

равно заплащане за равностоен труд

Равно заплащане за равностоен труд, без дискриминация на основата на пола или семейното положение по отношение на всички аспекти на заплащането и на условията на възнаграждението.

Тъй като схемите за заплащане и системите за класификация на професиите могат да бъдат пристрастни, има тенденция извършваната от повечето жени работа да се класифицира на по-ниски равнища.

равно споделяне на домашните отговорности

Жените и мъжете споделят по равно задачите, свързани с полагането на грижи в семейството, както и цялата домакинска работа. Равното споделяне на домакинските отговорности е изискване и цел за постигането на реалното равенство между половете.

равно третиране на жените и мъжете

Липса на пряка или косвена дискриминация въз основа на пола, включително по-малко благоприятно третиране на жените, например на основание бременност или майчинство.

По-благоприятните разпоредби относно защитата на бременните жени и майките, както и насърчителните мерки, насочени към постигане на реално равенство между половете, не противоречат на принципа на равно третиране.

equal opportunities for women and men

Absence of barriers to economic, political and social participation on grounds of sex and gender.

See also: gender equality

Such barriers are often indirect, difficult to discern and caused and maintained by structural phenomena and social representations that have proved particularly resistant to change. Equal opportunities as one of a set of gender equality objectives is founded on the rationale that a whole range of strategies, actions and measures are necessary to redress deep-rooted and persistent inequalities.

equal pay for work of equal value

Equal pay for work to which equal value is attributed, without discrimination on grounds of sex or marital status, with regard to all aspects of pay and conditions of remuneration.

See also: gender pay gap

Because pay structures and job classification systems can be biased, the jobs done by most women tend to be classified at lower levels.

equal sharing of domestic responsibilities

Women and men equally sharing care tasks in the family as well as tasks relating to all aspects of household work.

Equal sharing of domestic responsibilities is a requirement to achieve substantive gender equality and a goal in itself.

equal treatment of women and men

A state of no direct or indirect discrimination based on sex and gender, including less favourable treatment of women for reasons of pregnancy and maternity.

See also: direct discrimination; indirect discrimination

More favourable provisions concerning the protection of women as regards pregnancy and maternity, and positive measures that aim to achieve substantive gender equality, are not contrary to the principle of equal treatment.

равнопоставеност на половете

Равни права, отговорности и възможности на жените и мъжете и момичетата и момчетата.

Равенството не означава жените и мъжете да са еднакви, а правата, отговорностите и възможностите на жените и мъжете да не зависят от това дали са родени от женски или от мъжки пол. Равнопоставеността на половете предполага, че се отчитат интересите, нуждите и приоритетите и на жените, и на мъжете, с което се признава разнообразието на различните групи жени и мъже. Равенството между половете не е въпрос на жените, а следва да засяга и изцяло ангажира и мъжете, както и жените. Равенството между жените и мъжете се счита както за въпрос, свързан с правата на човека, така и като предпоставка или показател за устойчиво развитие, съсредоточено върху хората, и демокрацията.

равноправие на половете

Гарантиране на справедливостта в разпределението на придобивките и отговорностите между жените и мъжете.

Концепцията на равноправието признава, че жените и мъжете имат различни нужди и правомощия и че тези различия следва да се откриват и преодоляват по начин, чрез който се коригира дисбалансът между половете. Това може да включва равно третиране или третиране, което е различно, но считано за еквивалентно от гледна точка на права, придобивки, задължения и възможности. Макар че често се използват взаимозаменяемо, равенството и равноправието са две много различни понятия. Докато в международните договори относно правата на човека се използва „равенство“, в други сектори се използва често терминът „равноправие“. Терминът „равноправие на половете“ понякога се използва по начин, който поддържа стереотипите относно ролята на жените в обществото, като предполага, че жените следва да се третират „справедливо“ в съответствие с ролята, които те изпълняват. Това разбиране крие рискове, свързани с поддържането на отношения на неравенство между половете и укрепване на стереотипи относно половете, които са в ущърб на жените. Следователно терминът следва да се използва с внимание, за да се гарантира, че не служи за прикриване на нежелание да се говори по-открито относно дискриминацията и неравенството.

gender equality

Equal rights, responsibilities and opportunities of women and men and girls and boys.

Equality does not mean that women and men will become the same but that women's and men's rights, responsibilities and opportunities will not depend on whether they are born female or male. Gender equality implies that the interests, needs and priorities of both women and men are taken into consideration, thereby recognising the diversity of different groups of women and men. Gender equality is not a women's issue but should concern and fully engage men as well as women. Equality between women and men is seen both as a human rights issue and as a precondition for, and indicator of, sustainable people-centred development.

gender equity

Provision of fairness and justice in the distribution of benefits and responsibilities between women and men.

See also: gender equality

The concept recognises that women and men have different needs and power and that these differences should be identified and addressed in a manner that rectifies the imbalances between the sexes. This may include equal treatment, or treatment that is different but considered equivalent in terms of rights, benefits, obligations and opportunities.

Though often used interchangeably, equality and equity are two very distinct concepts. While international human rights treaties refer to 'equality', in other sectors the term 'equity' is often used. The term 'gender equity' has sometimes been used in a way that perpetuates stereotypes about women's role in society, suggesting that women should be treated 'fairly' in accordance with the roles that they carry out. This understanding risks perpetuating unequal gender relations and solidifying gender stereotypes that are detrimental to women. Therefore the term should be used with caution to ensure it is not masking a reluctance to speak more openly about discrimination and inequality.

развитие на компетентност в областта на равенството между половете

Редица дейности, насочени към укрепване на уменията и знанията на хората по въпросите на равенството между половете.

За развитие на компетентности в областта на равенството на половете могат да се организират различни дейности, като например инициативи за повишаване на осведомеността, обучения и наставничество. Развитие на компетентности може да се осъществява в различни етапи от процеса на правене на политики. Освен подобряване на уменията, осведомеността и знанията на хората, то може да окаже положително въздействие върху техния интерес и ангажимент към равенството на половете. Развитие на компетентности може да включва широк набор от различни образователни инструменти и процеси, като например: пряко обучение и образователни курсове; запознаване на персонала с дадена тема от тази област; онлайн модули; материали с насоки и сборници с ресурси; споразумения за предоставяне на консултации, както и мрежи за споделяне на експертни знания.

разделение на труда по пол

Възлагане на различни задачи или видове работа на жените и мъжете. Институционалните правила, норми и практики, които ръководят разпределението на задачите между жените и мъжете и момичетата и момчетата в икономиката от гледна точка на феминизма, представляват също разделение на труда по пол, което е променлива във времето и мястото, и е постоянно в процес на преговори. Най-преобладаващата форма е разделието на платен и неплатен труд между жените и мъжете в личния и обществения живот.

разлика в заплащането на жените и мъжете

Доходите на жените като процент от доходите на мъжете, който представлява разликата между средните брутни почасови доходи на жените и мъжете служители.

Брутните доходи представляват възнаграждения или заплати на служителите преди приспадането на подоходния данък и социално-осигурителните вноски. В ЕС разликата в заплащането на жените и мъжете официално се нарича „некоригирана разлика в заплащане-

gender equality competence development

Series of activities that aim at strengthening people's skills and knowledge on a certain matter, in this case gender equality.

A variety of activities can be organised to develop gender competences, such as awareness-raising initiatives, training and coaching. Competence development may occur in several stages of the policy cycle. Besides enhancing people's skills, awareness and knowledge, it may also have a positive impact on their interest and commitment to gender equality.

Competence development can include a wide range of different educational tools and processes such as: face-to-face training events and courses of study; staff induction; online modules; guidance materials and compendia of resources; consultancy arrangements; and networks for sharing expertise.

gender division of labour

Allocation of different jobs or types of work to women and men.

In feminist economics, the institutional rules, norms and practices that govern the allocation of tasks between women and men and girls and boys also constitute the gender division of labour, which is seen as variable over time and space and constantly under negotiation. The most prevalent form is the division of paid and unpaid work between women and men in private and public life.

gender pay gap

Percentage of men's earnings and represents the difference between the average gross hourly earnings of female and male employees.

Gross earnings are wages or salaries paid directly to an employee before income tax and social security contributions are deducted.

In the EU, the gender pay gap is referred to officially as the 'unadjusted gender pay gap', as it does not take into account all of the factors that impact on the gender pay gap, such as differences in education, labour market experience, hours worked, type of job, etc.

мо на жените и мъжете“, тъй като тя не отчита всички фактори, оказващи влияние върху разликата в заплащането на жените и мъжете, като например различия в образованието, опита на пазара на труда, отработените часове, вида на работата и т.н.

разлика по пол

Разликата по отношение на нивото на участие, на достъп, на права, на възнаграждения или придобивки, които имат жените и мъжете.

разнообразие

Различията в ценностите, нагласите, културните възгледи, вярванията, етническият произход, сексуалната ориентация, уменията, знанията и житейският опит на отделния човек във всяка общностна група.

разпределяне на ресурси в домакинството

Начина, по който различните ресурси, създадени в домакинството или влизащи в него се оценяват и контролират от неговите членове. В неравнопоставените властови отношения между жените и мъжете, тенденцията е жените да се поставят в по-неблагоприятно положение.

ранен брак

Законен или свързан с обичаи съюз между двама души, при който поне едната от двете страни няма навършени 18 години.

Комитетите по Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW) и Конвенцията за правата на детето (CRC) определят ранния брак като форма на принудителен брак, тъй като децата – предвид възрастта им – по начало нямат способността да дадат своето пълно, свободно и информирано съгласие за своя брак или момента, в който той да бъде сключен. Според стандартите в областта на правата на човека, заложен в Конвенцията за правата на човека и Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, ранният брак е форма на вредна практика. Да се забрани бракът при ненавършилите 18-годишна възраст е гаранция, че отговорностите, с които е свързан бракът, няма да бъдат възлагани

gender gap

Gap in any area between women and men in terms of their levels of participation, access, rights, remuneration or benefits.

diversity

Differences in the values, attitudes, cultural perspective, beliefs, ethnic background, sexual orientation, gender identity, skills, knowledge and life experiences of each individual in any group of people.

allocation of resources in the household

Dynamics of how different resources that are generated within or which come into the household are accessed and controlled by its members.

Unequal power relations between women and men tend to disadvantage women.

child marriage

Legal or customary union between two people where at least one of the parties is below the age of 18.

A child marriage is interpreted by the CEDAW and CRC Committees as a form of forced marriage, since children – given their age – inherently lack the ability to give their full, free and informed consent to their marriage or its timing.

According to the human rights standards enshrined in the Convention on the Rights of the Child (CRC) and the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), child marriage is a form of harmful practice. Prohibiting marriage among those under the age of 18 is a guarantee that the responsibilities which marriage entails are not assigned to or imposed on children prematurely and without their consent. As a matter of respecting the child's evolving capacity and autonomy in making decisions that affect her or his life, the CEDAW and CRC Committees agreed that in exceptional circumstances the marriage of a mature, capable child who is at

или налагани насилна на децата преждевременно и без тяхното съгласие. За целите на зачитането на развиващия се капацитет и автономност на децата при вземане на решения, които засягат живота им, Комитетите на CEDAW и CRC се договориха, че бракът на едно пораснало дете на най-малко 16 години може да бъде допустим при извънредни обстоятелства, при условие че това решение се вземе от съдия въз основа на легитимни изключителни основания, определени със закона, и при наличието на доказателства за зрелостта на това дете, без да се взема предвид културата и/или традицията. Ранният брак и принудителният брак са взаимосвързани, но различни термини. Те обаче се комбинират по всевъзможни начини и се използват взаимозаменяемо без изрични определения или поне пояснение на мащаба на двусмислеността относно всеки етикет. Комитетите на CEDAW и CRC се договориха да използват израза „ранен и/или принудителен брак“.

реално равенство

Съчетаване на формалното равенство между половете с равенство на резултатите, което означава че равенството в закона, равните възможности и равното третиране на жените и мъжете се допълват от равенство във въздействието, резултата или изхода.

репродуктивна работа

Възпроизводството, включително, но и не само раждането и отглеждането на дете, или така наречените задачи, свързани с подпомагането и обслужването на текущата и бъдещата работна сила – тези, които работят или ще работят в бъдеще.

Все по-често се свързва със социалното възпроизводство, термин, който обхваща по-широк кръг от дейности, а не само биологичното възпроизводство. Фактът, че репродуктивната работа е в основата на продуктивната работа е най-важният аргумент за икономическото значение на репродуктивната работа. По-голям дял от нея поемат предимно жените. Тя не е платена, поради което и не е включена в националните сметки.

least 16 years old may be allowed, provided that such a decision is made by a judge, based on legitimate exceptional grounds defined by law and on the evidence of that child's maturity, without deference to culture and/or tradition.

Child marriage, early marriage and forced marriage are all interrelated but distinct terms. However, they have been combined in every way possible and are used interchangeably without any explicit definitions or at least clarification as to the breadth of the ambiguity surrounding each label. The CEDAW and CRC Committees agreed to use the term 'child and/or forced marriage'.

substantive gender equality

Combination of formal gender equality with equality of outcome, meaning that equality in law, equal opportunities and equal treatment of women and men are complemented by equality in impact, outcome or result.

reproductive work

All the tasks associated with supporting and servicing the current and future workforce – those who undertake or will undertake productive work. It includes childbearing and nurture, but is not limited to these tasks.

It has increasingly been referred to as 'social reproduction' to indicate that the term has a broader scope than simply the activities associated with biological reproduction. The fact that reproductive work is the essential basis of productive work is the principal argument for the economic importance of reproductive work. Most of it is undertaken primarily by women, and is unpaid and therefore unrecorded in national accounts.

репродуктивни права

Права на човека, вече признати в националните закони, международните закони и международните документи относно правата на човека и други консенсусни документи, основани на признаването на основните права на всички двойки и лица да решават свободно и отговорно относно броя, разликата в годините и времето на раждане на своите деца, както и да разполагат с информацията и средствата за това, както и правото да постигнат най-високите стандарти на сексуално и репродуктивно здраве.

Включва също и правото на вземане на решения относно възпроизвеждането без дискриминация, принуждаване и насилие, изразени в документите относно правата на човека. Правата на човека на жените включват тяхното право да имат контрол, както и да решават свободно и отговорно по въпроси, свързани с тяхната сексуалност, включително сексуалното и репродуктивното здраве, без да бъдат принуждавани, дискриминирани и насилвани. Равнопоставените отношения между жените и мъжете по въпроси, свързани със сексуалните отношения и възпроизводството, включително пълното зачитане на телесната неприкосновеност на лицето, налагат взаимно зачитане, съгласие и споделена отговорност за сексуалното поведение и последиците от него.

репродуктивно здраве

Състояние на пълно физическо, умствено и социално благосъстояние, а не просто отсъствието на болест или недъг, във всички области, свързани с репродуктивната система и нейните функции и процеси.

Предполага, че хората могат да имат удовлетворителен и безопасен сексуален живот и че имат капацитета да се възпроизвеждат, както и свободата да решават дали, кога и колко често да го правят. От последното условие се подразбира следното: правата на жените и мъжете да бъдат информирани; да имат достъп до безопасни, ефективни и достъпни и методи за семейно планиране, включително методи за регулиране на раждаемостта, които не противоречат на закона; както и правото на достъп до подходящи услуги на здравеопазване, които дават на жените възможността за безопасна бременност и раждане, и осигуряват на двойките най-добрия шанс за здраво дете. Репродуктивното здраве е компонент на репродуктивните права.

reproductive rights

Human rights that are already recognised in national laws, international laws and international human rights documents and other consensus documents resting on the recognition of the basic rights of all couples and individuals to decide freely and responsibly the number, spacing and timing of their children and to have the information and means to do so, and the right to attain the highest standard of sexual and reproductive health.

It also includes the right to make decisions concerning reproduction free of discrimination, coercion and violence, as expressed in human rights documents.

The human rights of women include their right to have control over, and freely and responsibly decide upon, matters relating to their sexuality, including sexual and reproductive health, free from coercion, discrimination and violence. Equal relationships between women and men in matters of sexual relations and reproduction, including full respect for the bodily integrity of the person, require mutual respect, consent and shared responsibility for sexual behaviour and its consequences.

reproductive health

State of complete physical, mental and social well-being, not merely the absence of disease or infirmity, in all matters relating to the reproductive system and to its functions and processes.

Reproductive health therefore implies that people are able to have a satisfying and safe sex life and that they have the capacity to reproduce and the freedom to decide if, when and how often to do so. Implicit in this last condition are the following: the rights of women and men to be informed; to have access to safe, effective, affordable and acceptable methods of family planning, including methods for regulation of fertility, which are not against the law; and the right of access to appropriate healthcare services to enable women to have a safe pregnancy and childbirth and provide couples with the best chance of having a healthy infant. Reproductive health is a component of reproductive rights.

родителски отпуск

Отпуск на едния от двамата родители за отглеждане на дете.

Това право на родителя може да бъде прехвърляно на друг член на семейството, ако националното право предвижда такова изключение. Обикновено той следва период на отпуск по майчинство, на който принципно право има само майката. В някои държави родителският отпуск се дава на осиновители или приемни родители, докато други считат отпуска по осиновяване за форма на отпуск по майчинство. Родителският отпуск може да се съчетава с условия на непълно работно време. Родителският отпуск има за цел да улеснява съвместяването на работата, личния и семейния живот, с което създава важна връзка с равенството между половете.

родителски права

Правата и задълженията на родителите, по отношение на техните деца.

Родителите, с оглед на подпомагане на растежа в добро здраве, хармоничното личностно развитие на децата и капацитета им да водят независим живот и кариера, имат правото и задължението да се грижат за живота, личностното развитие, правата и благата на своите деца. По този начин родителските права отразяват също правата на детето като човешко същество. Родителските права никога не могат да са срещу основните права на човека на детето, уреждани от националното и международното законодателство. Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН определя всички права на детето в Конвенцията за правата на детето. Родителските права се предоставят и на двамата родители. Този термин се нарича също „родителска отговорност“.

роли по пол

Социални и поведенчески норми, които в дадена култура са общоприети за социално подходящи за лицата от даден пол.

Общо ролите на пола често определят традиционните отговорности и задачите, определяни за жените, мъжете, момчетата и момчетата (вж. полово разделение на труда). Специфичните за половете роли често се определят от структурата на домакинството, достъпа до ресурси, специфичните въздействия на глобалната

parental leave

Leave granted to either parent in order to care for a child.

This parents' right may be transferred to another family member if the national law provides for such an exemption. It generally follows a period of maternity leave, to which in principle only the mother is entitled. In some countries, parental leave is granted to adoptive or foster parents, while others consider adoption leave as a form of maternity leave. Parental leave may be combined with part-time work arrangements. Parental leave aims at facilitating the reconciliation of work, private and family life, thus creating an important link with gender equality.

parental rights

Rights and obligations of parents concerning their children.

Parents, with a view to supporting children's healthy growth, harmonious personal development and the capacity to lead an independent life and career, have the right and obligation to take care of the life, personal development, rights and benefits of their children.

Thus, parental rights also reflect the child's rights as a human being. Parental rights can never be against the basic human rights of a child, as governed by national and international legislation. The United Nations Human Rights Office of the High Commissioner states all the rights of the child in the Convention on the Rights of the Child.

Parental rights are conferred upon both parents. This term is also referred to as 'parental responsibility'.

gender roles

Social and behavioural norms which, within a specific culture, are widely considered to be socially appropriate for individuals of a specific sex.

Collectively, gender roles often determine the traditional responsibilities and tasks assigned to women, men, girls and boys (see gender division of labour). Gender-specific roles are often conditioned by household structure, access to resources, specific impacts of the global economy, occurrence of conflict

икономика, възникването на конфликт или бедствия и други значими на местно ниво фактори, като например екологични условия. Като самия пол ролята на пола могат да се развиват с времето, по-специално чрез овластяването на жените и трансформацията на мъжественостите.

самотен родител

Някой, който живее без партньор, и който има ежедневни отговорности за полагане на грижи за зависимо дете или деца.

В Европа по-голямата част от самотните родители са самотни майки.

самелитна сметка

Официална сметка, която е отделна от, но съвместима с основните национални сметки.

сегрегация въз основа на пола

Разлики в моделите на участие на жените и мъжете на пазара на труда, в обществения и политическия живот, в неплатения домакински труд и полагането на грижи, както и в избора на младите жени и мъже на образование.

сегрегация на пазара на труда

Концентрацията на жени или мъже в различни типове или равнища на заетост, като жените са ограничени в по-тесен обхват на занятия (хоризонтална сегрегация) и до по-ниски позиции (вертикална сегрегация) в сравнение с мъжете.

сексизъм

Действия или нагласи, които дискриминират хората, въз основа единствено на техния пол.

Сексизмът е свързан с властта по такъв начин, че притежаващите власт хора обикновено се третират по-благоприятно, а тези, които не притежават власт, обикновено са дискриминирани. Сексизмът е свързан и със стереотипите, тъй като дискриминационните действия или нагласи често са основани на фалшиви вярвания или обобщения относно пола, както и на схващането, че полът е от значение, когато всъщност не е.

or disaster, and other locally relevant factors such as ecological conditions. Like gender itself, gender roles can evolve over time, in particular through the empowerment of women and transformation of masculinities.

lone parent

Someone who lives without a partner, and who has daily caring responsibilities for a dependent child or children.

In Europe, the vast majority of lone parents are lone mothers.

satellite account

Official account that is separate from, but consistent with, core national accounts.

gender segregation

Differences in patterns of representation of women and men in the labour market, public and political life, unpaid domestic work and caring, and in young women's and men's choice of education.

segregation of the labour market

The concentration of women or men in different types or levels of employment, with women restricted to a narrower range of occupations (horizontal segregation) and to lower positions (vertical segregation) compared to men.

sexism

Actions or attitudes that discriminate against people based solely on their gender.

Sexism is linked to power in that those with power are typically treated with favour and those without power are typically discriminated against. Sexism is also related to stereotypes since discriminatory actions or attitudes are frequently based on false beliefs or generalisations about gender, and on considering gender as relevant where it is not.

сексуален тормоз

Форма на насилие, основано на пола, изразяващо се в действия, свързани с нежелано физическо, вербално или невербално поведение от сексуален характер, което има за цел или ефект накърняване на достойнството на жертвата и създаване на сплашваща, враждебна, унижителна и обидна среда.

Сексуалният тормоз обикновено се извършва в контекста на злоупотреба с власт, обещание или награда, или заплахата от порицание.

сексуална експлоатация

Всеки реален случай или опит за злоупотреба от сексуален характер с лице в уязвима позиция, или на различно ниво на власт и доверие, с цел включително, но и не само парична, социална или политическа изгода от сексуалната експлоатация на лицето.

Терминът често се използва специално във връзка със сексуалната експлоатация на деца. Според Конвенцията за правата на детето сексуалната експлоатация обхваща използването на деца за сексуална експлоатация с цел печалба и аудио или визуални изображения на сексуална експлоатация на деца, детска проституция, сексуално робство, сексуална експлоатация в сферата на пътуванията и туризма, трафика (в рамките на държавите и между тях) и продажбата на деца за сексуални цели и принудителен брак. Според Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие сексуалната експлоатация обхваща поведение, свързано с а) сексуална експлоатация; б) престъпления, свързани с детска проституция; в) престъпления, свързани с детска порнография; г) престъпления, свързани с участието на дете в порнографски изпълнения; д) умишленото принуждаване на дете да гледа сексуални действия със сексуална цел; и е) подтикването на деца за сексуални цели, известно като „сприятеляване с цел сексуална злоупотреба“.

сексуална експлоатация с цел печалба

Използване на ненавършили 18-годишна възраст момичета и момчета за проституция, порнография или други форми на сексуална дейност, в която те вземат участие, за да получат храна, подслон или за да удовлетворят други свои основни нужди.

sexual harassment

any form of unwanted verbal, non-verbal or physical conduct of a sexual nature occurs, with the purpose or effect of violating the dignity of a person, in particular when creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment.

Acts of sexual harassment are, typically, carried out in the context of abuse of power, promise of reward or threat of reprisal.

sexual exploitation

Any actual or attempted abuse of a position of vulnerability, differential power or trust, for sexual purposes, including, but not limited to, profiting monetarily, socially or politically from the sexual exploitation of another.

The term is often used specifically in relation to sexual exploitation of children. According to the Convention on the Rights of the Child sexual exploitation covers the use of children for sexual exploitation for profit, and audio or visual images child sexual exploitation, child prostitution, sexual slavery, sexual exploitation in travel and tourism, trafficking (within and between countries) and sale of children for sexual purposes and forced marriage. According to the Council of Europe Convention on the Protection of Children from Sexual exploitation and sexual abuse, sexual exploitation covers conduct related to (a) sexual exploitation; (b) offenses related to child prostitution; (c) offenses related to child pornography; (d) offenses involving child in pornographic performances; (e) the intentional coercion of a child to view sexual acts for sexual purposes; and (f) the solicitation of children for sexual purposes, known as „grooming for the purpose of sexual abuse“.

commercial sexual exploitation of children

Use of boys and girls under the age of 18 in prostitution, pornography or other forms of sexual activity in which a child might engage in order to obtain food, shelter or other basic needs.

Commercial sexual exploitation of children was defined in the declaration adopted at the First World Congress against Commercial Sexual Exploitation (Stockholm, 1996) as “sexual abuse by the adult and remuneration in cash or kind to the child or a third person or persons. The child is treated as a sex-

Може да се отнася също и до използването на пълнолетни лица (главно жени) в такива ситуации, при които те биват пряко или косвено принуждавани да участват.

сексуална идентичност

Начинът, по който човек се възприема от гледна точка на влечението си към представители на своя или противоположния пол, въз основа на личния си опит, мисли и реакции.

Това може да включва отказ от поставяне на етикет за сексуална идентичност.

сексуална ориентация

Капацитетът на всеки човек за дълбоко емоционално, романтично и сексуално влечение и интимни и сексуални отношения с представители на своя и противоположния пол, както и с представители на повече от един пол.

сексуална търговия

Търговията с хора, главно с жени и деца, с цел сексуална експлоатация.

сексуални права

Права на човека, вече признати в националните закони, международните закони и международните документи относно правата на човека и други консенсусни документи, включително правото на всички лица, без да са предмет на принуждаване, дискриминация и насилие, на най-високия постижим стандарт за здраве във връзка със сексуалността, включително достъп до сексуални и репродуктивни здравни услуги; капацитета да търсят, получават и дават информация във връзка със сексуалността; достъп до образование относно сексуалността; зачитане на телесната неприкосновеност; свободен избор на партньор; правото на решение дали да бъдат активни, или не; правото на сексуални отношения, плод на съгласие, правото на брак по съгласие; правото да решават дали и кога да имат деца; и правото на водене на удовлетворителен, безопасен и приятен сексуален живот.

ual object and as a commercial object.” The commercial sexual exploitation of children is defined as one of the worst forms of child labour by Convention No. 182. Both boys and girls may be victims.

sexual identity

How one thinks of oneself in terms of attraction to the same sex or members of the other sex, based on one’s own experiences, thoughts and reactions, rather than defining oneself based on the gender or sex of one’s sexual partner(s).

This can include refusing to label oneself with a sexual identification.

sexual orientation

Each person’s capacity for profound emotional, romantic and sexual attraction to, and intimate and sexual relations with, individuals of a different gender, the same gender or more than one gender.

sex trade

Trade in human beings, largely in women and children, for the purpose of sexual exploitation.

sexual rights

Human rights that are already recognised in national laws, international human rights documents and other consensus documents including the right of all persons, free of coercion, discrimination and violence, to the highest attainable standard of health in relation to sexuality, including access to sexual and reproductive healthcare services; the capacity to seek, receive and impart information in relation to sexuality; access to sexuality education; respect for bodily integrity; free choice of partner; the right to decide to be sexually active or not; the right to consensual sexual relations, the right to consensual marriage; the right to decide whether or not, and when, to have children; and the right to pursue a satisfying, safe and pleasurable sexual life.

сексуално здраве

Състояние на физическо, емоционално, психическо и социално благополучие, свързано със сексуалността; не е просто липсата на заболяване, дисфункция или недъг.

Сексуалното здраве изисква положителен и уважителен подход към сексуалността и приятните и безопасни сексуални изживявания, без принуждаване, дискриминация и насилие. За да има и да се поддържа сексуално здраве, сексуалните права на всички лица трябва да бъдат зачитани, защитавани и упражнявани.

сексуално нападение над жени

Всеки сексуален акт, извършен спрямо жена, която не е дала съгласието си, дори и да не показва признаци на съпротива, с изключение на изнасилването.

сексуално насилие

Всеки сексуален акт или опит за извършване на акт от сексуален характер, без да е дадено свободно съгласие, независимо от отношенията между извършителя и жертвата, в каквато и да е обстановка, включително, но и не само, в дома и на работното място.

Актовете на сексуално насилие накърняват правото на сексуална свобода, автономност, контрол, неприкосновеност и сигурност, както и правото на изпитване на удоволствие и на водене на здравословен, безопасен и удовлетворителен сексуален живот. Същевременно тези права са тясно свързани с репродуктивните права, като например свободата и автономността на вземане на решение кога човек да има деца, колко деца да има и какви контрацептиви да използва. Примерите за сексуално насилие включват, но не са ограничени до изнасилване, изнасилване при среща и изнасилване от съпруг.

сексуално насилие

Реална физическа намеса или заплаха от сексуално естество, отправена чрез сила или при неравнопоставени или принудителни условия.

Макар че това определение е от общ характер, терминът често се използва специално във връзка с деца. Според Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и

sexual health

State of physical, emotional, mental and social well-being related to sexuality; it is not merely the absence of disease, dysfunction or infirmity.

Sexual health requires a positive and respectful approach to sexuality and pleasurable and safe sexual experiences, free of coercion, discrimination and violence. For sexual health to be attained and maintained, the sexual rights of all persons must be respected, protected and fulfilled.

sexual assault on women

Any sexual act committed against a non-consenting woman, even if she does not show signs of resistance, except for rape.

sexual violence

any sexual act performed on the victim without consent

Sexual violence can take the form of rape or sexual assault

Acts of sexual violence attack the right to sexual freedom, autonomy, control, integrity and security, as well as the right to experience pleasure and to have a healthy, safe and satisfying sexual life. At the same time, these rights are intimately related to reproductive rights, such as the freedom and autonomy to decide when to have children, how many children to have, and which contraceptive to use.

Examples of sexual violence include, but are not limited to, rape, date rape and marital rape.

sexual abuse

Actual physical interference or threat of a sexual nature, made by force or under unequal or coercive conditions.

While this definition is general in nature, the term is often used specifically in relation to children. According to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and sexual exploitation and

сексуално насилие сексуалното насилие над деца обхваща а) извършване на сексуални действия с дете, което според съответните разпоредби на националното право не е достигнало законната възраст за сексуални действия (това не е приложимо към сексуалните действия между ненавършили пълнолетие лица в резултат на съгласие), и б) извършване на сексуални действия с дете, когато се използва принуждаване, сила или заплахи, когато има злоупотреба с призната позиция на доверие, авторитет или влияние върху детето, включително в рамките на семейството или ако е налице злоупотреба с особено уязвимо положение на детето, най-вече поради умствено или физическо увреждане, или положение на зависимост.

сексуално робство

Форма на сексуална експлоатация на лица, чрез употреба или заплахата за употреба на сила, често по време на въоръжен конфликт или военна окупация.

сексуалност

Централен аспект на човека през целия му живот, който обхваща пола, половите идентичности и роли, сексуалната ориентация, еротиката, удоволствието, интимността и възпроизводството.

Сексуалността се изживява и изразява чрез мислите, фантазиите, желанията, вярванията, нагласите, ценностите, поведението, практиките, ролите и взаимоотношенията. Докато сексуалността може да включва всички тези измерения, не всяко от тях винаги бива изживяно или изразено. Сексуалността се повлиява от взаимодействието на биологични, психологически, социални, икономически, политически, културни, етични, правни, исторически, религиозни и духовни фактори.

секторен подход към интегрирането на равнопоставеността на половете

Подход, чиято цел е да се гарантира, че в работата на всички правителствени органи и във всички области на политиката е интегрирано измерението на половете чрез ефективна ангажираност към интегрирането на равнопоставеността на половете от страна на участващите в процеса на правене на политики, при изготвяне-

abuse of children, sexual abuse of children includes (a) the commission of sexual acts with a child which, according to the relevant provisions of national law, has not reached the legal age for sexual activity (this does not apply to sexual activity between minors as a result of consent), and (b) engaging in sexual acts with a child when the use of coercion, force or threats where there is abuse of recognised position of trust, authority or influence over the child, including within the family, or where there is abuse of a particularly vulnerable position of the child, primarily because of mental or physical disability, or a situation of dependency.

sexual slavery

Form of sexual exploitation of individuals through the use or threat of force, often occurring in times of armed conflict or belligerent occupation.

sexuality

Central aspect of being human throughout life and encompasses sex, gender identities and roles, sexual orientation, eroticism, pleasure, intimacy and reproduction.

Sexuality is experienced and expressed in thoughts, fantasies, desires, beliefs, attitudes, values, behaviours, practices, roles and relationships. While sexuality can include all of these dimensions, not all of them are always experienced or expressed. Sexuality is influenced by the interaction of biological, psychological, social, economic, political, cultural, ethical, legal, historical, religious and spiritual factors.

sectoral approach to gender mainstreaming

Approach whose objective is to ensure that a gender dimension is integrated into the work of all governmental bodies and into all policy areas via an effective commitment to gender mainstreaming by policymakers when devising sectoral plans and programmes, as well as the building/strengthening of the technical competencies of all those involved in the implementation of this strategy.

то на секторни планове и програми, както и в изграждането/укрепването на техническите компетентности на всички участници в прилагането на тази стратегия.

семеен работник

Член на семейството, който работи в семейния бизнес като земеделско стопанство, магазин, малка фирма или професионална практика, често съпруга, дъщеря или син.

семеини отговорности

Полагане на грижи и издръжка на зависими членове на семейството – деца и други близки, които се нуждаят от помощ.

Жените продължават да поемат непропорционален дял от тежестта, що се отнася до отглеждането на децата и грижите за други зависими членове на семейството. Този факт оказва въздействие върху тяхната заетост, от заемане на ръководни роли до пенсионирането им. Ограничава също и включването им, участието им или развитието им в широк кръг публични, политически или културни сфери.

семеино планиране

Услуги или програми, насочени към гарантиране на това, че двойките и лицата имат възможността да вземат свободно и отговорно решения относно броя на децата, които желаят и периодите, в които ги желаят, че разполагат с информация и средства за това, че се вземат информирани решения и че е предоставен пълен набор от безопасни и ефективни методи.

В програмите за семеино планиране често се предлагат контрацептиви за предотвратяване на зачеването и се препоръчват методи за определяне на периодите между зачеванията, с цел закрила на здравето както на майката, така и на новородените. Програмите за семеино планиране трябва да се основават на принципа на информиран свободен избор.

семеино положение

Състояние на индивида, свързано с правно признатите му семейни отношения понастоящем или в миналото: необвързан/а, женен/

family worker

Family member working in a family business such as a farm, shop, small business or professional practice, frequently a wife, daughter or son.

family responsibilities

Care of, and support for, dependent children and other members of the immediate family who need help.

Women continue to shoulder a disproportionate share of the burden when it comes to raising children and taking care of other dependents. This fact impacts their employment, from taking on leadership roles through to retirement. It also restricts their entering, participating in or advancing in a broad range of public, political or cultural areas.

family planning

Services or programmes aiming to ensure that couples and individuals are able to decide freely and responsibly the number and spacing of their children, that they have the information and means to do so, that informed choices are made, and that a full range of safe and effective methods are made available.

Family planning programmes often offer contraceptives to prevent fertility and advocate child-spacing methods to help protect both mothers' and infants' health. Family planning programmes must be based on the principle of informed free choice.

marital status

Situation of a person according to their civil status as single, married (including living in a civil partnership or living in a de facto union/committed intimate

омъжена (включително живеец/а в гражданскоправен съюз или във фактически съюз или ангажиран/а в постоянна и стабилна интимна връзка, призната от националното право), вдовец/ вдовица или разведен/а.

Експертите от EIGE разширяват понятието, с цел яснота, че семейното положение може да се отнася и за лесбийки, гейове и бисексуални лица.

система, основана на социалния пол

Система от икономически, културни и политически структури, която поддържа и възпроизвежда приписваните специфични роли и характеристики по пол на жените и мъжете.

скрита безработица

Безработни лица, които не са регистрирани, тъй като не отговарят на изискванията на националните системи за регистрация при безработица. (Някои такива изисквания, които могат да изключват специално жените).

социален пол

Социалните характеристики и възможности, които се асоциират с жените и с мъжете, въз основа на техния пол, както и с отношенията между жените и мъжете и момчетата и момичетата и отношенията между жените и тези между мъжете.

Тези характеристики, възможности и отношения се изграждат в обществото и се изучават чрез процесите на социализация. Те са специфични от гледна точка на контекст и време, и са променливи. Полът определя очакването, допустимото и цененото у една жена или у един мъж в даден контекст. В повечето общества има различия и неравенства между жените и мъжете във възлаганите им отговорности, извършваните дейности, достъпа им до ресурси и контрола върху тях, както и възможностите за вземане на решения. Полът е част от по-широкия социално-културен контекст. Други важни критерии за социално-културен анализ включват раса, равнище на бедност, етническа група и възраст. Поради основаните на пола предположения и очаквания, жените като цяло са в по-неблагоприятно положение по отношение на реалното упражняване

relationship recognised by national law), widowed or divorced.

EIGE experts inserted additional words to demonstrate that the status of being married is inclusive of lesbian, gay and bisexual persons.

gender system

System of economic, social, cultural and political structures that sustain and reproduce distinctive gender roles and the attributes of women and men.

hidden unemployment

Those who are unemployed but who do not meet the requirements of national systems of unemployment registration (requirements that may exclude women in particular).

gender

Social attributes and opportunities associated with being female and male and to the relationships between women and men and girls and boys, as well as to the relations between women and those between men.

These attributes, opportunities and relationships are socially constructed and are learned through socialisation processes. They are context- and time-specific, and changeable. Gender determines what is expected, allowed and valued in a woman or a man in a given context. In most societies, there are differences and inequalities between women and men in responsibilities assigned, activities undertaken, access to and control over resources, as well as decision-making opportunities. Gender is part of the broader sociocultural context. Other important criteria for sociocultural analysis include class, race, poverty level, ethnic group and age.

Gender-based assumptions and expectations generally place women at a disadvantage with respect to the substantive enjoyment of rights, such as freedom to act and to be recognised as autonomous, fully capable adults, to participate fully in economic, social and political development, and to make decisions concerning their circumstances and conditions.

на права, като например свобода на действие и признаване като независими и пълноценни пълнолетни хора, пълноценно участие в икономическото, социалното и политическото развитие, и вземане на решения относно своите обстоятелства и условия. Полът е и важен термин, който следва да бъде разбран в контекста на половата идентичност.

социализация според пола

Интегриране на перспективата на пола в разбиранята за процесите и изграждането на личностите, социалните явления, разсъжденията, отношенията, секторите на действие, обществените подсистеми и институциите.

По отношение на хората терминът „социализация според пола“ се отнася до процеса на социализация според доминантните норми относно половете. Може да се отнася и до възприемането на алтернативна полова идентичност, както и до превъзходството на всички признати форми на проява, възприемане и разрушаване на пола (полова флуидност). Съвременната концептуализация на определянето на пола в сферата на половата идентичност на жените е исторически задължена на известната теза на Симон Дьо Бовоар, изразена във Втория пол: „Човекът не се ражда, а по-скоро се превръща в жена“.

социално измерение на пола

Вземане предвид на начините, по които се определят различното положение и нужди, както и предизвикателствата, които жените и мъжете (както и момичетата и момчета) срещат, с цел премахане на неравенствата по пол и избягване на тяхното повторение, както и насърчаване на равенство между половете в дадена политика, програма или процедура.

специфично действие

Мерки, които са насочени към определена група и имат за цел да премахнат и да предотвратят дискриминацията или да компенсират неблагоприятните обстоятелства, възникнали поради съществуващите нагласи, поведението и структури.

Специфичните действия имат за цел да улеснят достъпа на опре-

Gender is also an important term to understand in the context of gender identity.

gendering

Integrating the gender perspective into the understanding and construction of persons, phenomena, reflections, things, relationships, sectors of action, societal subsystems and institutions.

In relation to people, the term 'gendering' refers to the process of socialisation according to the dominant gender norms. It may also refer to the adoption of an alternative gender identity, and the transcendence of all the recognised modes of how to be, live and subvert gender (gender fluidity).

The contemporary conceptualisation of gendering in the domain of the gender identity of women is historically indebted to Simone de Beauvoir's renowned thesis, expressed in her *Second Sex*: 'One is not born, but rather becomes, a woman.'

gender dimension

Ways in which the situation and needs of, and challenges facing, women and men (and girls and boys) differ, with a view to eliminating inequalities and avoiding their perpetuation, as well as to promoting gender equality within a particular policy, programme or procedure.

See also: gender perspective

The gender dimension is sometimes referred to as the 'gender perspective'.

specific action

Measures targeted at a particular group and intended to eliminate and prevent discrimination or to offset disadvantages arising from existing attitudes, behaviours and structures.

Specific action aims at favouring access by members of certain categories of people, in this particular case, women, to rights which they are guaranteed, to

делени лица, в този конкретен случай – жените, до гарантираните им права, в същата степен, както и на други лица, в този конкретен случай – мъжете. Заедно с интегрирането на равнопоставеността на половете, специфичните действия са един от двата подхода за постигане на равенство между половете, прилагани в Европейския съюз.

спешна контрацепция

Методи за контрацепция, които могат да се използват за предотвратяване на бременност през първите дни след полов контакт.

Предназначен е за използване при спешни случаи в резултат на незащитен полов контакт, неуспешно или погрешно прилагане на контрацептиви (като например пропуснат прием на хапчета или разкъсани кондоми), изнасилване или принудителен секс. Спешната контрацепция е ефективна само през първите дни след полов контакт, преди яйцеклетката да бъде освободена от яйчника и преди сперматозоидът да е оплодил яйцеклетката. Хапчетата за спешна контрацепция не могат да прекъснат установената бременност или да навредят на развиващия се ембрион.

споделяне на работното място

Работно място, на което служителите в трудово правоотношение с намалено работно време споделят помежду си реалните работни часове и задачите, свързани с работното място, и придобивките от работа на пълно работно време.

Споделянето на работното място има много комбинации и варианти и може да осигури значителна гъвкавост за служителите, които желаят да работят на намалено работно време, и по-специално родителите с малки деца.

статистика за равенството между половете

Статистика, която адекватно отразява разликите и неравенствата в положението на жените и мъжете във всички сфери на живота.

Статистиката за равенството между половете се определя от сбора на следните характеристики: а) данните се събират и представят категоризирани по пол в първичната и в цялостната класификация; б) данните отразяват въпросите на пола – проблеми и

the same extent as members of other categories, in this particular case, men. Together with gender mainstreaming, specific action is one of the two approaches to gender equality implemented by the European Union.

emergency contraception

Methods of contraception that can be used to prevent pregnancy in the first few days after intercourse.

It is intended for emergency use following unprotected intercourse, contraceptive failure or misuse (such as forgotten pills or torn condoms), rape or coerced sex. Emergency contraception is effective only in the first few days following intercourse, before the ovum is released from the ovary and before the sperm fertilises the ovum. Emergency contraceptive pills cannot interrupt an established pregnancy or harm a developing embryo.

job sharing

Job in which employees in an employment relationship with reduced working time distribute among themselves the actual working hours and the tasks pertaining to the job, and the full-time post benefits.

There are many combinations and permutations of job sharing and it may provide considerable flexibility for employees who wish to work part-time, in particular parents with small children.

gender statistics

Statistics that adequately reflect differences and inequalities in the situation of women and men in all areas of life.

Gender statistics are defined by the sum of the following characteristics: (a) data are collected and presented disaggregated by sex as a primary and overall classification; (b) data reflect gender issues – questions, problems and concerns related to all aspects of women's and men's lives, including their

въпроси, свързани с всички аспекти на живота на жените и мъжете, включително техните специфични нужди, възможности или принос към обществото; в) данните са основани на концепции и определения, които адекватно отразяват многообразието на жените и мъжете и обхващат всички аспекти на техния живот а; и г) методите за събиране на данни отчитат стереотипите и социалните и културните фактори, които могат да създават предубеждения относно половете.

статистически предубеждения по пол

Ефектът е, че статистическият резултат е лишен от представителност, поради системното му изкривяване, което се дължи на предубеждения или мисли, основани на идеята, че жените не са равни на мъжете.

Например отговорите на въпросите относно потенциално физическо или сексуално насилие над жена, не биха били искрени, ако партньорът или други роднини на жената присъстват по време на интервюто с нея.

стереотипи, свързани с пола

Предубеждения, чрез които на жените и мъжете се приписват характеристики и роли, определяни и ограничавани от техния пол.

Използването на стереотипи, свързани с пола, могат да ограничат развитието на вродените таланти и способности на момичетата и момчетата, жените и мъжете, както и техния опит в образованието и кариерата, и като цяло възможностите в живота. Стереотипите относно жените произлизат и са причина за дълбоко вкоренени нагласи, ценности, норми и предразсъдъци спрямо жените. Те се използват, за да оправдават и поддържат историческите отношения на власт на мъжете над жените, както и сексистките нагласи, които възпират развитието на жените.

стереотипизиране в съдебни производства

Практика, при която съдиите приписват на дадено лице специфични черти, характеристики или роли, единствено въз основа на неговата /нейната принадлежност към конкретна социална група.

Отнася се също и до практиката, при която съдиите поддържат стереотипи, като не оспорват тези, свързани с пола.

specific needs, opportunities or contributions to society; (c) data are based on concepts and definitions that adequately reflect the diversity of women and men and capture all aspects of their lives; and (d) data collection methods take into account stereotypes and social and cultural factors that may induce gender biases.

statistical gender bias

Effect that deprives a statistical result of representativeness by systematically distorting it, due to prejudiced actions or thoughts based on gender-based perceptions that women are not equal to men.

Example

The answers to questions on physical or sexual violence against women would be completely biased if the woman's partner or other relatives were present during the interview.

gender stereotypes

Preconceived ideas whereby females and males are arbitrarily assigned characteristics and roles determined and limited by their gender.

Gender stereotyping can limit the development of the natural talents and abilities of girls and boys, women and men, as well as their educational and professional experiences and life opportunities in general. Stereotypes about women both result from, and are the cause of, deeply engrained attitudes, values, norms and prejudices against women. They are used to justify and maintain the historical relations of power of men over women as well as sexist attitudes that hold back the advancement of women.

judicial stereotyping

Practice of judges ascribing to an individual specific attributes, characteristics or roles on the sole basis of her or his membership of a particular social group.

It also refers to the practice of judges perpetuating harmful stereotypes through their failure to challenge stereotyping.

стратегически интереси на половете

Интереси, признати от жените като резултат от подчинения им социален статут, които са насочени към това да оспорват разделенията по пол на труда, властта и контрола, и традиционно определените норми и роли по пол. Те варират според конкретния контекст и може да включват въпроси като законни права, домашно насилие, равни възнаграждения за равностоеен труд, както и контрол на жените над правата им.

стратегически нужди на жените от гледна точка на половете

Това, от което жените се нуждаят, за да подобрят своите позиции или статут спрямо тези на мъжете, като придобиват по-голям контрол в свои ръце, а не се водят от ограниченията, налагани от социално определени роли.

Те са дългосрочни (т.е. имат за цел подобряване на позициите). Те имат за цел също премахване на ограниченията и са по-малко видими, понеже целта е промяна на нагласите. Примери за отчитане на стратегически нужди са предоставяне на права над земя, наследство, кредитни и финансови услуги; увеличаване на участието на жените във вземането на решения; създаване на равни възможности за заетост (равно заплащане за равен труд); и подобряване на социалните системи.

структурно неравенство

Неравенства между половете в социалните структури, основани на институционализирани концепции за разликите между половете. Концепциите за мъжественост и женственост, идеите относно очакванията на жените и мъжете, възприетите оценки за действията на жените и мъжете, предписаните правила относно правилното поведение на жените и мъжете - всички те, и дори повече, обхващат организацията и постоянството на неравенствата между половете в социалните структури. Социалните и културните среди, както и институциите, които ги структурират, и лицата, които извършват дейност в рамките на тези институции и извън тях, създават и възпроизвеждат стандартите, нагласите и стереотипите относно половете. Вярванията, които символизи-

strategic gender interests (SGIs)

Interests identified by women as a result of their subordinate social status, and tend to challenge gender divisions of labour, power and control, and traditionally defined norms and roles.

SGIs vary according to particular contexts and may include such issues as legal rights, domestic violence, equal wages, and women's control over their bodies.

strategic gender needs of women (SGNs)

What women or men require in order to improve their position or status in regard to each other by placing them in greater control of themselves instead of limiting them to the restrictions imposed by socially defined roles.

They are long-term (i.e. they aim to improve positions); they also intend to remove restrictions, and are less visible as they seek to change attitudes. Examples of addressing SGNs include actions such as giving rights to land, inheritance, credit and financial services; increasing participation of women in decision-making; creating equal opportunities to employment (equal pay for equal work); and improving social systems.

structural inequality

Embedding of gender inequalities in social structures, based on institutionalised conceptions of gender differences.

Conceptions of masculinity and femininity, ideas concerning expectations of women and men, internalised judgements of women's and men's actions, prescribed rules about proper behaviour of women and men – all of these, and more, encompass the organisation and persistence of gender inequality in social structures. The social and cultural environments, as well as the institutions that structure them and the individuals that operate within and outside these institutions, are engaged in the production and reproduction of gender norms, attitudes and stereotypes. Beliefs that symbolise, legitimate, invoke, guide, induce or help sustain gender inequality are themselves a product of gender inequality.

рат, узаконяват, привеждат в действие, насочват или спомагат за поддържане на равенство между половете, сами по себе си са продукт на неравенството между половете.

структурно приспособяване/ структурна корекция

Процес на ориентирана към пазара икономическа реформа, насочена към възстановяване на устойчив баланс на плащанията, намаляване на инфлацията и създаване на условия за устойчив растеж на приходите на глава от населението.

Програмите за структурно приспособяване обикновено се предприемат в отговор на криза в баланса на плащанията в развиващите се държави. Оценката на въздействието по пол при изготвяне и прилагането им дава възможност за определяне на измеренията на половете, които засягат процеса на прилагане, или различията между половете в тежестта на приспособяването. Този инструмент е използван от няколко агенции за развитие в индустриализираните държави с цел преразглеждане на техните програми за приспособяване.

стъклен таван

Изкуствени пречки и невидими препятствия, които ограничават достъпа на жените до висши позиции за вземане на решения и ръководни позиции в организацията, независимо дали е в обществената, личната или в която и да било друга е сфера.

Терминът „стъклен таван“ се използва поради това, че тези пречки очевидно са невидими и обикновено са свързани с поддържането на статукво в организацията, вместо да се създават прозрачни и равни възможности за кариерно развитие на жените и мъжете.

стъклена скала

Използва се когато за жените е по-вероятно, отколкото за мъжете да поемат ръководни позиции, в периоди на кризи или спадове, които се свързват с по-висок риск от възможен неуспех или критика.

Терминът е създаден чрез разширяване на метафората за стъкления таван. Според изследвания на Университета на Ексетър за жените и представителите на малцинствените групи например е по-вероятно да бъдат назначавани за изпълнителни директори на едно неуспешно дружество, отколкото на успешно, което прави позицията им рискова и трудна.

structural adjustment

Process of market-oriented economic reform aimed at restoring a sustainable balance of payments, reducing inflation, and creating the conditions for sustainable growth in per capita income.

Structural adjustment programmes (SAPs) have usually been undertaken in response to a balance of payments crisis in developing countries. Gender impact assessment in the design and implementation of SAPs enables the identification of gender dimensions that affect the implementation process, or gender differentials in the burden of adjustment. This tool has been used by several development agencies in industrialised countries to review their aid to adjustment programmes.

glass ceiling

Artificial impediments and invisible barriers that militate against women's access to top decision-making and managerial positions in an organisation, whether public or private and in whatever domain.

The term 'glass' is used because these impediments are apparently invisible and are usually linked to the maintenance of the status quo in organisations, as opposed to transparent and equal career advancement opportunities for women and men within organisations.

glass cliff

Phenomenon whereby individuals belonging to particular groups are more likely to be found in leadership positions that are associated with a greater risk of failure and criticism.

See also: glass ceiling

According to research by the University of Exeter, women and minority groups are, for example, more likely to be appointed as CEOs of a failing company rather than a successful one, making their position risky and difficult. reconciliation of work and family/household life

съвместяване на професионален и семеен живот/ съчетаване на професионалния и семейния живот

Въвеждането на схеми за семеен и родителски отпуск, уреждане на грижите за деца и възрастни хора и изграждането на структура и организация на работната среда, която улеснява съчетаването на професионалните и семейните/домакинските задължения на жените и мъжете.

съвместяване на професионалния, семейния и личния живот

Цел, свързана с равенството между половете, която налага въвеждането на схеми за семеен и родителски отпуск, условия за полагане на грижи за деца и възрастни, както и развитието на работна среда, която улеснява съчетаването на професионалния, семейния и личния живот за жените и мъжете.

Съвместяването на семейния/личния живот с работата се счита за естествена последица от равенството между половете и средство за постигане на равенство между половете не само в правото, но и в ежедневието.

съжителство на семейни начала

Начин на живот, при който несъпружеска двойка живее заедно в дългосрочна връзка, която наподобява брак.

теория на понятието „куиър“

Теоретични разсъждения, разработени в хуманитарните науки през средата на 80-те години на XX век в контекста на разрастващ се теоретичен интерес към видовете сексуалност, развиващи се успоредно с възприемането на термина „куиър“, носил по-рано негативно значение.

Основната теза за положителността на статута на сексуалност „извън закона“ произлиза от поставянето под въпрос на нормалността и ефективността на хетеросексуалната идентичност.

техника или инструмент за консултиране и участие

Всеки метод, който изисква консултации, като например работ-

reconciliation of work and family/household life

The introduction of family and parental leave schemes, the settlement of care for children and the elderly and the establishment of a structure and organisation of the working environment that facilitates the reconciliation of women's and men's professional and family/household responsibilities. physical disability, or dependency situation.

reconciliation of work, family and private life

Objective pertaining to gender equality that requires the introduction of family and parental leave schemes, child and elderly care arrangements, and the development of a working environment which facilitates the combination of work, family and private life for women and men.

See also: work–family balance; work–life balance

Reconciliation of family/private life with work is viewed as a natural corollary to gender equality and a means for achieving gender equality not only in law but also in everyday life.

cohabitation

Living arrangement in which an unmarried couple lives together in a long-term relationship that resembles a marriage.

queer theory

Theoretical reflection, developed in the humanities in the mid 1980s against a backdrop of growing theoretical interest in sexualities, which was coterminous with the civil movement's adoption of the word 'queer', which previously had a pejorative meaning.

The basic thesis on the positivity of 'outlaw/justice' sexuality status derives from questioning the normality and performativity of heterosexual identity.

consultative and participatory techniques and tools

All methods that require interpersonal consultations, such as working or steering groups, think tanks, directories, databases and organisational charts, conferences and seminars, or hearings.

ни групи или групи за управление, мозъчни тръстове; директории, бази данни и организационни графики; конференции и семинари; изслушвания.

токенизъм

Политика или практика, която е главно символична и включва опит за изпълнение на задълженията по отношение на поставените цели, като например доброволни или задължителни квоти относно половете, с ограничени усилия, особено спрямо малцинствените групи и жените, по начини, които няма да промени доминираната от мъжете власт и/или организационни условия.

Практиката често е наблюдавана и в номинирането на кандидати за избори.

тормоз, на основата на пола

Нежелано поведение, към дадено лице, свързано с пола му, проявявано с цел или водещо до накърняване на достойнството му и създаване на сплашваща, враждебна, унижителна и обидна среда.

трансгендър

Лице, което има различна полова идентичност от тази по рождение, и което желае да я изразява по различен начин.

Включва лицата, които чувстват, че трябва или предпочитат, или избират да се представят по различен начин от очакванията за ролята на пола, определена им при раждане, независимо дали с облекло, аксесоари, козметика или корекция на тялото. Това включва, наред с много други, трансгендър лица, които са между мъжки и женски пол, транссексуални, трансвестити и крос-дресъри.

транссексуално лице

Лице, което предпочита пол, различен от този при раждането му, и изпитва необходимост да се подложи на физически промени на тялото си, за да изрази това чувство, като приемане на хормони и/или хирургическа операция.

tokenism

Policy or practice that is mainly symbolic, and involves attempting to fulfil one's obligations with regard to established targets, such as voluntary or mandated gender quotas, with limited efforts or gestures, especially towards minority groups and women, in ways that will not change men-dominated power and/or organisational arrangements.

The practice has also often been observed in the nomination of candidates for elections.

harassment

Unwanted conduct related to the sex of a person occurring with the purpose or effect of violating the dignity of that person, and of creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment

transgender

Person who has a gender identity different to the gender assigned at birth and who wishes to portray gender identity in a different way to the gender assigned at birth.

It includes those people who feel they have to, or prefer to, or choose to, present themselves differently to the expectations of the gender role assigned to them at birth, whether by clothing, accessories, cosmetics or body modification. It includes, among many others, transgender persons who are between male and female, transsexuals, transvestites and cross-dressers.

transsexual

Person who prefers another gender than their birth gender and feels the need to undergo physical alterations to the body to express this feeling, such as hormone treatment and/or surgery.

трансфобия

Ирационален страх от сексуален неконформизъм или сексуално отклонение, като страх от или отвращение към мъжествени жени, женствени мъже, кросдресъри, трансджендъри, транссексуални и други лица, които не се вписват в съществуващите полови стереотипи за пола при тяхното раждане.

трафик на жени и момичета

Форма на трафик, насочена към жените и момичетата, и по-специално тези в най-неблагоприятна позиция, но не само към тях.

Жените и момичетата обикновено стават обект на трафик за целите на сексуалната и икономическата експлоатация, и по-специално проституция и порнография, принудителен труд, включително за работа в земеделието и за домакинска работа, уредени бракове или за да бъдат „продавани“ като булки, участие във военни действия и свързани с тях, като например сексуални услуги, пренасяне на товари и домакински услуги в конфликтни ситуации. Опитът на жените и момичетата, свързан с трафика, е различен от този на мъжете и момчетата. Жените и момичетата понасят непропорционално по-тежки неблагоприятни последици, докато мъжете - обект на трафик, нямат достъп до съществуващите програми за подпомагане на жертвите. Това налага включването на принципите на равенството между половете във формулирането и прилагането на законодателство и програми, насочени към предотвратяването на трафика на хора.

трафик на хора

Набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на лица, включително обмен или прехвърляне на контрол върху тези лица чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечане или измама, измама, злоупотреба с власт или уязвимо положение или даване или получаване на плащания или облаги с цел постигане на съгласието на дадено лице което има контрол над друго лице, с цел експлоатация.

Експлоатацията включва като минимум експлоатацията за проституция на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, включително просия, робство или

transphobia

Irrational fear of gender non-conformity or gender transgression, such as a fear of, or aversion to, masculine women, feminine men, cross-dressers, transgenderists, transsexuals, and others who do not fit into existing gender stereotypes about their birth gender.

trafficking in women and girls

Form of trafficking that targets women and girls – in particular, but not limited to, those in the most disadvantaged positions.

See also: victim; survivor

Women and girls are usually trafficked for the purpose of sexual and economic exploitation, particularly prostitution and pornography, forced labour, including for work in commercial agriculture and domestic work, arranged marriages or to be 'sold' as brides, recruitment for participation in hostilities and such related purposes as sexual services, portage and domestic functions in conflict situations.

Women's and girls' experience of trafficking is different to that of men and boys. Women and girls tend to suffer a disproportionately heavy impact, whereas trafficked men find it difficult to access existing programmes for victim assistance. This requires the inclusion of gender equality principles in the formulation and implementation of legislation and programmes aiming at the prevention of trafficking in human beings.

trafficking in human beings

The recruitment, transportation, transfer, harbouring or reception of persons, including the exchange or transfer of control over those persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation.

Exploitation shall include, as a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, including begging, slavery or practices similar to slavery, servitude, or the exploitation of criminal activities, or the removal of organs.

практики, сходни с робството, крепостничество или експлоатация на престъпни дейности, или отнемане на органи.

Трафикът на хора с цел сексуална експлоатация е най-често докладваната форма на трафик на хора в Европейския съюз. Той е форма на насилие, основано на пола която засяга предимно жени.

тройна роля на жените

Репродуктивна, продуктивна и ръководна роля в общността.

Стойността, определена на тези роли, влияе върху начина, по който жените и мъжете определят приоритети в планирането на програми или проекти. Отчитането или неотчитането на тези роли може да увеличи или ограничи шансовете на жените да се възползват от възможностите за развитие. В повечето общества жените с ниски доходи изпълняват трите роли, докато мъжете по принцип извършват продуктивни и общностни политически дейности, които обикновено генерират доходи, статут или власт. Репродуктивната роля на жените включва грижата и издръжката на реалната и бъдещата работна сила на семейството (загължения, свързани с раждане на деца, и домашни загължения). Продуктивната роля на жените е свързана с работата, която жените и мъжете извършват срещу заплащане в пари или в натура (пазарна продукция, неформално производство, домашно производство, осигуряване на прехрана). Ръководната роля на жените в общността включва работата, най-вече свързана с полагане на грижи и неплатен труд, и предоставяне на колективни ресурси като вода, здравеопазване и др.

търсеци убежище жени или момичета

Жени или непридружени момичета, които са напуснали своята държава на произход, за да търсят международна закрила.

Възможно е вече официално да е кандидатствала за статут на бежанец, но все още да не е призната като такава от приложимия национален орган по убежището, или все още да не е кандидатствала за такъв статут чрез подаване на своето искане. Изразът „търсеца убежище“ не е дефиниран с международен правен инструмент и е предмет на определяне от националното право. Макар че предоставянето на статут на бежанец е привилегия на държавата, предмет на някои изключения, статутът на бежанец е по-скоро

Trafficking for sexual exploitation is the most commonly reported form of human trafficking in the European Union. It is a form of gender-based violence that disproportionately affects women.

women's triple role

Reproductive, productive and community managing role.

The way these forms are valued affects the way women and men set priorities in planning programmes or projects. The taking or not taking into consideration of these forms can enhance or limit women's chances of taking advantage of development opportunities.

In most societies, low-income women undertake all three roles, while men primarily undertake productive and community politics activities, which usually generate payment, status or power.

The reproductive role of women includes the care and maintenance of the actual and future workforce of the family (childbearing responsibilities and domestic tasks). The productive role of women relates to work performed by women and men for pay in cash or kind (market production, informal production, home production, subsistence production). The community managing role of women includes work mostly related to care and unpaid work, and provision of collective resources as water, healthcare, etc.

asylum-seeking women and girls

Woman or girl who has left her country of origin in order to seek international protection.

May have formally applied for status as a refugee without yet having been recognised as such by the applicable national asylum body, or, alternatively, she may not yet have applied for status by submitting her claim.

The term 'asylum-seeker' is not defined under any international legal instrument and is subject to definition by national law. Although the granting of refugee status is the prerogative of the state, subject to some exceptions, refugee status is declaratory rather than determinative: that is, persons do not become refugees because of recognition, but they are recognised because

обяснителен, отколкото определящ: тоест, лицата не стават бежанци, защото са признати за такива, а биват признати за такива, защото са бежанци. Не всяка жена, търсеща убежище, в крайна сметка ще бъде призната за бежанец, но всяка жена - бежанец е първоначално търсеща убежище

убежище

Сигурно място за жени и деца, които са жертви на насилие в дома (подслон, кризисен център).

убийство на новородено бебе от женски пол

Умишлени убийства на новородените бебета от женски пол, поради силно пристрастие в полза на момчетата за сметка на момичетата от страна на родителите и общността.

Този вид предпочитание към синовете често води до пренебрегване на основните права на момичетата, включително тяхното здраве, хранене и образование, а в по-крайна степен може да доведе до убийство на новородени от женски пол, което може да се случи умишлено или чрез форми на занемаряване, като например подлагане на глад.

уязвима група

Жените, децата и лицата, които принадлежат или се възприемат за принадлежащи към група, която е в по-неблагоприятно положение или е маргинализирана.

Терминът често се използва взаимозаменяемо с термина „група в неравностойно положение“. Стереотипното предубеждение, че „уязвимостта“ е присъща характеристика на жените прикрива факта, че стереотипните роли на половете и нагласите, и тяхното дискриминационно въздействие върху жените, подкрепено с липсата/пропускането на действия от страна на държавите за тяхното ефективно преодоляване, създават пречки за жените, които могат да доведат до завишен риск от уязвимост към дискриминация, включително и насилие. Следователно терминът „уязвима група“ не се препоръчва, а вместо него следва да се използва „група в неравностойно положение“.

they are refugees. Not every woman seeking asylum will ultimately be recognised as a refugee, but every refugee woman is initially an asylum-seeker.

refuge

A safe place for women and children who are victims of domestic violence (shelter, crisis centre).

female infanticide

Intentional killing of baby girls due to the preference for male babies and from the low value associated with the birth of females.

This type of preference for sons often results in the neglect of the basic rights of girls, including their health, nutrition and education and, on a more extreme level, may lead to female infanticide, which may occur deliberately or through forms of neglect, such as starvation.

vulnerable groups

Women, children and persons belonging, or perceived to belong, to groups that are in a disadvantaged position or marginalised.

See also: disadvantaged groups

The term ‘vulnerable groups’ is often used interchangeably with the term ‘disadvantaged groups’. The stereotyped preconception that ‘vulnerability’ is an inherent characteristic of women masks the fact that stereotypical gender roles and attitudes and their discriminatory impact on women, sustained by the lack/omission of acts on the part of states to effectively address them, impose disadvantages on women, which may result in increased risks of becoming vulnerable to discrimination, including violence. Therefore, the term ‘vulnerable groups’ is not recommended, and ‘disadvantaged groups’ should be used instead.

феминизация на бедността

По-широкото и увеличаващо се разпространение на бедността сред жените в сравнение с мъжете, в резултат на структурна дискриминация, засягаща живота на жените и изразяваща се в по-ниски заплати, по-ниски пенсии, по-малко помощи и др.

феминизация на миграцията

Тенденция към увеличаване на дела на жените сред международните работници мигранти.

Феминизацията на трудовата миграция се забелязва през последните няколко десетилетия поради три основни причини. Първо, търсенето на работна ръка, особено в по-развитите държави, става все по-избирателно по отношение на половете в полза на работните места, запълвани традиционно от жени, например в услугите, здравеопазването и развлеченията, и особено в резултат на глобалната криза в сферата на полагането на грижи. Второ, промяната на трудовите отношения в някои държави на произход означава, че жените имат повече независимост да работят и мигрират в по-голям брой от преди. Трето, отбелязан е растеж в миграцията на жените за домакинска работа, както и в организираната миграция с цел сключване на брак и трафика на жени в секс индустрията.

феминизъм

Политическа позиция и ангажимент за промяна на политическото положение на жените и насърчаване на равенство между половете, основано на тезата, че жените са в подчинена позиция, поради техния пол.

Във всички феминистки теории се посочва, че жените са в подчинена позиция спрямо мъжете. Освен трите вълни на феминизъм и постфеминизъм има няколко феминистки течения и ориентации, напр. марксистки феминисти, либерални феминисти, кибер феминисти, феминистки–лесбийки, радикален феминизъм, феминизъм и психоанализа и др. Основният акцент на съвременния феминизъм е или преоценка и преразглеждане на концепцията за жените, техните позиции и роли, или деконструкция на прикритите форми на дискриминация и изключване въз основа на пола.

feminisation of poverty

Increasing incidence and prevalence of poverty among women compared to men, as a result of structural discrimination that affects women's lives and is reflected in lower salaries, lower pensions, fewer benefits, etc.

feminisation of migration

Trend towards an increasing proportion of women amongst international migrant workers.

The feminisation of labour migration has occurred over the last few decades for three main reasons. First, the demand for labour, especially in more developed countries, is becoming increasingly gender-selective in favour of jobs typically filled by women, for example in services, healthcare, and entertainment, and especially as a result of the global care crisis. Second, changing gender relations in some countries of origin mean that women have more independence to work and migrate in greater numbers than was previously the case. Third, there has been a growth in the migration of women for domestic work, as well as in organised migration for marriage and the trafficking of women into the sex industry.

feminism(s)

Political stance and commitment to change the political position of women and promote gender equality, based on the thesis that women are subjugated because of their gendered body, i.e. sex.

All feminist theories agree that women are in the subordinated position in relation to men. Besides three waves of feminism and post-feminism, there are several feminist currents and orientations, e.g. Marxist feminists, liberal feminists, cyber feminists, lesbian feminists, radical feminism, feminism & psychoanalysis, etc.

Contemporary feminisms' main focus is either a re-evaluation and reconceptualisation of women, their positions and roles, or a deconstruction of covert forms of gender discrimination and exclusion.

феминистки изследвания

Изследвания, насочени към обогатяване на научното знание за положението на жените и момичетата, ролите и възможностите за тях в обществата и културите.

Отправната точка на феминистките изследвания е потисничеството над жените във всички области и на всички нива от обществения и частния живот, както и неосведомеността относно факта, че това потисничество остава незабелязано, както в историята, така и в културата. За феминистите изследвания е необходим много секторен подход, тъй като те обхващат всички области на знание и съчетават теоретични и методологични аспекти на проучване на въпросите, свързани с пола, и поради това много често имат не само академичен, но и политически характер.

фемидж

Убийства на жени и момичета, заради техния пол, извършвани или толерирани както от лица, така и от публични участници.

Обхваща, наред с другото, убийствата на жени в резултат на насилие от интимни партньори, измъчването и мизогинистичното посичане на жени, така наречените убийства на честта на жени и момичета и други убийства, свързани с вредни практики, целенасочените убийства на жени и момичета в контекста на въоръжен конфликт, както и случаите на убийства на жени, свързани с банди, организирана престъпност, наркодилъри и трафик на жени и момичета. Терминът „убийство на жени“ (femicidio) е частично възприет в Латинска Америка в отговор на тревожното увеличаване на броя особено жестоките убийства на жени и момичета. Успоредно с това терминът “feminicidio” е въведен с цел да се обхване елемента на безнаказаност и институционално насилие, поради липса на отговорност и адекватен отговор от страна на държавата при случаите на такива убийства. Изразът се използва, когато става въпрос именно за отговорността на държавата.

feminist studies

Studies that aim mainly to provide a scholarly understanding of women's and girl's situations, roles and options in societies and cultures.

See also: women's studies

The starting point of feminist studies was the argumentation about the oppression of women, which was perceived in all areas and at all levels of public and private life, as well as the awareness of their invisibility in history and culture. Feminist studies require a multi-sectoral approach in that they cover all areas of knowledge and combine theoretical and methodological aspects in their research on gendered phenomena, and therefore very often have not only an academic but also a political character.

femicide

General definition

Killing of women and girls because of their gender, which can take the form of, inter alia:

- the murder of women as a result of intimate partner violence;
- the torture and misogynist slaying of women
- killing of women and girls in the name of “honour”;
- targeted killing of women and girls in the context of armed conflict;
- dowry-related killings of women;
- killing of women and girls because of their sexual orientation and gender identity;
- the killing of aboriginal and indigenous women and girls because of their gender;
- female infanticide and gender-based sex selection foeticide;
- genital mutilation related deaths;
- accusations of witchcraft; and other femicides connected with gangs, organized crime, drug dealers, human trafficking and the proliferation of small arms.

Statistical definition

The killing of a woman by an intimate partner and the death of a woman as a result of a practice that is harmful to women. Intimate partner is understood as a former or current spouse or partner, whether or not the perpetrator

физическо насилие

Телесна повреда, нанесена в резултат на прилагането на пряка и незаконна физическа сила, често свързана със сексуално и психологическо насилие, водеща до наранявания, страдания и здравословни проблеми.

Обхваща също и насилие, причиняващо смъртта на жертвата.

формално равенство между половете

Прилагане на принципите за равенство между жените и мъжете, равно признаване и упражняване на всички права на човека и основни свободи от жените и мъжете, както и мерките за равно третиране и равните възможности за жените и мъжете в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската, семейната и всяка друга сфера, гарантирани с конституцията и/или от националното право.

хегемонна мъжественост

Културна норма, която постоянно свързва мъжете с властта и икономическите постижения.

Този модел на хегемонна мъжественост, е не само вреден за равенството и социалното включване, но и носи загуби и разходи за мъжете. От тази гледна точка здравословните проблеми на мъжете са „цената на мъжествеността“, която те плащат заради привилегиите, които мъжете получават от настоящите отношения между половете, например по-високи доходи и по-малко неплатен труд.

shares or has shared the same residence with the victim.

The term ‘femicide’ (femicidio) was particularly embraced in Latin America as a useful tool in response to an alarming escalation of very violent murders of women and girls. In parallel, the word feminicidio was introduced in order to capture the element of impunity and institutional violence, owing to a lack of accountability and adequate response on the part of the state when such killings occur. This term is used when state accountability is at stake.

physical violence

Any act which causes physical harm as a result of unlawful physical force. Physical violence can take the form of, among others, serious and minor assault, deprivation of liberty and manslaughter

formal gender equality

Principles of equality of women and men, equal recognition and the enjoyment and exercise of all human rights and fundamental freedoms, as well as measures providing for equal treatment of, and equal opportunities for, women and men in the political, economic, social, cultural, civil, domestic or any other field.

hegemonic masculinity

Cultural norm that continuously connects men to power and economic achievements.

See also: caring masculinity

This pattern of masculinity, which shapes the hegemonic position, is not only adverse to equality and inclusion, but also brings disadvantages and costs for men.

From this perspective, men’s health problems have been interpreted as ‘costs of masculinity’, as opposed to the privileges men gain from the current gender relations, for example higher income and less unpaid work.

хетеронормативност

Възприемане на хетеросексуалността за норма.

Хетеронормативността е това, поради което хетеросексуалността изглежда ясна, естествена и привилегирана. Предполага се, че всеки е „естествено“ хетеросексуален и че хетеросексуалността е идеал, по-висш от хомосексуалността или бисексуалността.

хетеросексизъм

Допускането, че всяко лице следва да бъде хетеросексуално, поради което се маргинализират лицата, които не се идентифицират като хетеросексуални.

Това предполага също, че хетеросексуалността е по-висша от хомосексуалността и други сексуални идентичности и ориентации. Следователно хетеросексизмът е свързан по-скоро с власт, отколкото със сексуална ориентация.

хетеросексуален

Лице, което проявява влечение към представители на противоположния пол.

хетеросексуалност

Сексуално, емоционално и/или романтично влечение към противоположния пол.

хипермъжественост

Преувеличен образ на хегемонната мъжественост главно в медиите, надценяване, а с това и укрепване, на идеали, като например физическата сила, агресията и сексуалността на мъжете.

хомосексуален

Лице, което проявява влечение към представители на същия пол.

хомосексуалност/хомосексуализъм

Сексуално, емоционално и/или романтично влечение към представители на същия пол.

heteronormativity

Assumption of a person's heterosexuality.

Heteronormativity is what makes heterosexuality seem coherent, natural and privileged. It involves the assumption that everyone is 'naturally' heterosexual, and that heterosexuality is an ideal, superior to homosexuality or bisexuality.

heterosexism

Assumption that every person should be heterosexual, thus marginalising those who do not identify themselves as heterosexual.

It also implies that heterosexuality is superior to homosexuality and other sexual identities and orientations. Thus, heterosexism is about power rather than sexual orientation.

heterosexual

Person who is attracted to someone of a sex other than one's own.

heterosexuality

Sexual, emotional and/or romantic attraction to a sex other than one's own.

hypermasculinity

Exaggerated image of hegemonic masculinity, mainly in the media. It over-emphasises the ideals, such as physical strength, aggression and sexuality set out for men, thereby reinforcing them.

homosexual

Person who is attracted to someone of the same sex.

homosexuality

Sexual, emotional and/or romantic attraction to persons of the same sex.

хомофобия

Ирационален страх или отвращение от хомосексуалността и към хомосексуални и бисексуални лица въз основа на предрасъдъци.

Съществува дебат относно използването на този термин, особено в САЩ. Според някои използването на термина „фобия“ е неподходящо в социалния и политическия контекст и предпочитат да използват алтернативни термини като „анти-гей“. Други изразяват несъгласието си с общото отхвърляне на термина, отчасти поради важната му роля в движенията за правата на гейовете. Досега не е постигнат консенсус относно използването/отхвърлянето на термина.

хоризонтална сегрегация

Концентрирането на жени или на мъже в различни сектори и професии.

Терминът се разбира като недостатъчно или прекомерно представителство на жени или мъже в професии или сектори. Хоризонталната сегрегация е обратното на вертикалната сегрегация, която се отнася до върха на йерархия, основана на „желателни“ характеристики, като например доходи, престиж и гр.

център за жени

Специализиран център, предоставящ услуга без подслон на жени, жертви на всякаква форма на насилие, и на техните деца, под всякаква форма, включително информация, съвети, консултиране, практическа подкрепа, придружаване в съда, правна информация, проактивна подкрепа и свързване с тях

Центровете за жени са ключови услуги, поради редица причини: не във всички региони има приюти за жени, а центровете за жени предоставят застъпничество и консултиране. Някои жени могат да не се нуждаят от настаняване в приют за жени, но се нуждаят от подкрепа и застъпничество за достъп до правосъдие например.

център за жертвите на сексуално насилие

Център, който предоставя специализирани услуги на жертвите на сексуално насилие, като например незабавна медицинска помощ и подкрепа при нанесена травма, в комбинация с преки съдебномеди-

homophobia

Irrational fear of, and aversion to, homosexuality and to lesbian, gay and bisexual people based on prejudice.

Sources

European Union Agency for Fundamental Rights - FRA (2009). Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation. Available at: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_repor...

horizontal segregation

Concentration of women and men in different sectors and occupations.

See also: vertical segregation

It is understood as under- or overrepresentation of women or men in occupations or sectors, not ordered by any criterion. This contrasts with vertical segregation, which concerns the top of an ordering based on 'desirable' attributes such as income, prestige, etc.

women's centre

Specialised service that provides non-residential support of any kind (including information, advice, counseling, practical support, court accompaniment, legal information, proactive support, and outreach) to women victims of any form of violence, and for their children.

Women's centres are crucial services, for various reasons: women's shelters do not exist in all regions and women's centres provide advocacy and counseling. Some women may not need accommodation at a women's shelter, but they do need support and advocacy for access to justice, for example.

sexual violence referral centre

Centre that provides specialised services to victims of sexual violence, such as immediate medical care and trauma support combined with immediate forensic examinations to collect the evidence needed for prosecution, plus

цински прегледи с цел събиране на доказателствата, необходими за наказателно преследване на извършителя, както и дългосрочни психологически консултации и терапия, подкрепа за жертвите по време на съдебното производство, както и друга практическа помощ.

Според стандартите, предвидени от Конвенцията на Съвета на Европа относно предотвратяването и борбата с насилието срещу жените и домашното насилие, би трябвало да има достатъчно на брой такива центрове, които да са лесно достъпни и да предоставят услуги по подходящ начин. Поне един такъв център следва да бъде наличен на всеки 200 000 жители. Центрове за жертвите на сексуално насилие могат да съществуват под много различни форми и обикновено предлагат дългосрочна помощ. Центровете за жертвите на сексуално насилие от друга страна могат да са специализирани в спешна медицинска помощ, висококачествена съдебномедицинска практика и намеса в случай на кризи. Те могат да бъдат създадени към болници с цел извършване на медицинските прегледи и да препращат жертвите към специализирани центрове за жени.

човешки права на жените и момичетата

Пълноценното и равно участие на жените в политическия, гражданския, икономическия и културния живот на национално, регионално и международно равнище и премахването на всички форми на дискриминация, основана на пола, са приоритетни цели на международната общност.

Правата на човека на жените и момичетата са неотменима и неразделна част от универсалните права на човека.

чувствителен към аспектите на пола

Политики и програми, които отчитат особеностите, свързани с живота и на жените, и на мъжете, като същевременно имат за цел премахването на неравенствата и насърчаването на равенството между половете, включително равното разпределение на ресурсите, с което засягат и отчитат измерението на пола.

long-term psychological counseling and therapy, support to victims during court proceedings, and other practical help.

Standards provided by the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence provide that such centres are available in sufficient numbers and are easy accessible, and that their services are performed in an appropriate manner. At least one such centre should be available per every 200 000 inhabitants.

Rape crisis centres may exist in many different forms and typically offer long-term help. Sexual violence referral centres, on the other hand, may specialise in immediate medical care, high-quality forensic practice and crisis intervention. They can be set up in a hospital setting to carry out medical checks and refer the victim to specialised women's centres.

human rights of women and girls

Full and equal participation of women in political, civil, economic, social and cultural life, at the national, regional and international levels, and the eradication of all forms of discrimination on grounds of sex, are priority objectives of the international community.

The human rights of women and girls are an inalienable, integral and indivisible part of universal human rights.

gender-sensitive

Policies and programmes that take into account the particularities pertaining to the lives of both women and men, while aiming to eliminate inequalities and promote gender equality, including an equal distribution of resources, therefore addressing and taking into account the gender dimension

Чувствителност по отношение на пола – наблюдение и оценка

Метод на интегриране на принципа на равнопоставеността на половете, чрез който се включват въпросите, свързани с равенството между половете в целите, но и в методологията, подходите и начините на използване на оценката.

Чувствителните по отношение на пола наблюдение и оценка се използват за да се определи дали в дадена програма са отчетени различните приоритети на жените и мъжете, за да се оцени дали тя оказва въздействие върху отношенията между половете, и да се установят аспектите на пола, които трябва да бъдат интегрирани в системите за наблюдение и оценка. Включването на ясни цели и показатели относно равенството между половете на етапа на планиране също укрепва отчетността от гледна точка на постигнатия напредък по въпросите на равенството между половете. Ефективните чувствителни по отношение на пола наблюдение и оценка трябва да включва както качествени, така и количествени данни, които измерват въздействието върху отношенията между половете. Без достатъчно данни е много трудно да се изготви значим анализ на въздействието върху равенството между половете. Това предполага също, че като минимум всички данни следва да бъдат събирани, представяни и анализирани чрез разбишка по пол.

чувствителност към пола

Означава да бъдат разбирани и отчитани обществените и културните фактори, свързани с изключването или дискриминацията, основани на пола в най-различни сфери на обществения и личния живот.

gender-sensitive monitoring and evaluation

Method of gender mainstreaming that integrates gender equality concerns into the evaluation objectives but also into the evaluation methodology, approaches and use.

See also: gender-sensitive

Gender-sensitive monitoring and evaluation is used to reveal whether a programme addresses the different priorities and needs of women and men, to assess if it has an impact on gender relations, and to determine the gender aspects that need to be integrated into monitoring and evaluation systems. The inclusion of explicit gender equality objectives and indicators at the planning stage also strengthens accountability in terms of the progress made on gender equality issues. Effective gender-responsive monitoring and evaluation needs to include both qualitative and quantitative data that measure the impact on gender relations. Without sufficient data, a meaningful analysis of the impact on gender equality is very difficult. This also implies that, as a minimum, all data should be collected, presented and analysed in a sex-disaggregated manner.

This form of monitoring and evaluation is sometimes used synonymously with 'gender-specific monitoring and evaluation'.

gender sensitivity

Aim of understanding and taking into account of the societal and cultural factors involved in gender-based exclusion and discrimination in the most diverse spheres of public and private life.

It focuses mainly on instances of structural disadvantage in the positions and roles of women.

<https://eige.europa.eu/thesaurus>